תלמוד בבלי · אחרונים · ר' יוסף ענגיל · גליוני השס · נזיקין

גליוני השס על סנהדרין

רבי יוסף ענגיל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גליוני השס על סנהדרין

רבי יוסף ענגיל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גליוני-השס-על-סנהדרין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ג. 7
דף ד: 7
דף ה. 7
דף ה: 8
דף ו. 8
דף ו: 9
דף ז. 9
דף ז: 10
דף ח. 10
דף ח: 10
דף ט: 12
דף י. 12
דף יא. 12
דף יא: 13
דף יב. 14
דף יב: 14
דף יד: 14
דף טו. 14
דף טז. 15
דף יז. 15
דף יז: 15
דף יח: 15
דף יט. 16
דף יט: 16
דף כ: 18
דף כא. 18
דף כא: 19
דף כב. 20
דף כב: 21
דף כג. 21
דף כג: 21
דף כד. 22
דף כד: 23
דף כה. 24
דף כה: 25
דף כו. 25
דף כו: 26
דף כז. 27
דף כז: 27
דף כט. 28
דף כט: 29
דף ל. 29
דף לא: 29
דף לב. 30
דף לב: 30
דף לג: 30
דף לד. 30
דף לד: 30
דף לה: 31
דף לו. 32
דף לו: 32
דף לז. 32
דף לח. 33
דף לח: 33
דף מ: 33
דף מא. 34
דף מא: 35
דף מב. 35
דף מב: 36
דף מג. 36
דף מד. 36

דף מד: 36
דף מה. 37
דף מה: 37
דף מו. 38
דף מו: 39
דף מז. 40
דף מז: 41
דף מח. 41
דף מח: 42
דף מט. 42
דף נא. 42
דף נא: 44
דף נב. 44
דף נב: 45
דף נג. 46
דף נד. 47
דף נה. 47
דף נה: 47
דף נו. 47
דף נו: 48
דף נז. 48
דף נז: 48
דף נח: 50
דף נט. 51
דף נט: 52
דף ס. 52
דף ס: 53
דף סא: 53
דף סג. 54
דף סג: 54
דף סד. 55
דף סד: 56
דף סה. 56
דף סה: 57
דף סו. 57
דף סז. 57
דף סז: 58
דף סט. 58
דף ע. 58
דף ע: 59
דף עא. 59
דף עא: 59
דף עב. 59
דף עב: 60
דף עג. 60
דף עג: 62
דף עד. 62
דף עד: 62
דף עה. 64
דף עה: 64
דף עו. 64
דף עו: 65
דף עז. 65
דף עח. 65
דף עח: 65
דף פ. 66
דף פ: 66
דף פא. 67
דף פא: 68
דף פב. 69
דף פב: 70
דף פג: 70
דף פד: 71
דף פה. 71

דף פה: 71
דף פו. 72
דף פו: 72
דף פז. 72
דף פח: 73
דף פט. 73
דף פט: 73
דף צ. 74
דף צב. 74
דף צב: 74
דף צג. 75
דף צד. 75
דף צד: 76
דף צה. 76
דף צה: 76
דף צו. 76
דף צו: 76
דף צז. 77
דף צז: 77
דף צח. 77
דף צח: 78
דף צט: 78
דף ק. 78
דף ק: 78
דף קב. 78
דף קג. 80
דף קג: 80
דף קד. 80
דף קה. 80
דף קז. 81
דף קח: 81
דף קי. 81
דף קי: 82
דף קיא. 82
דף קיא: 82
דף קיב. 83
דף קיב: 83
דף קיג. 83
דף קיג: 84

דף ב.

נטע רבעי ומע"ש שאין דמיו ידועין כו', נ"ב ע' תוספתא שקלים פרק ב' שהיו ג' גיזברין ממונים על פדיון ערכין וחרמים והקדשות ומע"ש ע"ש והא דאמר בגמ' אמע"ש דפודין אותו בג' לקוחות בעלמא ואפי' אחד מהן עכו"ם ובעלים וכן איש ושתי נשיו צ"ל דכ"ז רק מעיקר הדין אבל לכתחלה הי' פדיונו בגזברין הממונין לכך וע"ש בתוספתא דלא חשיב נטע רבעי והנה ל' התוספתא שם ג' גיזברין מה הן עושין בהן היו פודין את הערכין ואת החרמים ואת ההקדישות ואת מע"ש וכל מלאכת הקודש בהן הית' נעשית עכ"ל התוספתא וי"ל דדין מע"ש תלוי בפלוגתא אם הוא ממון גבוה או ממון הדיוט דלמ"ד דהוא ממון גבוה הי' פדיונו באלו הגיזברים הממונים על מלאכת הקודש וכהקדישות וערכין וחרמים ומשא"כ למ"ד ממון הדיוט לא חשיב מלאכת הקודש ואין לו שייכות לגיזברין הנ"ל ולפי"ז הא דלא תני בתוספתא נטע רבעי י"ל ג"כ דכב"ש ס"ל דאע"ג דמע"ש ממון גבוה מ"מ נטע רבעי ממון הדיוט ע' קידושין נ"ד ב' ואולם דוחק הוא לאוקמא בריתא דידן לקמן י"ד ב' למ"ד מע"ש ממון הדיוט דלא כהילכתא דקיי"ל דהוא ממון גבוה מבואר בקידושין שם ודע דיש נפקותא עוד בעניין הפדיון אם הוא בג' לקוחות דעלמא או היו גזברין ממונין לכך לעניין הואיל אי בעי פריק הוא בג' לקוחות שייך מי יימר דמיזדקקי לי' ולא חשוב הפדיון בידו ומשא"כ אם היו גזברין ממונין לכך הרי מוכרחים להזדקק לו וא"א להם לדחותו ושפיר הוי בידו וע' ל' הגמ' קידושין ס"ב ב' מי יימר דמיזדקקי לי' הני תלתא והיינו ג"כ דיאמרו לו לך אל ב"ד אחר ויש לפלפל בזה בסוגי' דהואיל ואכ"מ:

שם רש"י ד"ה מיאונין כ' דכל דתיקון רבנן כו', נ"ב כבר האריכו ז"ל בזה דמשמע דמצריך רש"י ג' דיינין בגט וע"ע שו"ת מהרי"ו סי' קכ"ח דכ' ואל תשיבני דווקא לעדות הוא פסול אבל לתקן ולסדר גט אינו פסול כיון דלא הוי לא עדות ולא דיינות איברא נראה דהוי יותר מדיינות כו' עש"ה והעיקר לענ"ד דכוונת דש"י אחליצה דגט דבג' מאן דכר שמי ואך חליצה דתנן כאן דחליצה ומיאונין בג' ע"ז כ' רש"י דחליצה ביבמות יליף לה מקרא ומיאונין כעין דאוריתא דחליצה תיקון ומיאון הוא דומה לחליצה דבחליצה היבמה עושה מעשה ביבם שחולצת מנעלו וכך במיאון היא עבדא בי' דאמרה לא רעינא בך כו' ולא דמי לגט דאיהו הוא דעבד בה מעשה ע' יבמות ק"ז ב' בעלת הגט הוא דקא עביד בה הכא (במיאון ע"ש) היא קעבדא בי' כו' וגם המיאון בא לעקור אישות קלוש דרבנן וכך החליצה באה להפקיע אישות קלוש דזיקה דאינו אישות גמור כמבואר בנדרים ע"ד א' אין היבמה גמורה ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה כנלענ"ד והוא פשוט:

דף ג.

שנים שדנו דיניהם דין, נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קמ"א דשומת ב"ד הוי רק בג' ושנים ששמו אין שומתם שומא שיכול האומר לומר אילו הי' שלישי עמהן הי' חולק עליהם ומראה להם שהם טועים והיו מודים לסברתו כו' עכ"ל ע"ש ומשמע לכאורה דזהו לכ"ע וגם שמואל מודה בזה:

דף ד:

רש"י ד"ה דרך בישול כ' ובחלב אינו בישול אלא טיגון, נ"ב ע' רש"י מנחות נ' ב' ד"ה תאפנה נא דמשמע דטיגון הוא קצת בישול אלא שאיננו בישול כל צרכו ע"ש ויש לדון דתלוי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן אי חשיב בישול ע' תוס' מנחות נ"ד א' ד"ה תפוח דהביאו מירושלמי פלוגתא דר' יוסי ורבנן דר' יוסי ס"ל דלא חשיב בישול אלא בבישול ברור היינו בישול גמור ורבנן פליגי עלי' עש"ה ואולם הש"ס דידן בשבת פ' כירה חולק בזה על הירושלמי עש"ה:

דף ה.

נקיטנא רשותא מאבא מרי, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' ל' ושו"ת שבות יעקב סי' מ"ד:
שם ואיב"ע על שם חכמתו כו', נ"ב מצינו עוד כזה שם בן אחות דאין הכוונה ממש רק שהוא בן עמו ואומתו ע' ב"מ צ"ג ב' ידעת בי' בבר אחתך כו' וברש"י כלומר בבן עמך ואומתך עכ"ל ואולם שם צ"ע באמת דמנ"ל לרש"י לפרש כן ושלא הי' בן אחותו ממש וגם י"ל גם שם הפי' על שם חכמתו ואף דשם קרא לעצמו כך ולא שייך שישבח את עצמו שהוא חכם מ"מ יוכל להיות שר' פפא הי' רגיל לקרותו כן בן אחות ע"ש חכמתו וכהך דכאן וזהו שאמר לו ידעת בי' בבר אחתך דמצי למיעבר חדא חדא כלומר הרי אותה קורא אותי בן אחות ע"ש החכמה ואתה מחזיקני לחכם בתורה ואיך אוכל לטרוח טירחא כזו למיעבר חדא חדא ואולם מפני זה לכאורה לא הי' לו להפטר מלשלם אם לא דגם שאר אדם אין מחויב לטרוח בכמו זה ושפיר הוכרח רש"י לפרש בבן עמך ואומתך דגם לומר שהי' בן אחותו ממש ג"כ לא מתיישב מטעם הנ"ל דהי' משמע הכוונה דמפאת היותו קרובו וממשפחה נעלה אין לו לטרוח בכמו זה וזה הא אין לו להועיל לפטור וכנ"ל:
שם תוד"ה ואם הי' מומחה כו' כ' ולראי' פי' הא דפריך לקמן כו' ה"מ לשנויי דמיירי ביחיד מומחה לרבים, נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' קל"ז:

דף ה:

ואמרי כה"ג שרא רב ואתו למשרי מום עובר, נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית כ"ב דדן מכאן דאם הותר איסור בעיר שלא כדין ולא הי' מדעת חכם העיר אך שאנשי העיר אין יודעים זה וכסבורים שהחכם הוא שהתיר ואתו מתוך כך למישרי איסורא אז החכם מחויב להודיע בעת קבוץ העם כמה וכמה פעמים כי לא מלבו עשו כו' עש"ה:

שם אי גמיר רשותא ל"ל למישקל, נ"ב ע' תוס' וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שע"ו:

שם והוא מי ביצים דרש כו' ואינהו סבור מי בצעים כו', נ"ב ע' תוד"ה ואינהו דטעו בין ביצה לבצה עש"ה וע' מעין דוגמא בירושלמי ע"ז פ"ג ה"ה השתתוה לבצה ע"ש פלוגתא אי הכוונה אביצת תרנגולת או הכוונה אחלוקי נחל מל' היגאה גמא בלי בצה עש"ה בירושלמי ובפני משה:

דף ו.

דטעה בשיקול הדעת נ"ב בס' הפרדס לרש"י בליקוטים שבסוף הספר (ד"ס דפוס ווארשא) וז"ל דין השופט שטעה יכול לחזור בו וה"מ אם טעה בדבר משנה אבל בשיקול הדעת אינו חוזר וחייב לשלם באותו היום עכ"ל ותיבות באותו היום צריכין ביאור אולי כוונתו עפ"י ס' יריאים סי' רל"ד וז"ל:

צוה הקב"ה בפ' דברים ושפטתם צדק פי' שיעשה הדיין צדקה בדין כיצד נתחייב אדם אל יאמר מכור שדותיך מיד ותן לו שנמצא מוכר בזול ומפסיד כו' ומכאן למדו הא דאמרי' בפ' הגוזל תלתין יומין קמאי לא נחתי' לנכסי' דאמרי' קא טרח בזוזי כו' עכ"ל ומבואר שהמתנת התשלומין עניין צדקה היא שהטילה תורה על הדיין חובת צדקה זאת לעשותה עם המתחייב וע"כ עניין צדקה שייך רק עם הזולת לא שיעשה האדם צדקה עם עצמו ולכן כל שהדיין עצמו מתחייב מחמת הדין צריך למכור חפציו אף בזול ולשלם מיד באותו היום ודו"ק:

שם וסוגיין דעלמא אליבא דחד כו', נ"ב ע' חידוש בס' גור ארי' למהר"ל מפראג ז"ל שבת י' א' ד"ה הדן דכשדיין דן בשיקול הדעת כפי סוגיין דעלמא דאזל כחד ואינו פוסק הדין עפ"י בירור הלכה רק כפי סוגיא דעלמא אין לדין זה מעלת דן דין אמת לאמתו דאמרו עליו בשבת שם דהוי כאילו נעשה שותף כו' וכן כשדן שודא דדיינא במקום שצריך לדון שודא עש"ה:

דף ו:

אין זה מברך אלא מנאץ וע"ז נאמר ובוצע ברך נאץ ד', נ"ב דקא עביד פשרה במצותי' דקוב"ה דקאמר גזל שרי ומיתבעי לאפרושי מיני' חלה וה"ל מהב"ע וכל מהב"ע רחמנא שנייי', ל' הבה"ג פרק ז' מה' ברכות נ' דמפרש בוצע מל' פשרה ודלא כפירש"י כאן והכוונה דכיון דמפריש חלה אסאה גזולה הוי כעושה פשרה במצוות להחזיק קצתם ולבטל קצתם דמחזיק במצות הפרשת חלה ומתיר לעצמו איסור גזל ומוכח ל' הבה"ג דתיבת ברך לאו דווקא דאין הקפידא על הברכה דווקא רק על קיום גוף מצות חלה דה"ל מהב"ע וע' תוס' סוכה ל' א' ד"ה הא קנייי' בייאוש:

שם ר"מ אומר לא נאמר בוצע אלא כנגד יהודה כו' וכל המברך את יהודה ה"ז מנאץ וע"ז נאמר ובוצע ברך נאץ ד', נ"ב יש חידוש בזה דבפסיקתא רבתי פיסקא דכי תשא אות י"ג אי' דיהודה בעצמו אמר מקרא זה אז ע"ש דאמר ויאמרו איש אל אחיו ועתה לכו ונהרגהו והם עומדין ומשליכין אותו לבור ואומרים נאכל ונשתה ואח"כ אנו מושכים אותו ומעלים והורגים אותו אכלו ושתו באו לברך אמר להם יהודה באים להרוג ומברכים להקב"ה אין אנו אלא מנאצים כו' אמר להם יהודה בוצע בירך נאץ ד' אלא לכו ונמכרנו לישמעאלים עכ"ל הפסיקתא והוא חידוש של פלוגתא רחוקה דר"מ ס"ל דהמקרא נאמר על יהודה עבור שאמר לכו ונמכרנו כו' והפסיקתא סוברת דיהודה עצמו אמר המקרא הזה אז:

שם מצוה לבצוע, נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' צ"ט דמה שהתרגום מתרגם עין משפט פילוג דינא היינו משום דמבחר הדבר הוא עינו ומכונה עין כמו עיני העדה דהכוונה מובחרים שבעדה ורבים כאלה והנה מובחר הדין הוא הפשרה דהוא פילוג הדין דבפשרה חולקין הדבר בין בעלי הדין וזהו שמתרגם לעין משפט פילוג דינא היינו דמבחר המשפט הוא פילוגו דהוא הפשרה עכת"ד ולפי"ז נ' דס"ל לאונקלוס דמצוה לבצוע:

שם משתשמע דבריהן כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' ר"י אי גם בפשרה הוא כן ועש"ה כל. התשובה:

דף ז.

ירכותיו, נ"ב בשאלתות פ' משפטים איתא כתיפיו:

דף ז:

כאילו נוטע אשרה כו', נ"ב ע' מהרי"ק שורש קי"ז:
שם ר' הונא כי הוי נפיק כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' קל"ד ובמהדורא בתרא לסי' הנ"ל:
שם רש"י ד"ה שיבא כ' נסורת כמו כי שבבים יהי' עגל שומרון כו', נ"ב כן הוא ג"כ ברי"ף עירובין פרק בתרא דקכ"ד ע"ב מדפי הרי"ף ובגליון הגמ' כתוב כאן על תיבת שיבא דצ"ל שיכא ולא ידעתי מי הגיה זה דוודאי פשוט דנכון כמ"ש שיבא ואדרבה תיבת שיכא לא שייכא כלל כאן:

דף ח.

למאי הילכתא כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' קנ"ו ובלאה"נ אין קושיתו קושי' על שיטת הרי"ף דהא הרי"ף סברא קאמר וא"כ לדעתו דהיא סברא נמי תיקשי פשיטא ול"ל קרא ע"ז:
שם תוד"ה פסילנא לך כ' וכן ההוא דשני דייני כו', נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית כ"ו חדר א':

דף ח:

לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד נ"ב דוגמת ל' זה הוריות ג' ב' לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד:.
שם תוד"ה בעדה כתבו והתראה נמי צריך במסית כו', נ"ב מל' רש"י כאן וכן לקמן ס"ז א' ד"ה אמר לשנים ולקמן פ' ב' ד"ה ושאר חייבי מיתות וד"ה עדה ועדים משמע שטחיות לשונו דס"ל דמסית א"צ התראה כלל וכך משמע שטחיות ל' הגמ' לקמן פ"ח ב' מסית דלה בעי התראה כו' עש"ה וצ"ל דס"ל דכל עניין ההתראה רק משום הצלה ובמסית דליכא חיוב הצלה משום דכתי' לא תחמול עליו וכן א"צ התראה כלל וע' תוס' לקמן פ' ב' ד"ה הוי מותרה לדבר קל משו"ש וי"ל דאפי' לא אתרו בהיותו עכו"ם כו' עש"ה כל הדיבור ונ' דסברתם שם נמי אזלא בסברא דהתראה אינה נצרכת בעצם החיוב כי היכא דיוחשב שעשה דבר שאילו עשאו השתא לא הי' מעשה של חיוב דז"א דגם השתא הרי הי' בו חיוב בעצם ומשום הצלה הוא שהי' נפטר ודו"ק היטיב [ופטור משום הצלה וודאי דאין נחשב פטור בעצם כמובן מסברא וע' תוס' לקמן ע"ט ב' ד"ה וחד דפטור דהרי יצא מב"ד זכאי אין נחשב פטור בעצם והוי כשוגג והטעם ג"כ משום דהפטור רק משום הצלה ע' רש"י שם ד"ה שהרי יצא מב"ד זכאי ומש"ה אין נוהג במסית כמבואר לקמן ל"ג

ב' והיינו משום דכתי' בי' לא תחמול ואין בו חיוב הצלה] ומשא"כ אילו הית' ההתראה נצרכת בעצם החיוב ובלי התראה הוא פטור גמור אין סברא לומר דכיון דאילו עשה השתא והתרו בו הי' מתחייב כו' דמה בכך הרי סוף סוף לא התרו בו ובלי התראה הא אין שם חיוב כלל והו"ל כפי עניינו עכשיו דבעי התראה כאילו לא עשה דבר כלל דמה לנו לא עשה כלל או שעשאו באופן שלא חייבה עליו תורה ודו"ק היטיב ודע דיש לספק לעניין מסית דאין בו דין הצלה מה הדין אם הסית ואח"כ עבר עביר' אחרת של מיתת ב"ד אם גם בעביר' האחרת אין חיוב הצלה מי אמר' דרק בעבירת ההסתה אמרה תורה שלא להציל א"ד בגברא מישתעי רחמנא דגברא דמסית הוא אין לחמול ולחפש זכותו והצלתו ונ"מ דגם לעביר' האחרת יוכשרו זקן וסריס כו' לדון ע' לקמן ל"ו ב' וחילופא למסית וכן גם עביר' האחרת לא תצטרך התראה כלל לרש"י וגם לתוס' יהי' די בהתראת דברים מצד הדעת לבד כהך דהיאך נניח את אבינו שבשמים כו' ולכאורה אין נפקותא בכ"ז דבלא"ה הרי מחויב סקילה על עבירת ההסתה הראשונה ואין נפקותא כלל בעביר' השני' ואולם לרש"י דס"ל לקמן ס"ז א' דנביא שהסית בחנק א"כ שפיר איכא נפקותא לאם עבר עוד אחרי הסתתו עביר' שמיתתה חמור' מחנק דנידון בהתמורה ואז יש לספק כנ"ל דעבי' השני' ג"כ לא תוצרך התראה כו' וכל הנ"ל וגם משכחת נפקותא לחיוב לגמרי דאילו הי' דין הצלה לא הי' שם חיוב כלל על עביר' השני' היינו שלא הית' מעשה של חיוב כלל וכגון דעביר' השני' היא עבירת בן סורר והיו אביו ואמו חרשין לפי מאי דמשמע מרש"י לקמן ע"א א' ד"ה חרשין דכ' ואיכא להפוכי לזכותא ולמידרש כו' ע"ש דמשמע דכל הדרש דאיננו שומע בקולנו ולא חרשין הוא רק משום חיוב הצלה שהיפוך בזכות ולולי זה לא היינו דורשין כן כלל עש"ה וכן מאי דדרשי' לפטור בבן סורר משהקיף זקן משמע מרש"י לקמן ע"א ב' ד"ה ואם משנגמר דינו דהוא ג"כ רק משום חיוב הצלה עש"ה וא"כ מסית דאין בו דין הצלה מתחייב גם באביו ואמו חרשין וגם משהקיף זקן ולכאורה יש נפקותא גם לרבנן דר"ש באם עבי' האחרת עבר תחלה ואין בה סקילה ואח"כ הסית דעתה אחרי ההסתה אין בו חיוב הצלה ויש לספק שנידון אותו גם על עביר' הקדומה בלי הצלה וככל הנ"ל ואולם ז"א דא"כ יומצא קלקלתו תקנתו דע"י שנידון בלי הצלה מתחייב אעביר' הקדומה [מה שבלתי זה לא הי' מתחייב עלי' כגון שלא הי' בה התראה וכל שאר הנ"ל] ומיתתה קלה ואינו נסקל מש"ה ודו"ק:

דף ט:

ולא התרו בה עדי' כו', נ"ב ע' רש"י לקמן א' ד"ה מתרין בו דדבריו סתמא כר' יוסי דבעי' התראת עדים ע"ש וצ"ע דפשיטא דהלכה כרבנן:

דף י.

רמז לעדים זוממין מה"ת מניין, נ"ב דוגמת ל' זה לקמן מ"ו ב' רמז לקבורה מה"ת מניין, יבמות נ"ד ב' רמז ליבמה מה"ת מניין, לקמן פ"ג ב' רמז לטבול יום שאם עבד חילל מניין, מ"ק ה' א' רמז לציון קברות מה"ת מניין, חולין מ"ב א' רמז לטריפה מה"ת מניין:

שם א"ק ונקלה אחיך וגו', נ"ב ע' חידושי רמ"ה שכ' הילכך בעי' אומדנא כי היכי דלא ליתעביד טרפה בפלגא כו' ומוכח דטריפה לא מיקרי אחיך והוא חידוש וצ"ע מכמה דוכתי' וע' בתורת חיים:

שם תוד"ה מלקות כ' י"מ משום דב"נ כו', נ"ב ע' כזה בס' בית אלקי"ם להמבי"ט שער היסודות פרק כ"ז ד"ה וכן כל מה שיש בו ולא הביא שם תוס' דכאן והוסיף שם עוד חייבי קרבן כו' וכאן משמע דרק במלקות דווקא שייכא סברא זאת וע' שבת ע' א' ומאי מות יומת בממון וי"ל הכוונה כמבי"ט הנ"ל דחיוב קרבן במקום מיתה עומד ולהכי חרי לי' קרא מות יומת:

שם כ' ועוד י"ל משום דזמנין מתים, נ"ב כן הוא בירושלמי בפרקין הלכה ב':

דף יא.

משמתו נביאים האחרונים כו', נ"ב ע' רש"י יומא כ"א ב' ד"ה ארון כפורת וכרובים:

שם נסתלקה רוה"ק מישראל, נ"ב ע' עירובין ס"ד ב' באותה שעה למדנו שכיוון ר"ג ברוה"ק וע' ב"ב י"ב א'.

שם נתנו חכמים את עיניהם בהלל הזקן, נ"ב דוגמתו חולין פ"ו א' ונתנו חכמים עיניהם בר' חייא ובניו ולקמן פ"ח ב' יהבי בי' רבנן עינוהי בר' עולא בר אבא וחולין צ"ב א' יהיבו רבנן עיניהו ברבנא עוקבא כו' ובמכות יו"ד א' יהבו בי' רבנן עינייהו ברבא ברי' דרבה וע"ע ל' יהבו בי' רבנן עינייהו בחגיגה ה' ב' וע"ע תענית ט"ז א' ויהבו בי' רבנן עינייהו בר' יצחק בר אמי וע"ע ברכות נ"ח ב' יהבו עינייהו וע"ש בגליון הרי"פ ומש"ש בגליון:

שם בשמואל הקטן, נ"ב לפי שהי' ראוי לנבואה כשמואל הרמתי ע"ה אלא שאין דורו ראוי לכך וכיון שחסר ממנו נבואה נקרא שמואל הקטן, חידושי רמ"ה וע' סוטה מ"ט ב' אהך דאבא יוסי בן קטונתא וע' תוספתא ר"ה פרק ב' דנזכר שם חוני הקטן:

שם רש"י ד"ה במזומנין לה כ' שהזמינן הנשיא מבערב, נ"ב ע' שו"ת תה"ד סי' רכ"א וע' חידושי רמ"ה כאן שכ' במזומנין לה מאתמול וע' רש"י יומא ס"ו ב' ד"ה שיהא מזומן דכ' מוכן לכך מאתמול ומוכח ג"כ דהזמנה צריך להיות מאתמול וע' תענית י"ב א' כל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום לאו שמי' תענית וברי"ף שם איתא שנאמר קדשו צום והיינו דתיבת קדשו פירושו הזמינו ועדיין מנ"ל דצריך להיות ההזמנה מבעוד יום וע"כ כנ"ל דכל הזמנה הוא רק מאתמול ובכללים שלי הארכתי:

שם תוד"ה בת קול כ' יש אומר כו', נ"ב ע' תוי"ט יבמות פט"ז משנה ו' ד"ה בת קול:

דף יא:

תקיפאי קדמאי לעינוותני בתראי, נ"ב ענוה הוא היפוך התקיפות וכן לקמן כ' א' תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי כו':

שם מעשה בר"נ שהי' יושב ע"ג מעלה בהר הבית, נ"ב ע' שאילת יעב"ץ סי' פ"ז וסי' פ"ט:

שם על שנים מהן מעברין ועל אחד מהן אין מעברין, נ"ב בשו"ת מהר"י ברונא סי' נ"ג כ' אהך דשלהי יבמות אעפ"י שיש סימנין בגופו או בכליו דאם יש סי' בגוף וגם בכלי מהני דשניהם יחד הוו כמו סימן מובהק והביא ראי' מהך דכאן דאע"ג דאין מעברין בשביל טעם אחד אבל בשביל שני טעמים מצטרפין ומעברין ובפ"ק דנדה כיון דאיכא תרתי לריעותא מצטרף והוי בוודאי טומאה אע"ג דכל חד וחד לחודי' טהור עכ"ל ע"ש:

שם רש"י ד"ה דזמן ביעורא מטא כ' ערב פסח, נ"ב בחידושי רמ"ה כ' דהיא כשגגה היוצא מלפני השליט דהא בהדיא תנין בעי"ט האחרון של פסח הי' הביעור כו' עכ"ל והיא פליאה עצומה דבהדיא מבואר במע"ש פ"ה מ"ו דבעיו"ט הראשין של פסח הי' הביעור ורק הוידוי מבואר שם במשנה י' דהי' במנחה ביו"ט האחרון אבל ג"כ לא בעיו"ט האחרון כדברי הרמ"ה ומ"ש רש"י כאן דהי' מבערו ערב פסח ומתודה כו' אין כוונתו שהי' מתודה ערב פסח רק בכוונתו שהי' שם מצות וידוי ג"כ עם הביעור אבל הי' לו לוידוי זמן אחר במנחה דיו"ט האחרון ושיעור דברי רש"י הי' מבערו ערב פסח ומתודה בזמן הוידוי ביערתי הקודש ושוב ראיתי שגם בס' יראים סי' קע"ט כ' וז"ל תנן בפ' אחרון דמס' מע"ש ערב יו"ט האחרון של פסח של רביעית ושל שביעית הי' ביעור כו' עכ"ל אולם בסוף הסימן שם הזכיר כ"פ את הביעור בעיו"ט הראשון של פסח וע"כ דתיבת "האחרון" הכתובה בהתחלה היא ט"ס וכמו שרבו הטעיות בספר הנ"ל:

דף יב.

ת"ר אין מעברין כו', נ"ב ע' אריכות בסוגי' בשו"ת חיים שאל סי' ע"ז:

דף יב:

אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף ס"א שכ' וז"ל ומ"מ אומר אני אם הוא סמוך לבין השמשות בתחלת הזמן שהוא ראוי לתוספת קדושת היום מותר לגלח (לאבל) משום כבוד המועד דהא שיעור זמן הראוי להיות תוספת הוא כשיעור מהלך ג' מילין ורביע קודם ביה"ש וזמן זה אם ירצה לעשותו כולו תוספת עושה רצה לעשות מקצתו עושה כו' נמצאת אומר כי תחלת זה הזמן הוא מותר במלאכה ויש בו קצת קדושת יו"ט שהרי ראוי להיות תוספת וכבר חל עליו שלא יהי' מנוול כו' עכ"ל הנה סברתו דהואיל וראוי הזמן ההוא להיות יו"ט ע"י שיקבל עליו התוספת ע"כ אף אם אינו מקבל עליו מ"מ כבר יש בו עניין יו"ט במה מפאת הואיל וראוי והוא כסברת הש"ס כאן דהועיל וראוי לקובעו ניסן כבר יש עליו שם ניסן במה וה"ל כעיבוד ניסן בניסן וחידוש שלא הביא ז"ל ראי' לסברתו מכאן:

דף יד:

כגון שיצאו למדידת עגלה, נ"ב ע' תוספתא במכלתין פרק ג' דמוכח שם דעריפת עגלה צריך ב"ד של שבעים ואחד וע"ש דחשיב ג"כ שריפת הפרה

שם אפי' עכו"ם אחד מהן אפי' אחד מהן בעלים, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' קנ"ז מש"ש ומה שנסתפק לך אם שני אחים אינם נחשבים אלא כאחד אינו כלום דלא אמרו אלא בדבר שצריך מניין אנשים בין דבר תורה ובין דרבנן אבל במה שתלוי באומדן הדעת ומה שתלוי בהסכמה הרי הם כנכרים דעלמא עכ"ל עש"ה וחידוש שלא הביא גמ' דכאן דלגבי שומא חשיבי אפי' עכו"ם ובעלים וכ"ש קרובים:

דף טו.

תוד"ה אדם כ' וי"ל דאדם לא משמע לי' דקאי אעבד, נ"ב עמ"ש בזה בבית האוצר ונזכרתי כעת עוד משנה ב"מ ס' א' אין מפרכסין לא את האדם וברש"י דהיינו עבד כנעני ולפמ"ש תוס' יבמות ס"א דיש חילוק בין אדם להאדם אין ראי' ולעניין עכו"ם אי מיקרי אדם בל' משנה ע"ע ב"מ ק"ה ב' דמייתי משנה דאהלות המהלך בבית הפרס כו' על האדם כו' ובתוס' שם ד"ה על אדם כו' כ' וי"ל כגון שתחתון עכו"ם כו' עש"ה הרי דאיירי בעכו"ם

דווקא וקרי לי' אדם ואולם גם שם אמר האדם בה"א ואולם ל' התוס', שם על אדם שכוחו רע אולי כך הית' גירסתם במשנה אדם בלא ה"א:

דף טז.

איש ואשה אתה מוציא לשעריך כו', נ"ב ע' כתובות מ"ה ב' וע' ס' בניין אריאל עה"ת פ' שופטים:

שם למיתת בעלים דידי' מדמינן לי' כו', נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' פ"ד:

דף יז.

ת"ר וישארו כו', נ"ב ע' ח"א למהרש"א וע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשע"ט וגם שם הוזכרה הקושי' דהמכניס ידו לבסוף יאמר אילו הכנסתי בתחלה הייתי משיג זקן דכל דפריש מרובה פריש ומש"ש הרדב"ז ואע"ג דאמרי' כל קבוע כמחצה על מחצה דמי צ"ע דמה קבוע יש כאן וע' שו"ת מהרי"ל אחרי סי' קס"ח ד"ה ועתה אלופי ומיודעי כו' ושם סי' קס"ט עש"ה:

שם אל תיקרי שנים אלא שנים, נ"ב דוגמתו סוטה מ"ט א' א"ת בקרב שנים אלא בקרוב שנים וכזה במדרש עה"כ כי כל ביתה לבוש שנים א"ת שנים אלא שנים מילה ופריעה ציצית ותפילין כו':

דף יז:

אין למעלה הימנה, נ"ב ל' משנה מנחות פ"ו א':

שם מחכו עלה במערבא ר' יוסי בר חנינא, נ"ב דוגמתו עירובין מ"ח א' מחייך עלה ר' יוסי בר חנינא:

דף יח:

דכתי' לא תענה על ריב לא תענה על רב, נ"ב לקמן ל"ו א':

שם ש"מ שתא בתר ירחא אזיל כו', נ"ב ע' שו"ת מעיל צדקה סי' ה' וע' שו"ת מהר"י מינץ סי' ו' וסי' ט' וע' תוס' ר"ה ט"ו א' ד"ה דחדשים:

שם תוד"ה והא אין מושיבין כו' כ' דאפי' ישב וידום נמי לא כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' קמ"א:

דף יט.

אתא ויתיב אמר לו שמעון בן שטח ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו בך, נ"ב ע' מרדכי שבועות פ' שבועת העדות רמז תשס"א דהא דמצוה בבעלי דידין שיעמדו פי' כשיעמדו אינן רשאין לישב אבל ישבו קודם אין צריכין לעמוד כו' וההיא דשמעון בן שטח דאמר לינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו בך פי' אל תשב והיינו דקאמר עמוד על רגליך ולא אמר עמוד סתם עכ"ל ונ' דמפרש אתא ויתיב היינו שה' רוצה לישיב ואמר לו שמעון בן שטח עמוד על רגליך היינו כמו שאתה עתה עומד על רגליך כך השאר עומד ולא תשב ואולם ל' זה עמוד על רגליך ויעידו בך יש גם בברכות כ"ז ב' ובבכורות ל"ז א' בעובדא דר' יהושיע ור"ג ושם וודאי הי' יושב כי כך הי' דרכם לישב בשעת הדרשה כמבואר בכ"ד ואמר לו ר"ג שיעמוד להעיד בו ואפי' לתוס' בכורות שם ד"ה עמוד דלא גרסו שם ויעידו בך מ"מ אמר לו שיעמוד ויתווכח עמו בהלכה ועכ"פ הכוונה שיעמוד ממש לא שישאר עומד, ועכ"ז אמר לו עמוד על רגליך ואין דקדוק כלל דל' עמוד על רגליך אף דהי' יכול לומר עמוד סתם דזה ל' הרגיל בגמ' ע' יומא ע"ח א' עמד ר' צדוק כו' על רגליו ובזבחים קי"ג א' עמד ר' יהושיע על רגליו ולקמן צ"ב ב' עמדו על רגליהם ואמרו שירה ועוד שם עמד ריב"ב על רגליו וכזה בכ"ד ונזכרתי דגם לקמן נ"ו א' במשנה והדיינים עומדין על רגליהן היינו דהיו יושבים תחלה וכשעומדין קרי לי' עומדים על רגליהן:

שם רש"י ד"ה מקדושתו לא יצא כ' כלומר יעשה חיזוק לדבריו כו', נ"ב עמ"ש בלקח טוב כלל ח' אות ד' וע"ע שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשע"ו ובגוף הדבר אי שייך סייג בדאורייתא ראיתי עוד בשו"ת תשב"ץ, ח"ג סי' קל"ה וז"ל ראיתיך מתחזק שפרישת כ"ג מביתו הוא מה"ת כו' והתלמוד נותן טעם שמא תמצא אשתו נדה ואתה אומר כי מה"ת הוא אסור ואין התורה אוסרת משום שמא ואין איסורי התורה אלא איסורין קבועים וכל מקום שנותנים טעם שמא הוא גזיר' דרבנן משום עשו משמרת למשמרתי עכ"ל וע"ע שם סי' קל"ו וז"ל ומה שהרבית ריעים שיש איסורי תורה שהם משום שמא והבאר פן יחטיאו פן יוסיף ולא יסור לבבו ולא ישיב כלם עדי שקר הם והנהו לאוי יתירי נינהו לחייב עליו שני לאוין או להוסיף תנאי באזהרה וכבר פירש זה הרמב"ן ז"ל בס' המצוות כו' עכ"ל:

דף יט:

בא גבריאל וחבטן בקרקע, נ"ב כל' זה סוטה י"ב ב':

שם מלוה אית לך כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת הרא"ש כלל י"ג אות כ' ד"ה ואלה תשובות הרא"ש זלה"ה וי"ל דלמ"ד אין ברירי מדוע לא אמר שאול נמי דלא הוי קידושין

מפאת אין בריר' כהך דפסחים פ"ט א' האומר לבניו כו' המובא גם בשו"ת הרא"ש שם עש"ה ושוב ראיתי אריכות בזה בשו"ת מהרי"ט סי' כ"ב וחידוש שלא הביא כלל משו"ת הרא"ש הנ"ל:

שם שאול סבר לא חזי כו', נ"ב ע' שו"ת מהרי"ו סי' קל"ח דקדק מכאן דחופה אחר קידושי טעות לא הוי חופה וז"ל ועוד לדידך דקאמרת דהוי חופה אפי' היו קידושי טעות א"כ לר' הונא דאמר פ"ק דקידושין דחופה קונה א"כ שאול המלך אמאי נתן מיכל בתו לפלטי בן ליש והלא כבר כנס אותה דוד המלך לחופה כדמוכחי קראי אלא וודאי צ"ל כיון דשאול המלך סבר דקידושי טעות הוו כדאי' בסנהדרין פ' כהן גדול גם החופה כאן דליתי' הוא וע"ע שם ראי' כזה מבתו של ר' ישמעאל שבאתה למאן בביהמ"ד ובנה מורכב לה על כתיפה דכיון דבנה מורכב כו' א"כ ע"כ דהי' כבר חופה וא"כ תיקשי לר"ה דחופה קונה עש"ה:

שם מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, נ"ב מעין זה סוטה י"ב א' וע' שו"ת, ח"צ סי' צ"ג הביא הך דכאן ודן מזה דהנולד עפ"י ספר יציר' חשוב ישראל לצרפו לעשרה דמה המגדל כמוליד וחשוב בן כ"ש המוליד ממש עפ"י ס' יציר' דה"ל כזרעו וחשוב זרע ישראל ע"ש ולדברינו בקונטרס גבורות שמונים אות נ"ב דהמוליד דבר הוא שלו א"כ ישראל המוליד אדם ע"י ס' יציר' הוא שלו וראוי להיות דינו דין עבד כנעני דקנוי גופו לישראל ודו"ק וא"ל דא"כ בן נמי יהי' גופו של אביו ואמו שהולידוהו דז"א דשם גזה"כ הוא דאל"כ לא ישכחת ישראל זולת דור המדבר הראשון דמאז והלאה כיון שקנוים למולידיהם הויין להו עבדים כנעניים וגם מדאין יכול להחרים בנו הנלמד מקרא בערכין כ"ח א' ע"כ דאינו שלו וכן מדאיצטריך קרא שחייב למול בנו תיפוק לי' מפאת מילת. עבדיו וי"ל. עוד בכמה גוונ' אבל במוליד ע"י ס' יציר' דליכא גילוי שפיר נ' דהוא קניינו כנ"ל ובגוף הך דכאן דהמגדל נקרא מוליד ע' בית האוצר ערך אם כלל ק"פ וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' קצ"ז באשה שנולדה בנרבונא ונתרבתה בעיר מרשיליא ונכתב בגט פלוניתא דאיתילידת במרשיליא וכ' הרשב"א והנדון שלפנינו שינה שם עירה הוא כיון שהזכירו ולא זהו מקום שנולדה שם ושתוף שם ילד אינו עניין כאן לגיטין ואין אנו משתמשין בשמות בגיטי נשים אלא בשם הנחתו הראשונה עכ"ל וכוונתו דמה ששם ילד הוא שם משותף גם למגדל דלפעמים נקרא גם המגדל מוליד אין זה עניין לגיטין שאין משתמשין בשמות בגיטין אלא כפי הנחתם הראשונה לא כפי ענייני השיתוף אשר בהם:

שם ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו קל מן העביר', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' ס"א ומש"ש ודלמא דוד ג"כ ידע זה ברוח הקודש כו' יל"ע אי מהני בכמו זה ידיעת רוה"ק

להתיר איסור אך בפשיטות טפי הול"ל דהיא הגידה לו האמת שלא נבעלה ומן הדין הרי הי' לו להאמינה דלא הי' שם קינוי ואין אוסרין על הייחוד:
שם רש"י ד"ה חליצה גנאי היא לו כו' כ' וייבום גנאי הוא לו כו', נ"ב א"נ משום דאין עולה לחליצה אין עולה נמי לייבום, שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שי"ד וע' תוס' יבמות מ"ד א' ד"ה כל דמתבאר מדבריהם ג"כ הך כללא דכל שא"ע לחליצה א"ע לייבום:

דף כ:

תוד"ה מלך כ' תימה למה נענש כו', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' צ' אות ג':

דף כא.

דריש טעמא דקרא, נ"ב בשו"ת חות יאיר סי' קל"ט כ' דלא קיי"ל כר"ש וה"מ להקל אבל להחמיר דרשי' כו' ע"ש ובחידושי הארכתי וע"ע אריכות בשו"ת חות יאיר סי' קפ"ט ועמ"ש על הגליון יומא ע"ח ב' ור"ה ט"ז א' וע' חידושי הר"ן ר"ה, כ"א ב' ד"ה אמר להם ר' יוחנן בן זכאי וכי יש קרבן דכ' דריב"ז דרש טעמי' דקרא כו' ע"ש וע' חידושי רמב"ן שבת קל"א א' ד"ה הא דאמרינן מ"ט ואר"י לפי שאין קבוע להם זמן ה"ק מ"ט לא התירה התורה מכשירין של אלו כו' והוא ג"כ דרישת טעמא דקרא אליבא דר' אליעזר וע"ע רש"י חגיגה ג' א' ד"ה וכיון דלא שמע דכ' ואנן סהדי דטעמא משום דלא גמר הוא כו' עש"ה וע"ע מה שציינתי בגליון מגילה ד' א' לעניין דבדרבנן אזלי' בתר טעמא אבל לא בדאורייתא עש"ה וע"ע שו"ת הרשב"א ח"ד סי' רס"ח לעניין שהית' תקנה בעיר שלא יוציאו קורות מחוץ לחומה ואח"כ הוציאו אנשים קורות דקות כו' וברשב"א בתשובה שם גם מה שהם טוענים (המוציאים) כי מה שעשו לא עשו אלא לשמירת העיר אין מציל אותם מן הדין כי מ"מ הרי הוציאו חוץ לחומה אלא שאני רואה לזה קצת טענה מפני כי באמת יראה שכוונת הראשונים מתקני התקנה לא תקנו מה שתקנו בכל הדברים הללו אלא לשמירת העיר ולבצר החומות ויגיד ע"ז קציצת האילנות והסרת אמת המים (שכתוב ג"כ בהתקנה ע"ש) כו' ובאמת כי בעניינים אלו אני רואה בגמ' עניינים מורים שהולכים אחר כוונת הדבר ועניינים מורים בהפך בענייני מצות התורה נחלקו ר' יהודה, ור"ש כו' אי דרשי' טעמא דקרא כו' וקיי"ל כר' יהודה דר"י ור"ש הלכה כר"י כדאיתא בעירובין מ"ו ב' ובב"ק פ' א' גבי אשה שנדרה שכל הבא ראשון לישא אותה שאינה משיבתו ריקם אמרו לא נתכוונה זו אלא להגון לה וכן רבים כיוצא בזה וכיון שכן אפשר לומר שאין מוציאין הקנסות אלא בראי' ברורה כו' עכ"ל וע' פי' הרא"ש נדרים פ"ז ב' ד"ה

ורמינהי בלא ראות פרט לסומא אי אזלי' בתר סברא או בתר משמעותא דקרא עש"ה ואולם זה מטי לכאורה לספק אי בעי' קרא כדכתי' וע' תוס' יבמות ק"ד ב' ד"ה דאמר בסה"ד וע"ע ב"מ צ' ב' היתי' אוכלת ומתרזת מהו משום דמעלי לה הוא והא לא מעלי לה כו' ומשמע לכאורה דדרשי טעמא דקרא דאל"כ מניין לנו דמשום דמעלי לה הא כתי' רק גוף הלאו לא תחסום ולא דיברה תורה מטעם כלל ויש לדחות דכל שאין מעלי כו' והוא רע לה לא מיקרי חסימה כלל דל' חסימה הוא ל' מניעה ולא נחשב מניעה מה שמונעים ממי דבר שהוא חובתו וע' מרדכי ב"ק פ' הגוזל רמז קל"ח מש"ש אהך דמפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע תימה והלא רבנן דר"ש לא דרשי' טעמא דקרא כו' ע"ש כל הדיבור וע' תוס' ב"מ קי"ג ב' ד"ה נימא ע"ש ועוד דמה צריך טעם על מצות המקום:

שם וכהנה עשרין וארבע, נ"ב היינו דכהנה קאי על כל הנאמר לפניו ודוגמתו נזיר ח' ב' מ"ד ושוב כי כלהו וביבמות מ"ח ב' ואחר כן כי הני ע"ש:

שם מקיש כהנה בתרא לכהנה קמא מה כהנה קמא שית אף כהנה בתרא שית, נ"ב קצת דומה לזה כריתות ו' ב' ואימא סמים בתראי תרין נינהו כסמים קדמאי:

שם ומה פלגשים, נ"ב ע' אריכות בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' ט"ו וע"ש דשם פלגי' נו"ט פלג אשה וע' שו"ת חיים שאל סי' פ"ט אם קניין פלגש ע"י ייחוד או ביאה וע"ע שם סי' צ' אות ב' וע' שו"ת רד"ך בית ט' חדר ח' ט' וע"ש הערה בכל הנך דאמרי' חזקה אא"ע בעילתו בעילת זנות דילמא הי' כוונת הבעל שאם לא יתקיים התנאי כו' בועלה בתורת פלגש דלא הוי בעילת זנות וביאת היתיר היא ואעפ"כ אין צריכה גט ע"ש בארוכה ושוב ראיתי דכזה הקשה גם בשו"ת הריב"ש סי' שצ"ח ע"ש וראיתי בשו"ת נוב"י מהדו"ת חאה"ע סי' נ"ד וז"ל ואמר כתבו להמתירין פלגש קשה איך אמרו חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ודילמא הוא עמה בתורת פלגש כו' עכ"ל והנה שאילתם שאלות הראשונים וע"ע שו"ת שבות יעקב סי' קכ"ז:

דף כא:

וכותב ס"ת לשמו, תנא ובלבד שלא יתנאה בשל אבותיו, נ"ב פי' דהבריתא מפרשת המשנה וכותב ס"ת לשמו דכוונת זה שלא יצא בשל אבותיו ע' תוספתא פרק ד' ומה שאמר ל' יתנאה ולא אמר יצא היינו דעניין ס"ת עצמו מה שיש לאדם ס"ת נקרא נוי כי ס"ת נקרא שם כדאמר להלן עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו שנאמר שויתי ד' לנגדי תמיד וכן בב"ב י"ד ב' דהלוחות קרוים שם ד' צבאות ע"ש והיינו משום דהי' כתוב

עליהם עשרת הדברות דכלולים בם כל דברי התורה כמ"ש המפרשים וע' תענית כ"ו ב' ביום חתונתו זה מתן תורה וברש"י יוה"כ שניתנו בו לוחות האחרונות הרי דהלוחות קרוים תורה ואמרי' דהם שם ד' צבאות והוא כהך דכאן דס"ת הוא שם והשם הוא נוי ע' מנחות ל"ה ב' ונוייהן לבר וברש"י השם יהא נראה מבחוץ עכ"ל וע"כ זהו עניין הלשון שלא יתנאה בשל אבותיו והכוונה בפשיטות שלא יהי' לו הס"ת משל אבותיו ואך דהויית הס"ת עצמו נקרא נוי ולכך שייך שפיר הל' שלא יהי' הנוי הזה בשל אבותיו:

שם מצוה לכתוב משלו, נ"ב ע' שו"ת ח"ס חאו"ח סי' נ"ב וסי' נ"ג:

שם אינו נכנס בה לא לבית המרחץ כו' שנא' כו', נ"ב ע' בית האוצר ערך איסור הכנסת דברי קדושה למקום מאוס כלל קל"ג דדנתי דמכאן הוא המקור לכל האיסור הנ"ל ע"ש אריכות ונזכרתי כעת דברי הסיפרי תצא פיסקא רנ"ח כי ד' אלקי"ך מתהלך בקרב מחניך מכאן אמרו לא יקרא אדם ק"ש בצד משרה של כובסים ולא יכנס לא למרחץ ולא לבורסקי וספרים ותפילין בידו עכ"ל ונ' כוונת הסיפרי דפירושא דקרא כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחניך ולכן והי' מחניך קדוש וע"כ דריש הסיפרי כזה לקרא אס"ת דקרוי שם כמ"ש למעלה וכן תפילין קרוין שם וכמ"ש כי שם ד' נקרא עליך אלו תפילין שבראש וכן במנחות מ"ד ב' קמפרש קרא דד' עליהם אתפילין שעליהם ע"ש ודריש לקרא מש"ה אס"ת ותפילין המתהלכים במחנה שצריך שיהא המחנה קדוש ונלמד מזה שאסור להכניס ס"ת ותפילין למקום מאוס:

שם בתחלה ניתנה כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת רדב"ז ח"ג עי' תתפ"ג:

דף כב.

ככתבם וכלשונם מה לשונם לא נשתנו אף כתבם לא נשתנה, נ"ב דוגמת דרש זה בכורות י"ז ז' זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו וע"ע סוטה ט"ו ב' דומי' דמים מה מים שלא נשתנו אף כלי שלא נשתנה:

שם המתפלל צריך שיראה עצמו כאילו שכינה כנגדו כו', נ"ב דוגמתו תמיד ל"ב ב' כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו כו' והך דכאן נרמז עוד יומא נ"ג ב' לשמאל דידך קא אמינא דהוי ימינו של הקב"ה וברש"י שהמתפלל רואה עצמו כאילו שכינה למול פניו שנא' שויתי ד' לנגדי תמיד עכ"ל וכוונתו לגמ' דכאן:

שם חסרי לגנבא, נ"ב בחידושי רמ"ה גריס חסדי לגנבא כו' ופי' מי שגרם לגנב להקרא חסיד מתיך רשעתו עד שהגנב נחשב חסיד כנגדו איך יחזיק עצמו כאנשי שלום להראות

את עצמו שהוא מדקדק במצוה קלה כבמצוה חמורה עכ"ל וב' הגירסות האלו חסרי' או חסדי' היא כמו דכתובות ס"ו ב' מלח ממון חסר ואמרי לה חסד:
שם בוא וראה כמה קשין גירושין שהרי דוד המלך כו', נ"ב ע' קושי' בשו"ת חיים שאל סי' פ"ט דמה ראי' מדוד דילמא שאני מלך דגרושתו א"א לה לינשא לאחר וע"ש אריכות בכולה סוגי' דכאן ולעיל כ"א:
שם עצתו נופלת, נ"ב י"ל הפי' עפ"י גמ' ב"מ נ"ט א' איתתך גוצא גחין ותלחוש לה:

דף כב:

ויליף פרע פרע מנזיר, נ"ב אע"ג דד"ת מד"ק לא ילפי' [פי' וה"ה להיפוך] גילוי מילתא בעלמא הוא דפרע שלשים יום הוי, ס' יריאים סי' שמ"ד:
שם מהרה יבנה ביהמ"ק, נ"ב ר"ה ל' א', ברכות נ"ג ב', נדה ו' ב' ד"ה חבריא מדכן בגלילא, תוס' גיטין י"ח א' ד"ה הנהו, ביצה ה' ב' וע' שאילת יעב"ץ סי' פ"ט וע' שו"ת מהר"ם פדווה סי' ע"א וע' רוקח סי' תפ"ד:
שם אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכא אקרא, נ"ב ע' מסורת הש"ס וגליון הרי"פ וע"ע כזה תוס' ע"ז נ"ב א' ד"ה תנהו ותוס' יבמות ע"א ב' ד"ה לא ניתנה ורשב"ם ב"ב קכ"ג א' ד"ה ת"ש ובני ראובן בכור ישראל:

דף כג.

זה בורר כו', נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית כ"ו חדר ג':
שם לא היו חותמין כו' אא"כ יודעין מי חותם עמהן, נ"ב הוא רק עניין נקיות הדעת ועצה טובה אבל מדינא לא רמיא עלי' דסהדא למידע מי העד השני החותם עמו, שו"ת הרא"ש כלל נ"ט אות א' ע"ש:

דף כג:

צריכא דאי תנא אבא ואביך כו', נ"ב מוכח קצת מכאן דע"א הוא פסול גדול יותר מקרובים וע' מהרי"ק שורש פ"ז ויש לחלק ואין להאריך:
שם תוד"ה ואמר כ' דהוי תרי לריעותא כו', נ"ב מבואר דתרי ריעותא גרע מחדא אע"ג דתרווייהו דאוריתא נינהו וע' לקמן כ"ד א' תוד"ה אמר וע' כזה תמורה כ"ב א' רש"י ד"ה אמר רבה הכי קאמר וד"ה עברה שנתה ואבדה ע"ש כולה סוגי' וע' אתוון דאורייתא כלל א' ובקונטרס אחרון לשם מה שדנתי שם אי ב' פסולין גריעי מחד פסול עש"ה וע"ע תוס' זבחים פ"ד ב' ד"ה הגה"ה יוצא שהרי יוצא כשר בבמה שכ' דאין חילוק בין חד

פסול לתרי פסולי עש"ה ואולם במנחות כ"א א' א"ר פפא הילכך דם חמור שקרש כו' ע"ש דה"א דהואיל ואית בי' תרי דחויין דהוא דם חמור ואין קרבן מטמאן וגם הואיל וקרש ואין ראוי לחטאות הפנימיות מפאת הקרישה קמ"ל ובזה מיושב קישית הגרע"א ז"ל שם וא"כ משמע ג"כ דתרי דחויין גריעי מחד דיחוי ועמש"ש בגליון בשם שו"ת הר"י מינץ דדם מלוח וגם מבושל קיל טפי עש"ה ומובן להנ"ל דכיון דמה שאינו ראוי לכפרה מתירו ע"כ זה שיש בו ב' דחויין מכפרה מפאת המליחה ומפאת הבישול חשוב ביותר אינו ראוי כו' והיתירו גדול יותר ועדיין צ"ע [והך דתרתי לריעותא דריש נדה אין לו שייכות לכאן]:

דף כד.

נאמן עלי אבא כו', נ"ב ע' שו"ת ראבי' סי' כ' וז"ל וגם לא ידעתי אם מקבל לקרובים או לפסולים אמאי לא הוי כמתנה על מה שכתוב בתורה דמאי שנא משאר כסות ועונה דאע"ג דמדעת שניהם היא עכ"ל ויש לחלק בכמה גווני וגם בקבלה לא איפסלו להו קרובים כלל דכל פסול קרובים ילפי' מלא יומתו בנים על אבות ע' לקמן כ"ח א' וא"כ במיתה הא לא שייך קבלת הנידון דקבלתו לא מעלה ולא מורדת דגם הוא עצמו אין רשאי להרוג א"ע כמו שאין אחר רשאי להורגו וכנלמד מאך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ואיננו שליט בנפשו לוותר חיותו ולקבל כו' יותר מאחר וכמובן בפשיטות וא"כ אהיכא דשייך קבלה כגון בדין ממון דהממון שלו ויכול לוותרו ולתתו במנה ולעשות בו מה שירצה א"כ ע"ז הרי אין לימוד כלל לפסול קרוב ולא שייך כאן היקישא דמשפט אחד דלקמן כ"ח א' דרק אילו הי' שייך קבלה במיתה ולא היתי' מועלת שייך ההיקיש משא"כ כאן דקבלה ליכא במיתה כלל דאין שם בעלים שיקבלו דקבלת הנידון כקבלת אחר חשיבא דאיננו בעלים של חיות שלו יותר מאחר ומצווה על רציחת עצמו בשוה כמו אחר על רציחתו וכנ"ל ועמ"ש בגליון ב"ק צ"א ב' וע' שו"ת הלכות קטנות סי' ק"כ דכ' שאלה מי שקיבל עליו קרוב או פסול והלה אומר שאינו רוצה להעיד אם עובר בואם לא יגיד תשובה נראה דלאו כל כמיני' להכשירו לזה להעבירו על דת וכיון שהתורה סילקו מי הכניסו בתגר זה כו' עכ"ל והאמת שכך היתי' הסברא נותנת שאין בידו להכשיר העד על כרחו של העד להכריחו להגיד אולם מצאתי בשו"ת מהר"י מינץ סי' ו' דכ' שם בעניין נשים שהעידו בחרם עדות בעניין דם בתולים וכ' ע"ז וז"ל ואין להקשות איך שייך להשביע אשה שבועת העדות להעיד כיון שפסולה להעיד וי"ל כיון דמנהג פשוט הוא שנאמנות על ככה ולכך באות והובאות שמה שפיר קרוי עדות ומנהג כי האי עוקר הלכה

שהרי האמינו הנשים על כך והוי כאילו קיבלו לעדות עליו ותני' נאמן עלי אבא כו' עכ"ל ומשמע דאף במקבל עליו עד פסול להעיד יכול להשביעו וי"ל דקבלת מנהג שאני דגם נשים איתנהו במנהג ישראל ולא חשיב העדות על כרחן של נשים שגם הנשים קיבלו עליהן את המנהג ודו"ק וע"ע שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' צ"ט עש"ה וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ס"ג ושו"ת חוט המשולש טור א' סי' ט"ו מש"ש דבני העיר יכולים להכשיר עדות קרובים לתקנתם עש"ה ומשמע ג"כ דיהי' דינם כשאר עדים ויהיו מחויבים להגיד כל שידעו עדות אולם גם שם כיון דהוא תקנת העיר הרי גם הקרובים עצמם קיבלו עליהם להעיד וע"ש בתשב"ץ וחוט המשולש דלקידושין וגיטין הצריך העדות לקיים הדבר לא לאמתו לא מהני קבלת קרובים ע"ש וע"ע שו"ת חוט המשולש טור ג' סי' א' וע"ע שו"ת שבות יעקב סי' קמ"ו ובמהדורא בתרא לסי' הנ"ל [וכתוב שם במהדורא בתרא בדפוס שלפני שאלה קמ"ז והוא טעות וצ"ל שאלה קמ"ו] וע"ע בירושלמי בפרקין הלכה ט' דאם מקבל עד אחד כשנים והשביעו וכפר והודה אין חייב קרבן שבועת העדות ע"ש דיליף לי' שם מקרא עש"ה ובקושית הראבי' הנ"ל דקבלת קרובים כו' ליהוי כמתנה עמש"ב מצאתי עוד נזכר זה ברשב"א בתשובה ח"ג סי' תל"ח וז"ל תשובה מה שתקנו הקהל [להכשיר חתימת הסופר במקום ב' ע"ש) הרשות בידם דכל דבר שבממון יכולים הציבור לקבל על עצמם להחמיר או להקל שהרי שנינו בפ' זה בורר אמר לו נאמן עלי אביך רמ"א יכול לחזור בו וחכ"א אין יכול וע"כ לא פליגי אלא באם יכול כו' הא לא חזר בו עד לאחר גמר דין כ"ע מודו דדבריו קיימים וכ"ש קהל שקבלו ועשו תקנה כו' ועוד תדע דאפי' יחיד שקיבל עליו בעל דינו בבי תרי אין יכול לחזור דאמרי' בשביעות ההוא דאמר לחברי' מהימנת עלי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא ופרעי' באפי תרי חייב דהא הימני' ואפי' לר"מ דאמר מתנה עמש"ב תנאו בטל וכתי' על פי שנים עדים יקום דבר בהא מודה כדתנן בההיא דלעיל והפרש יש בין זה לאומר לאשה ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה ולאומר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה ואין זה מקום אריכות עכ"ל בזה:
שם מסורת הש"ס ד"ה שם לקמן דף כ"ט ב', נ"ב וביבמות ק"ה ב':

דף כד:

אין לאחר קניין כלום, נ"ב הילכך שכ"מ שאמר נאמן עלי אבא במה שצויתי לפניו א"צ קניין דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי וכמו שמועיל בבריא בקניין כן מועיל בשכ"מ בלא קניין, שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קכ"ה ע"ש:
שם בקוביא, נ"ב ע' שו"ת מים עמוקים סי' י"ד:

דף כה.

מלוה הבאה בריבית, נ"ב הא דתני הכי ולא תני בהדיא המלוה והלוה היינו משום דהלוה באמת לא הי' לו להפסל שהרי אינו לוקח ממון שאינו שלו ואין כאן חמס ורק משום דעבירת לקיחת הממון דמלוה על יד הלוה נעשית ואי אפשר מבלעדו ולכן מתייחס החמס גם לו וחשיב גם הוא עד חמס וע"כ לא מצי למיתני המלוה והלוה כל חד באפי נפשי' דהא הלוה מפאת עצמו אין להפסל באמת וע"כ כללינהו בחדא בעניין המלוה ושנה מלוה הבאה בריבית כלומר שההלואה נעשית על ידי שניהם וא"א לה זולתה ושניהם פסולין, מהרי"ק שורש קכ"ו וכ' שם שלא הי' לפניו אז רש"י דסנהדרין ועפ"י סברת המהרי"ק הנ"ל יש ליישב קישית תוס' ב"ק ל"ב א' ד"ה איהו ע"ש די"ל דכיון דעבירת האיש במעשה על יד האשה נעשות א"א מבלעדה לכן נחשב גם עביר' שלה כאילו הי' במעשה כי מעשה האיש מתייחס גם לה ולכך חייבת [וכן הך דריש האיש מקדש דאמרי' גם באשה מצוה בה כו' וכ' הר"ן דמצוותה מפאת מסייע כו' ולהנ"ל י"ל דעדיפא ממסייע דמעשה המצוה של האיש מתייחס גם לה כיון שא"א שיעשה מבלעדה ודו"ק] מיהו ל' הגמ' ב"ק שם לא משמע הכי וגם יש סתיר' קצת לזה מהך דמכות כ' ב' דפוטר לניקף מטעם לשאב"מ ואעפ"י שא"א למקיף בלי ניקף ואכ"מ להאריך וע"ע בהך דכאן בשו"ת רדב"ז ח"א סי' שי"ז ע"ש שכ' דיש כאן ב' נוסחאות א' מלוה הבאה לו לריבית ב' והיא נוסחת ספרים שלנו מלוה הבאה בריבית וע"ש הנפקותא בין הנוסחאות עש"ה:

שם בר ביניתוס אסהידו בי' כו', נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' של"ט:

שם והא רבא הוא דאמר כו', נ"ב ע' מה שדיקדק מזה בס' באר יעקב או"ח סי' רמ"ב דהא דלווין בריבית לצורך מצוה היינו רק בריבית דרבנן דאל"כ מאי פריך והא רבא הוא דאמר כו' הא יכול להיות דלצורך מצוה לוה ועכ"ז המלוה שפיר נפסל דאצלו לא הוי צורך מצוה דהא אפשר לו להלוות בלא ריבית ע"ש ואולם עדיין ק' דהא במקום פיקוח נפש וודאי מותר ללוות אפי' ריבית דאוריתא דהא פ"נ דוחה כה"ת וא"כ עדיין אית לן למימר דלצורך פ"נ לוה ועכ"ז המלוה שפיר נפסל דאצלו לא הוי צורך פ"נ דאפשר לו שלא ליקח ריבית וכנ"ל ושוב מצאתי נדבר מזה בשו"ת יד אלעזר סי' מ"ה ולא העירו מדברי הבאר יעקב הנ"ל ובגוף העניין ע' שו"ת מהרי"ל סי' ל"ז משמע דעתו דאפי' לצורך מצוה דרבנן שרי עש"ה וע' שו"ת חוט המשולש טור ג' סי' ל"ד מתיר להדיא אפי' ריבית דאוריתא לצורך מצוה עש"ה וע' תוס' ע"ז כ"ו ב' ד"ה אני שכ' והא דאמרי' עובדי' לוה מיהורם בן אחאב ברבית כו' שאני התם לפקוח נפש הוי ומצוה עכ"ל ומשמע מתיבת

"ומצוה" דכתבו דהוא מיותר לכאורה דהי' די מה שאמרו דהוא לפ"נ דידעי' דדחי כה"ת וע"כ נ' כוונתם שאני התם לפקוח נפש הוי ואפי' לא הי' פ"נ גמור להתיר שאר איסור עבורו מ"מ צורך מצוה מיהת הוי ולצורך מצוה גרידא נמי שרי ללוות ברבית כנלענ"ד כוונתם לכאורה:

דף כה:

הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין, נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' קע"ד דמי שגזל פעם אחת מכיון שהחזיר הגזיל' מעצמו בלי כפי' נכשר לעדות לכ"ע ואם רגיל בגזל וחמס לא סגי בחזרה עד שיעשה תשובה כגון שאינו נוטל אפי' מתנות של היתיר ומוותר ממונו לאחרים או לעניים וכן כל כיוצא בזה עכ"ל ע"ש ול' גזלן דכאן לכאורה הוראתו רק פעם אחד גוזל הי' ראוי לו להקראות לא גזלן ע' ב"מ ל"ג א' רובץ ולא רבצן ועמש"ש בגליון וע' תוס' ב"ק צ"ד ב' ד"ה בימי דכתבו אהך דהתם בגזלנין ומלוי בריבית דקתני התם משמע שאומנותם בכך ע"ש וע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' קס"ד. דמי שנתברר עליו שזייף שטרות פסול לעדות להיות גזלן כיון שביקש דרך ליקח מה שאין לו ליקח מן הדין או לפטור עצמו מחוב שעליו וגם עם העיד בגט פסול הוא שיהי' הגט בזה מזויף מתוכו עכ"ל וע' שו"ת הרא"ש כלל מ"ג אות ג' לעניין אחד מעדי הגט שהעידו עליו שגנב ע"ש ואני מסופק בגנב אם אין לו לשלם גניבתו אם אין מחויב להשכיר עצמו למלאכה לזמן מרובה וליקח מעות בשכירות לשלם גניבתו ואם ביכולתו לעשות כן ואין עושה כן לא נכשר לעדות דנהי דבבע"ח כתבו הראשונים דאין חייב להשכיר עצמו דנמכר בגניבתו כתי' ולא בחובו מ"מ בגניבה דבזמן שהיובל נוהג היו ב"ד מוכרין אותו בעבד לשלם ע"כ נהי דליכא עתה ע"ע מ"מ מחויב להשכיר עצמו למלאכה כשיוכל לשלם גניבתו:

שם רש"י ד"ה חמסן כ' יהיב דמי אלא שאין רצון הבעלים למכור, נ"ב כ"ה בב"ק ס"ב א':

דף כו.

משרבו האנסין ומאי ניהו ארנונא כו', נ"ב דוגמתו בשביעית פ"ז ציידי חי' ועופות ודגים שנזדמנו להם כו' ע"ש בפי' הרע"ב ובירושלמי וע' שו"ת צמח צדק סי' ס':

שם הלב יודע אם לעקל או לעקלקלות, נ"ב כלשון זה תוספתא שביעית פרק ג' ואיכה רבתי עה"כ דרכי ציון אבילות:

שם ולא א"ל מר ולא מידי, נ"ב ע' שו"ת מהר"י ברונא סי' קמ"ב וע"ע שם סי' קפ"ד:

דף כו:

בעל הנאה הי', נ"ב שהיו רבים נהנין הימנו, חידושי רמ"ה:
שם למה נקרא שמה תושי' מפני שהיא מתשת כחו של אדם, נ"ב לאו דווקא דבר הצריך עיון רק כל לימוד תורה נקרא תושי', שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תש"נ:
שם שניתנה בחשאי, נ"ב הוזכר חגיגה י"ד א' לחש שראוי למסור לו דברי תורה שניתנה בלחש:
שם מחשבה מועלת כו', נ"ב וברש"י מהניא לשכח לימודו, זה חידוש ל' מועיל שלא לטובה ויש דוגמתו בזבחים פ"ז א' לינה מועלת בראשו של מזבח היינו דמועלת לפסול וע' מזרחי תשא פרשה ל"ד פסוק כ"ה ד"ה ולא ילין שדיבר שם מעניין לינה מוטלת וכ' שם ופי' אין לינה מועלת אינה מועלת לפסול כאילו אמר אינה פוסלת או פי' מועלת מלשון מעילה שפירושו כמו פוסלת עכ"ל ונ' מהך או פי' שכ' דקשיא לי' קצת היות מועיל דהוא מל' תועלת יהי' כוונתו להיפוך לפסול ולפמ"ש או פי' מועלת מלשון מעילה אולי גם כאן הפי' כן לפי פי' השני שברש"י דמחשבה שמחשב כך וכך אעשה כו' גורם להשבית הדבר שלא יתקיים כך וזהו מועלת מל' מעילה דפירושו שיקור והיינו שהמחשבה מועלת ובוגדת [ובל"א פעלשט] שלא יהי' כמו שמחשב ואולם אין מדוקדק כ"כ לפי"ז ל' לדברי תורה דהול"ל בדברי תורה ודו"ק:
שם כולן צריכין הכרזה כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקפ"ג דה"מ לעדות ממון אבל להעיד על אדם שעבר עביר' נפסל בלא הכרזה עש"ה:
שם אוכלי דבר אחר, נ"ב ע' פירש"י וע' ב"ב י' ב' וע' תוספתא סוטה פרק י"ד משרבו מקבלי צדקה מן עכו"ם כביכול שהתחילו עכו"ם להתמעט וישראל להתרומם ואין נוח בעולם לישראל:
שם ארבעין בכתפי', נ"ב ע' שו"ת מהראנ"ח סי' מ"ב דאפי' למ"ד דמכת מרדות אין לו מספר היינו רק מ"מ אדרבנן אבל מ"מ אלמא דדברי קבלה הוא ארבעים ע"ש:
שם ומודה ר"נ לעניין עדות אשה שהוא פסול, נ"ב הנושא שתי נשים ועובר על חדר"ג מיקרי עבריינא ורשע והוא ג"כ בכלל חשוד על העריות ופסול לעדות אשה לאפוקי וכן פסול לסדר הגט, שו"ת מהרי"ו סי' פ"ה וע"ע שם סי' קכ"ח דכ' דאפשר דגם לכל עדות הוא פסול ע"ש מש"ש בזה ובגוף סוגי' דכאן עש"ה וע"ע שו"ת מהר"י מינץ סוף סי' י' דפסול לכל הוראות ואפי' אותם שאינם נוגעים לעריות ע"ש:
שם אבל לעיולי לית לן בה, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א המיוחסות סי' קל"ג וצ"ע:

שם סברי מצוה קא עבדי, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת מהרי"ל סי' ל"ז ועוד שם סי' פ"ו וע"ע שם סי' קצ"ד וע' הקדמת ס' זהר הרקיע להתשב"ץ וע"ע שו"ת הריב"ש סי' י"א ושו"ת חוט השני סי' י"ח ד"ה ובתשובת מהר"ם כו' וע' שו"ת עבודת הגרשוני סי' ו':

דף כז.

ליכהיוהו לעינים, נ"ב פירש"י י"א יטלו ממונו, ע' איוב כ"ט כ"א עינים הייתי לעור ובת"א תיר הויתי למסכנא דדמי לסמיא וכן בסוכה מ"ד ב' קורא לעניים חשוכיא ובגוף המאמר דכאן ע' חידוש במהרי"ו דנ"ט דפוס קאפוסט סי' נ"ח וע' חידושי רמ"ה כאן דגירסתו לכחלונהו לעיני' ופי' לכוחלה במכחול המלובן באור לסמויי עכ"ל:

שם חד אמר קמאי דידי כו' וח"א קמאי דידי כו', נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שי"ב טעם מדוע עדות מיוחדת מועלת לפסול עד אפי' לדיני נפשות ע"ש הטעם דכיון דהפסול הוא לכל אפי' לדיני ממונות ולדיני ממונות הא מהני לכן כיון שנפסלים נפסלים לכל דבר עש"ה וע"ע שו"ת מהר"ם פאדווה סי' ל"ז עש"ה וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' נ"ה:

שם רש"י ד"ה אביי כר"מ כ' דהיינו נמי מקולא לחומרא כו', נ"ב מבואר דחטא שבין אדם לחבירו חמור מבין אדם למקום וצע"ק מגמ' שבועות כ"ז א' דאי ס"ד בדבר מצוה כתיבי השתא הרעת אחרים איתרבי כו' ומאי ראי' דאיתרבי הרעת אחרים דילמא חל רק במצוה שבינו לבין המקום כגון שלא אוכל מצה עש"ה ברש"י ותוס' אבל להריע לאחרים דחמור מיני' אין חל ועיין:

דף כז:

אוהב זה שושבינו, נ"ב צע"ק דאחרי דפסול אוהב נלמד מקרא מדין שונא כדלקמן כ"ט א' א"כ מדוע נתנו חכמים גדר זה לאהבה במה שהוא שושבינו ומדוע לא נימא בפשיטות דכל שניכר ונודע מתוך מעשיהם ועניינם שהם אוהבים זה לזה פסולים דהא בקידושין, כ"ב א' רבו אוהבו והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצע שנא' כי אהבך ושם אין הכוונה על שושבינות רק על אהבה סתמא וע"כ דיש גדר והכרה לאהבה סתמא דאל"כ הרי הוא דבר שבלב והאיך הי' האדון רשאי לרוצעו שמא אינו אוהבו וה"ל כאומר הכני פצעני דאסור להכותו כמבואר שלהי החובל וגם האיך רשאי להשתעבד בו אח"כ שמא אינו אוהבו ונמצא שלא קנאו ברציעה ומשתעבד בבן ישראל גרידא ובזה הי' אפשר לומר דכיון דיש שם נפקותא גם לדין ממון דקניין העבדות דין ממון הוא ע' קידושין, כ"ח א' ממונא הוא דאית לי' גבי' וע"כ מגו דמהימן העבד לומר שהוא אוהבו לעניין הדין ממון

דלגבי ממון הודאת בע"ד כק' עדים דמי מהימן גם לעניין איסור [וע' גיטין מ' ב' הודאת בע"ד כק' עדים דמי ואף דדנין שם גם לעניין היותו ב"ח לחייבו במ"ע שהז"ג ולאוסרו בשפחה ובזה לא שייך הודאת בע"ד כו' עכ"ז כיון דלעניין השיעבוד לעבדו לאדונו הוא דין ממון וחובתו ושייך בי' הודאת בע"ד כו' לכן מהימן גם לעניין איסור] ואולם הרי גם ברבו אינו אוהבו אינו נרצע כמבואר שם וא"כ תיקשי נמי איפכא דאיך רשאי העבד להיות נרצע שמא אין האדון אוהבו ולא נתנה לו תורה דין רציעה וה"ל חובל בעצמו גרידא בהניחו עצמו להיות נרצע מן האדון וע"כ דיש הכרה לאהבה וכנ"ל ולומר דהעבד יודע אהבת רבו אותו [כ"ז שאין מעשיו מוכיחין ההיפוך] מפאת אהבתו את רבו דכמים הפנים לפנים וגו' דז"א דהרי הבעל המאמר כאן הוא ר' יהודה והוא גופי' ס"ל ביבמות קי"ז א' דההוא קרא בד"ת כתי' לא באהבת איש לאיש ע"ש וי"ל דשם ברציעה כל אחד נאמן אצל השני באומרו שהוא אוהבו מפאת ע"א נאמן באיסורין ומשא"כ כאן אדרבה כשמעיד לו הרי הוא כאומר בזה שאינו אוהבו שאילו הי' יודע שהוא אוהבו לא הי' רשאי להעיד לו אחרי שפסלתו תורה להעיד לו וכל ישראל יש להם חזקת כשרות וע"כ בכה"ג א"א לנו לאמוד אהבה מתוך מעשי אדם והנהגתו עם חבירו היכא דהוא עצמו אומר שאינו אוהבו ורק בשושבין אמדו חכמים דהוא אוהבו וודאי ואם מעיד לו אמרי' דרוצה להעיד לו בפסול לא מפאת שיודע בעצמו שאינו אוהבו וע"כ אין מקבלין עדותו ואולם לפי"ז עכ"פ היכא דיש אהבה ניכרת מתוך המעשה והנהגה וגם יודע העד בעצמו שהוא אוהב מחויב לומר לב"ד שהוא אוהבו ופסול להעיד לו והב"ד צריכים להאמין לו ואינו עובר בואם לא יגיד במה שאינו מעיד לו רק אדרבה אסור לו להעיד וזה חידוש:

דף כט.

מניין שאין טוענין. למסית מנחש כו' ע' ס' בניין אריאל עה"ת פ' ראה ד"ה בילקוט כי יסיתך כו' וע' ס' נדפס מחדש אזור אליהו פ' בראשית עה"כ ויאמר ד' אלקים אל הנחש כי עשית זאת וגו':

שם תוד"ה דברי כ' א"כ כל מסית יפטור עצמו כו', נ"ב בשו"ת חות יאיר סי' קס"ו כ' דגבי ע"ז אין התנצלות דדברי הרב מספיק ויש קצת סברא כי המסית לע"ז ממעט כבודו יתברך ויראתו ועי"ז נקל בעיני הניסת שלא לחוש לדברי הרב וע"ש אריכות בכאן:

דף כט:

אתו לקמי' דר' ישמעאל ברבי יוסי אמר להו כו' פרעי פלגא תבעינהו לדינא לאידך פלגא אתו לקמי' דר' חייא אמר להו כו', א"ל ניזיל וניהדר אמר להו כבר הורה זקן, נ"ב דוגמת זה ממש בירושלמי הובא ברי"ף ב"ק שלהי מרובה אריסי' דבר זוזא כו' אתא עובדא קמי ר' ישמעאל ברבי יוסי כו' אמר יסבין רברביא פלגא כו' דמך ר' ישמעאל ברבי יוסי אתא עובדא קמי ר' חייא אמר כו' א"ל מרי' דפקדונא כבר יהבית פלגא א"ל מה שנתת על פי בית דין נתת כו' עש"ה כל העניין:

שם כי אמרי' אדם עשוי שלא להשביע את עצמו ה"מ מחיים אבל לאחר מיתה לא, נ"ב ע' ב"ב נ"ח א' ההוא דאמר להו חביתא דעפרא לחד בראי כו' וברשב"ם ההוא דאמר להו, מצוה מחמת מיתה הי' כו', חביתא דעפרא, אני מניח לאחד מבני ודרך חכמה אמר שלא יבינו הכל שהוא עשיר כו' ומשמע דאדם עשוי שלא להשביע גם לאחר מיתה וע"ש בח"א למהרש"א שהעיר בזה:

דף ל.

דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, נ"ב ע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קכ"ח וע' ל' השאלתות פ' מקץ ברם צריך אילו היכא דאמרו לי' בחילמי' זוזי דשבק אביך בדוכתא פלניא מחתין וכך וכך הוו וכך וכך מינייהו צדקה או דהקדש או דמעשר או דפלוני הם ואזל ואשכח כו' מי אמרי' מדאשכח כולה מילתא קושטא (פי' סכום ומקום המעות) ה"נ קושטא הוא או דילמא האי לצעורי בעי (פי' בעל החלומות רצה לצערו) ואפוקי ממונא בהכי לא מפקי' ת"ש דתני' הרי שהי' מצטער על מעות מעשר שני שהניח לו אביו ובא בעל החלום ואמר לו כך וכך הם ובמקום פלוני הן ושל פלוני הם ומע"ש הם (פי' או מע"ש) זה הי' מעשה כו':

שם התם קיימי, נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שע"ד:

דף לא:

ואם אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם דנתוני כו', נ"ב נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קס"ה:

שם אפי' מטבריא לצפורי, נ"ב ע' שו"ת הר"י מגא"ש סי' מ"ה:

שם רש"י ד"ה עוקבן כו' כ' העביר על אם הדרך לא נהג עמי כשורה, נ"ב יש ראי' לפי' זה מן הסיפרי ואתחנן עה"כ ויאמר ד' אלי רב לך כאדם שאומר לחבירו עובר פלוני על דרך פלוני ע"ש בזית רענן ובהגהות דפוס וויען בשם פי' ר' הלל:

דף לב.

רש"י ד"ה אפ"ה כ' אינה משמטת אלא בסופה דכתי' מקץ, נ"ב ערכין כ"ח ב':

דף לב:

ואחד לפשרה, נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קמ"ד וסי' קמ"ה:

דף לג:

זיל קרי בי רב הוא, נ"ב שבועות י"ד ב', כריתות י"ג ב', הוריות ד' א':

דף לד.

ואמאי נימא אילו הוה קיים הדר בי' השתא מיהא לא הדר בי', נ"ב ע' בעניין הספק הזה [אי יש לנו לספק במורה ומת שמא הי' חוזר בו אם הי' קיים או חשוב כחזקה דכל כמה שלא ראינו שחזר יש לנו להחזיק שאילו הי' קיים הי' עדיין עומד בדעתו] בירושלמי הוריות פ"א ה"ב נכנסו מאה ומתו מהן עשרה אין תאמר רוב ההוריי' כו' עש"ה דהספק ג"כ דאם יש לנו לספק באילו שמתו שמא היו חוזרים בהם אילו הי' חיים לכן אין לחשוב כלל דעתם במניין דלאו דיעה היא כלל דהא יוכל להיות שהיו חוזרים בהם ג"כ אילו היו חיים וע"כ אין לחשוב רק אותם שהם חיים ודנים עתה וע"כ אם הרוב מאילו חזרו הוי חזרה ומשא"כ אם דעת המתים חשיבא מוחזקת ואמרי' דאין לספק בחזרה כ"ז שאין רואין חזרה לפנינו וא"כ אזי צריך להכריע גם דעת המתים ושפיר צריך חמשים אחד להכריע גם דעתם וכמובן ודו"ק היטיב מאוד:

דף לד:

וכי מה עניין ריבים אצל נגעים, נ"ב בשאלתות פ' מצורע ברם צריך קרוב מהו לראות את הנגעים כיון דזכות וחובה לגבי דההוא דנולד בי' נגעא לטהורי' ולטמויי' כי דינא דמי וקרוב לא מיכשר א"ד כיון דמראות נגעים בכהן חידוש הוא דאילו דינא מיכשיר בין כהן בין ישראל דכתי' לפני הכהנים והשופטים ואילו נגעים לא אכשר רחמנא אלא בכהן ואי לא גמרי כהן חזי לי' מאן דגמיר ואמר לי' לכהן אימא טמא ואומר טמא וכיון דחידוש הוא אין לך בו אלא חידושו בלבד ישראל אסור אבל קרוב כשר ואשכחן נמי דלעניין דינא בעינן ג' ואילו נגעים יחיד כשר דכתי' אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הילכך כהן בעי' קרוב לית לן בה ת"ש דתני' הי' רמ"א מת"ל ועל פיהם יהי' כל ריב וכל

נגע וכי מה עניין ריבים אצל נגעים נגעים בעי' כהנים דינין לא בעי' כהנים אלא להקיש ריבים לנגעים כו' עכ"ל השאלתות ומ"ש ואי לא גמיר כהן חזי לי' מאן דגמיר ואמר לי' לכהן אימא טמא ואומר טמא נ' כוונתו דגם מזה יש ללמוד דאין ראיית נגעים דין דדין שייך רק בדבר הצריך עיון אם להורות זכאי או חייב ומשא"כ כאן שא"צ עיונו ודעתו של כהן רק אמירתו כי העיון אם טמא או טהור יכול להיות אפי' ע"י אחר ויאמר לכהן אמור טמא כו' ע"כ מה שצריך דיבור הכהן לבד זה לא מיחשיב דין וזהו ג"כ כוונת השאלתות פ' ויצא והבאתיו בגליון נדרים ע"ז ב' דרק למ"ד פותחין בחרטה היינו דבעי' פתח וצריך החכם לעיין אם הוא פתח טוב להחשב טעות או לא כמו דאיכא מילי טובא דלא הוי פתח להחשיב טעות כמו נולד ופתח בכבוד אב ואם וכדומה וע"כ כיון שצריך עיון החכם חשוב דין ומשא"כ למ"ד דדי בחרטה א"כ דבר זה הרי אין בו שייכות עיון כלל לידע אם היא חרטה או אינה חרטה כיון שא"צ הנודע לתת שום טעם רק אומר אני מתחרט על מה שנדרתי די כהך דלבך עלך א"ל לא ושריי' עש"ה וא"כ הרי א"צ שום עיון מצד החכם ורק דיבורו הוא שהצריכה תורה משום לשון חכמים מרפא שיאמר מותר לך וע"כ כיון שצריך רק דיבור החכם לא עיונו לא מיחשיב דין עש"ה ותבן כי כן נ' נכון בכוונתו:

שם תוד"ה יום כ' ואיפכא ליכא למימר כו', נ"ב ע' חידושי הר"ן ר"ה ריש פרק ראוהו ב"ד ד"ה חק דמתבאר מדבריו דהא דדיני ממונות גומרין בלילה לאו משום דהגמר לא בעי יום דלעולם בעי יום ורק כיון דהי' ההתחלה ביום גמרו נמי בתר תחלתו שדינן לי' וכאילו נגמר ביום דמי עש"ה וא"כ ממילא ליכא למימר כלל איפכא ואולם קצ"ע בדבריו דהא גמר דין דבלילה ילפי' כאן מושפטו את העם בכל עת וא"כ משמע דלא בעי כלל יום ורק בעצם כל עת כשר ודו"ק והנה מסברת חידושי הר"ן הנ"ל יש לדון ג"כ טעם להא דסעודת שבת ויו"ט ור"ח אזלי' בתר ההתחלה ואם היתי' ההתחלה ביום אף שהי' גמר סעודה בלילה מזכירין של שבת כו' בביהמ"ז ולהנ"ל נכון הדבר דהגמר בתר התחלה גריר ונחשב שהי' גם הגמר ביום וכנ"ל וע' שו"ת מהרי"ל סי' נ"ו ד"ה במיימוני כ' ע"ש שכ' וק' דמי שלא התפלל כו' ולהנ"ל לק"מ אולם י"ל דאף דנחשב שהי' ביום היינו רק במקום שצריך רק זמן היום אבל קדושת היום ואיכותו אכתי א"א שיה' לו ודו"ק:

דף לה:

רציחה תוכיח, נ"ב ע' שאלתות פ' ויחי דלא כ' יוכיח מרציחה רק לימוד מקרא וז"ל שם ואין קבורת מת מצוה דוחה את שבת דכתי' קבור תקברנו ביום ההוא ביום שאתה רוצחו אתה קוברו ביום שאין אתה רוצחו אין אתה קוברו עכ"ל פי' רוצחו מיתת ב"ד וע"ש

בשאלתות כל הפלפול ומש"ש דקבורת מ"מ עדיף ממילה במה שדוחה עול"ת דטומאה ק"ק דהא מילה ג"כ יש לה מעלה זאת דדחי עול"ת דצרעת ועוד עדיפי מעול"ת דטומאה דעול"ת דצרעת שוין בכל:

דף לו.

לא תענה על ריב, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' ש"ח דמותרין הדיינים לחלוק על מופלא שבב"ד ולאו דלא תענה וגו' היא רק על המופלא שלא יאמר דעתו תחלה דשמא יפתח בחובת הנידון והדיינים לכבודו לא יחלקו עליו [או שלגדולתו ינטלו אחרי דעתו בחשבם שוודאי אינו טועה ולא ישימו אל לבם לעיין ולחפש בהצלת הנידון] ושיעור הכתוב אל המופלא לא תתחיל לדבר כי שמא לא יענה על רב ונמצא מתחייב שלא כדין והאזהרה היא על הגדול עש"ה וע"ע מ"ש בסוגי' דכאן בשו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תשע"ג:

שם ויאמר דוד כו', נ"ב ע' ס' יושר לבב בית שני חדר שני פרק ה' מש"ש בעניין באגדה דרבה בר נחמני בפ' הפועלים וז"ל והעניין הוא שאחרי אומרם הם טמא שמעו מפי הקב"ה שאמר טהור ולא הזכירו בש"ס סברת הקב"ה בראשונה כדין טומאות וטהרות דמתחילין מן הגדול דהא הקב"ה מלך הוא ולא תענה על רב כתי' עכ"ל וצ"ע דא"כ מאי יליף מכאן מדוד אדיני נפשות דווקא דמתחילין מן הצד הא במלך בכל הדברים מתחילין מן הצד:

שם תוד"ה ומה י"ט כ' כיון דאיכא למימר ק"ו לקולא ולחומרא לחומרא אמרי', נ"ב ע' ע"ז מ"ו ב':

דף לו:

אין מושיבין בסנהדרין זקן וסריס, נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כ"ט אם ישב קודם שנזדקן אם מסלקין אותו כשמזדקן מש"ה:

שם אף אכזרי, נ"ב בתוספתא פ"ז איתא אף אכזרי והרחמן וכן מ"ש כאן וחילופיהן במסית ע' בתוספתא שם בד"נ פותחין לזכות ואין פותחין לחובה חוץ מן המסית וריב"ק אומר אף המדיח:

דף לז.

חריכא קטן שקי, נ"ב נרשם בגליון ב"מ פ"ה א' והוזכר עוד ברכות מ"ו א':

שם דמי אחיך צועקים כו' דמו ודם זרעותיו, נ"ב כזה לקמן מ"ט ב' ואת דמי בניו ראיתי כו' בנים הראויין לצאת ממנו:

דף לח.

בג' דברים אדם משתנה מחבירו בקול ובמראה כו', נ"ב נ' הכוונה דזה דבר מוחלט ואין מציאות כלל ולא יארע כלל שיהיו ב' בני אדם דומים בקול ובמראה ומה"ט אמרי' לקמן א' דבן סורר לא הי' ולא עתיד להיות משום דבעי' אביו ואמו שוין בקול ובמראה וזה א"א שיהי' כן דבני אדם משונין בזה זה מזה ולא יארע בשום פנים הדמות כזה וע"ש בגליון מש"ש בהגהות הב"ח ולהנ"ל אין צורך לדבריו:

שם כדי שיכנס למצוה מיד, נ"ב מעין דוגמא במנחות ל"ג ב' כדי שיפגע במזוזה מיד:

דף לח:

דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו, נ"ב אעפ"י שלא נבראו אותן הדורות מ"מ נשמתם ומזלם הראה לו, בעלי התוס' עה"ת פ' בראשית עה"כ ותוצא הארץ דשא:

שם מושך בערלתו הי' כתי' הכא והמה כאדם עברו ברית וכתי' התם את בריתי הפר, נ"ב דוגמתו לקמן מ"ד א' מושך בערלתו הי' כתי' הכא וגם עברו את בריתי וכתי' התם את בריתי הפר:

שם נשי למך נשיי מיבעי לי' אלא משתעי קרא הכי כו', נ"ב ע"ע כזה גם בל' בני אדם לקמן מ"ה ב' כל מקום שיעידוהו שנים ויאמרו מעידין אנו באיש פלוני שנגמר דינו בב"ד פלוני ופלוני עדיו ה"ז יהרג תרגמא שמואל בהן הן עדיו ע"ש וא"כ הוי להו למימר ואנחנו עדיו וקורין את עצמם בשמותיהם פלוני ופלוני ודוחק לומר דהאי ופלוני ופלוני עדיו הוא ל' הבריתא לא ל' העדים דאילו הי' ל' הבריתא הול"ל והן הן עדיו או והן עדיו וכמובן:

דף מ:

אלא אע"ג דלא צריך רמינן עלי' כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתמ"א וע"ש שכ' דבדין מרומה בדיני ממונות דבעי נמי דרישה וחקירה' מ"מ אם אמרו אמש הלוהו אעפ"י שלא כיוונו בשאר חקירות הקודמות לא מיפסלי בכך דמה שנפסלים בזה בדיני נפשות הוא רק משום חיוב הצלה דוהצילו העדה וזה לא שייך בדיני ממונות ע"ש ואולם מש"ש בסוף התשובה תריץ דדין מרומה דבעי דו"ח לאו דאורייתא היא כו' צ"ע דסותר דבריו הקדומים דמוכח דאילו הי' דאוריתא היו נפסלים בכך ואמאי הא לא שייך שם חיוב הצלה ואי דאין לנו לחלק בהיקישא דמשפט אחד וגו' א"כ סוף סוף אחרי שאנו רואין דפסלם הכתוב גם בדיני ממונות ושם ליכא עניין הצלה א"כ ע"כ אין הטעם מפאת הצלה

וגם מ"ש דדין מרומה דבעי דו"ח הוא דרבנן ג"כ צ"ע דהא מה"ת גם דיני ממונות צריכין דו"ח ורבנן הוא דתיקון דא"צ משום נעילת דלת א"כ בדין מרומה דגם חכמים מצריכים דו"ח שוב ממילא הוא דאורייתא וי"ל כוונתו דכשתיקנו דד"מ א"צ דו"ח לא הוציאו דין מרומה מן הכלל שישאר ממילא כפי דינו מה"ת רק עשו תקנה כללית על כל ד"מ וגם דין מרומה בכלל ואח"כ עשו תקנה חדשה דדין מרומה צריך דו"ח כפי מה שנצרך לברר האמר וע"כ באומר אמש כו' ואינו מכוון בשאר חקירות דזה אין מורה על שמשקר ובד"נ מטעם הצלה הוא דמיפסיל לכן לעניין זה נשאר גם דין מרומה כפי דינו הכללי של דיני ממונות דא"צ דו"ח.

שם מכירים אתם אותו עכו"ם הרג ישראל הרג, נ"ב בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' שע"ח שאלת בפ' היו בודקין בשאלת מכירים אתם אותם ר"ל שמא מעכו"ם הי' אם נאמר כן אף במקום שרבו ישראל ואין רגלי עכו"ם מצויין שם שלא הוזקקתי לה אלא מה שראיתי בירושלמי נהרג מטברי' לצפורי חזקה ישראל הי' כו' והשיב ע"ז הרשב"א הא מיסתפקא לי דאפשר דאיתא להא דירושלמי משום דבאיסורין הולכין אחר הרוב ושמא אף בדיני נפשות כן ועוד מדאמרי' בשלהי פ"ק דכתובות כו' לא צריכא דאיכא ט' ישראלים ועכו"ם אחד ביניהן דהו"ל עכו"ם קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי אלמא משום קבוע דהוי כמחצה פטרינן לי' הא ניידי בכי הא חייב ונמצא בין טבריא לצפורי אינו קבוע דאנשי טבריא וצפורי אינן קבועין שם בדרך אלא ניידי וכל דפריש מרובא פריש כו' אלא שאני מסתפק לפי שלא הוזכר כן בגמרין ועוד דבדיני נפשות דכתי' בהו והצילו העדה ואפי' בעניין שהוא ברור אצלינו הולכין בו להקל כרודף אחר חבירו ונכנס לחורבה אחריו ונמצא הרוג מפרפר וסכינו מטפטף דם כו' ואפ"ה אין דנין אותו עד שיראו ב' עדים ממש שהוא הרגו כו' עכ"ל בקצרה ומה שמסופק הרשב"א דמפאת והצילו העדה לא יועיל הרוב לחייב חידוש שלא הביא גמ' דלקמן ס"ט א' ובד"נ מי אזלי' בתר רובא התורה אמרה ושפטו העדה והצילו העדה ואת אמרת זיל בתר רובא ועכ"ז המסקנא שם דאזלי' ב"ר אפי' ברובא דליתא קמן וכ"כ התוס' לעיל ג' ב' ד"ה דיני ממונות ועמ"ש לקמן ס"ט א' בגליון חידוש כזה משו"ת תמים דעים וגם מ"ש הרשב"א דהא דלא מהני אומדנא לחייב בד"נ הוא מפאת חיוב הצלה יש לדון גם בזה ואכ"מ:

דף מא.

והא יכולין לומר לאוסרה על בועלה שני באנו, נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' צ"ד:

שם תוד"ה באשה כ' א"נ כו', עמ"ש בגליון שבת קל"ג ב':

דף מא:

מנזיהותי' דמר, נ"ב ע' ר"ן מועד קטן דף רפ"ד ע"א ד"ה לנזיא וע"ש בהגהות החות יאיר אות ג':

שם עד שבעה, נ"ב ע' ס' באר יעקב או"ח סי' תכ"ו טעם נכון למה שאין מברכים עד שיעברו שבעה ומה שהביא שם מהך צריך להשמיענו חידוש דין בברכה דמברכותיו של אדם ניכר אם ז"ח הוא (ברכות נ' א') ע' מזה עוד בשו"ת הריב"ש סי' ל"ח וע"ע שו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ל"ט:

דף מב.

כל המברך כו' כאילו מקבל כו', נ"ב ע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' מ"ח שכ' שאנו כמקבלין פני השכינה בדמיון לבנה שברא ומחדשה בכל חודש ושאינה משנה את תפקידה עוד יש בזה עניין פנימי למי שזכהו השם לעמוד עליו עכ"ל ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' י"ג וז"ל בפדר"א מסיק שהקב"ה תן להם לנשים ר"ח על שלא חטאו בעגל ולעתיד לבוא הקב"ה מחדשן כעין ר"ח שנאמר כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו', ועוד כתי' תתחדש כנשר נעוריכי תדע לך שבכל חודש האשה מתחדשת וטובלת וחוזרת לבעלה והיא חביבה עליו כיום חופתה כשם שהלבנה מתחדשת בכל חודש והכל מתאוין לראותה עכ"ל וע' מהדורא בתרא לשו"ת שבות יעקב חלק א' שאלה י"ב ומש"ש וא"ל הא אין ג"ש למחצה דאין זה ג"ש גמורה רק אסמכתא בעלמא דהא זה קלי אינן מופנה אפי' מצד אחד כו' לא הי' נצרך לזה דהא וודאי דהוא רק אסמכתא כיון דכל ברכת חידוש הלבנה רק דרבנן דאין שום ברכה לפני' מה"ת כלל וז"פ ומש"ש דברכת הלבנה הוא רק ברכת ראי' כמו זיקים וזועות כו' מ"ש יש ראי' לזה מדברי הרי"ף ברכות דמ"ח מדפי הרי"ף יעו"ש שהביא ברכת הלבנה בין כל שאר ברכות הראי' עש"ה וגוף מה שדן שם בטעם שאין הנשים מקדשות הלבנה עמ"ש בזה עוד בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' י"א וע"ע שו"ת שבות יעקב ת"ג סי' ל"א וסי' ל"ב וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' מ"ח:

שם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם, נ"ב פי' דאף שאינם משנים את תפקידם מ"מ כאשר הוא לפעמים רצון השי"ת שישנו תפקידם ומצוה עליהם על כך אז ששים ושמחים בזה אף שהוא שינוי תפקידם מאחר שרצון השי"ת בכך, שו"ת מהר"י ברונא סי' י"ד ע"ש:

שם תוד"ה העוסקים כ' והא דאמר כו' היינו הוראה דאיסור והיתיר, נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' ק"מ:

דף מב:

תוד"ה בית הסקילה כ' והיינו משום דכל עיירות המוקפות חומה כו', נ"ב ע' ר"ש פ"א דכלים שם משנה ז' דהקשה מדוע לא תני שם מעלה זאת בעיירות המוקפות חומה ולענ"ד י"ל דהוא בכלל המעלה השנוי' שם ומסבבין לתוכן מת כו' יצא אין מחזירין אותו והיינו דיש להרחיק מת מעיר המוקפת חומה שלא יהא מת בתוכה וע"כ אף דזה רק מדרבנן ואילו הך דכאן הוא דאוריתא מ"מ שפיר הוא בכלל דנ' דזהו טעמא דקרא דצריך בית הסקילה להיות חוץ למחנה ישראל דאילו הי' אפשר להיות תוך המחנה שוב הרי הי' חיוב שיהי' תוך המחנה משום עינוי הדין דהוא דאוריתא כמבואר בכ"ד וא"כ הרי הי' אז חיוב תורה שיומת במחנה וע"כ נהי דמעלת הרחקת מת מעיר המוקפת חומה הוא רק דרבנן היינו רק דהתורה אין מחייבת בכך והוא רשות מה"ת אבל גם מה"ת הוא מתועב עכ"פ לעניין זה שלא תחייב התורה עכ"פ להמיתו תוך המחנה וכמ"ש כבר כזה בלקח טוב כלל ח' אות י"ב בארוכה ועמ"ש על הגליון פסחים קט"ז ב' ודו"ק היטיב מאוד ואולם לפי"ז הי' ראוי גם בשאר מיתות ב"ד שיהיו חוץ למחנה דווקא ולא משמע כן לכאורה:

דף מג.

אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות ונשתתק מהו כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת חכם צבי סי' צ"ה:

דף מד.

אסא שמי' ואסא קרו לי', נ"ב ע' שו"ת חוט המשולש טור א' סי' ח' ואין מובן כלל מה שהביא לראי' מגמ' דכאן עש"ה:
שם רש"י ד"ה איצטלא דמילתא כ' צמר נקי בן יומו שמכבנין אותו למילת, נ"ב ל' הגמ' שבת נ"ד א':

דף מד:

לעולם יקדים אדם כו', נ"ב ע' מה שדן מכאן בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' ח':
שם שיהו הכל מאמצין את כחו ואל יה' לו צרים מלמעלה, נ"ב ע' רש"י ול' השאלתות פ' לך שיהו הכל מאמצין ת כחו מלמטה ואל יהי' לו צרים מלמעלה וכן הוא גי' הבה"ג פרק ה' מה' ברכות:

שם רש"י ד"ה דבעיא מכסא כ' מעשה במוכס אחד כו',. נ"ב ע' סוף שו"ת מהר"ם בר ברוך המעשה בשינוי ובארוכה יותר ובסוף המאמר שם וז"ל ולמדנו אין בין גיהנם לג"ע אלא כמלוא קיר קטנה ודקה כמין עובי דינר והמאזנים ששוקלים החובות והזכיות פלס אחד נטוי על גיהנם ופלס אחד נטוי על ג"ע אם הזכיות מכריעות יורש ג"ע אם החובות מכריעות יורש גיהנם עכ"ל:

דף מה.

אותו בלא כסותו, נ"ב כזה לקמן מ"ו א':

דף מה:

נקטעה יד העדים כו',. נ"ב ע' אריכות בכולה סוגיין בשו"ת חות יאיר סי' קס"ז:
שם רא"א נותן על מקומו ויוצא, נ"ב ע' רוקח סי' רי"ט כ' גידם מי שאין לו אלא יד אחת נוטל לולב והאתרוג בזרועו כמו גבי אין לו בהן נותן על מקומו ויוצא עכ"ל וצ"ע דכאן הרי הוא פלוגתא אי בעי' קרא כדכתי' ואילו שם וודאי דלכ"ע כשר דאטו יד כתי' באורייתא:
שם שם רש"י ד"ה יד העדים כו' כ' דזו היא יד שלהם, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' ד':
שם תוד"ה משום כ' ולמ"ד מלמדין איכא עיר הנדחת כו', נ"ב יש עוד מחלל שבת למ"ד דהבערה לחלק יצאת ולא מתפרש לי' מות יומת בממון ואשוגג לחילוק מלאכות כיון דידעי' כבר חילוק מלאכות מהבערה וכן לר' יוסי נמי דיליף חילוק מלאכות מאחת מהנה וא"כ ע"כ מות יומת אמזיד אתי ולומר דאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו תמיתהו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ורק לשמואל דמפרש מות יומת בממון ואשוגג לחילוק מלאכות או למ"ד דברה תורה כלשון ב"א הוא דלא דרשי' מות יומת אאם אי אתה יכול כו' אבל למ"ד דלא דברה כו' אזי אי לית לי' דשמואל רק יליף חילוק מלאכות מהבערה או מאחת מהנה ע"כ מות יומת לאם אי אתה יכול כו' הוא דאתי ע' היטיב שבת ע' א' ובחידושי הרמב"ן שם ד"כ חילוק מלאכות מנ"ל והבן ויש להאריך בזה בפלפול ואכ"מ וע' תוס' מכות ב' ב' ד"ה כל הזוממין דהך דב"כ דכאן היינו רק דשאר חייבי מיתות אין ממיתין אותן בא"א במיתה שלא מד' מיתות ב"ד אבל באחת מד' מיתות ב"ד ממיתין לכל חייבי מיתה אם א"א להמיתן במיתה הכתובה בהן וע' רש"י מנחות ס"ה א' ד"ה בעלי כשפים דכ' על המחויב שריפה דאם א"א להמיתו בשריפה ממיתין אותו

בשאר מיתה ומשמע שם שטחיות לשונו דרשאין להמיתו גם במיתה דעלמא שלא מד' מיתות ב"ד עש"ה:

דף מו.

שעל שום סופו נהרג, נ"ב לקמן ס"ח ב' וש"נ במסורת הש"ס:
שם תני' ר"א בן יעקב אומר שמעתי כו', נ"ב הובא ברי"ף בפרקין ובב"ק פ' הגוזל עצים דף ל"ו ע"א מדפי הרי"ף ע"ש וע' שו"ת שבות יעקב סי' ק"ל:
שם שינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, נ"ב בס' רביד הזהב בשם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן ז"ל דהכוונה אתפילין של ראש ושל זרוע דמארי עלמא דכתי' בהו שבחא דישראל כמבואר בברכות ו' א' וכשאדם מצטער דאין יסורין בלא חטא כו' א"כ הוא נגד שבח ישראל לכן הוא בזיון כביכול לתפילין דמארי עלמא וזהו קלני מראשי קלני מזרועי ושוב מצאתי הדברים כתובים בקצרה בס' חומרי מתניתא חגיגה ט"ו ב':
שם כל המלין את מתו עובר בל"ת, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קל"ט דנסתפק אם הוא ל"ת ממש מה"ת וע"ש כמה דברי חידוש ומהם דגם בהרוגי עכו"ם בא"י יש לאו דלא תלין זולת למ"ד דמת עכו"ם גם במגע אין מטמא י"ל דלית בי' משום ולא תטמא את אדמתך ע"ש וע' ירושלמי נזיר פרק כהן גדול הלכה א' דמוכח משם לכאורה דאין לאו דלא תלין בעכו"ם לכ"ע ע"ש וחידוש שלא הביאו וראיתי בפתחי תשובה יו"ד סי' קנ"ז סק"ד הביא ספיקו של התיבת גמא דאף דבל"ת חייבין לבזבז כל ממונו שלא לעבור מ"מ י"ל דבל"ת שאין בה מעשה אין חיוב זה וכ' שם הפתחי תשובה דכן כתב החות יאיר סוף סי' קל"ט לעניין לאו דלא תלין עכ"ל וזה טעות דהחות יאיר שם כ' רק דחיוב קבורה שעל הבן לקבור אביו במותו הוא רק מתורת כיבוד דתני' בפ"ק דקידושין מכבדו בחייו ומכבדו במותו וא"כ כיון דקיי"ל דכיבוד משל אב לכן אין חייב להוציא ממונו ע"ז ורק בהניח אביו ממון אז חייב לקוברו מממון שהניח דהנצרך עבור קבורתו זה אינו מוריש כלל וה"ל משל אב עש"ה וע' כתובות מ"ח א' ואין זה עניין כלל להך דתיבת גמא דכאן גוף החיוב אינו להוציא ממון ולא בשביל שתהי' הל"ת קלה ולא יהי' חיוב לבזבז ממון עבורה ואולם גוף הדבר דצריך להפסיד כל ממונו שלא לעבור על ל"ת אני מצאתי בו חידוש בשו"ת שארית יוסף סי' ע"א עש"ה ואולי רק בשבועה דכתי' האדם בשבועה פרט לאנוס גם איבוד כל ממונו חשיב אונס משא"כ בשאר ל"ת וצ"ע וגם יל"ע דהכתי' ואהבת וגו' ובכל מאודך והאי קרא גבי ע"ז כתי' ע' לקמן ע"ד א' וא"כ משמע דבשאר ל"ת אין חייב לבזבז כל ממונו וע' שו"ת מהרי"ו סי' קנ"ז עש"ה וע"ש דמשמע דגם במצות

עשה אין דעתו שיהי' שיעור חיוב בזבוז בחומש ממונו ע"ש שכ' דא"ה מה שיעור יש בדבר כו' עש"ה ולעניין ל"ת דשאו"ת ע"ע בשבות יעקב סי' קמ"ג וע"ע שו"ת ח"צ סי' י"ז מש"ש תוך התשובה גם כי לא מצינו חיוב מפורש לאבד כל ממונו על ככה דאין זה עובר על מצות ל"ת בידים דנימא כל אשר לאיש יתן כו' עש"ה וע"ע בשו"ת רדב"ז ח"א סי' שי"א דכ' דלאו דלא תלין וגו' הוא בכל מת משא"כ עשה דכי קבור תקברנו ביום ההוא הוא רק בהרוגי ב"ד ע' מש"ש בטעם הדבר וע"ע אריכות בסוגי' דכאן בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תש"פ וע' חידושי רמב"ן שבת קל"ט ב' שכ' ולפי דעתי הוצאת מת לקבורה כהוצאת אבנים לבניין שאין לומר בו מתוך משום דלא שייך בו צורך היום כו' ועוד שאין מתוך אלא בהנאת כל נפש והרי אין כאן נפש עכ"ל וצ"ל כוונתו במת ביום של יו"ט שני דאי משום לא תלין הרי יוכל לקוברו בליל מוצאי יו"ט ואולם אם נאמר דמ"ע דכי קבור תקברנו הוא ביום ההוא דייקא א"כ שפיר הוי צורך היום מפאת העשה וה"ז הנאת החיים שמקיימין מ"ע דכי קבור תקברנו ביום ההוא וע"ע שו"ת משפטים ישרים סי' רכ"ו ושו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ד"ש:

דף מו:

דאיבעי לי' למימר כי קבור דליעביד לי' ארון, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' כ"ו:

שם איבעי להו קבורה משום בזיונא או משום כפרה, נ"ב ע' בה"ג פכ"ד מה' שבת שכ' ואפי' במוציא מת לקוברו ועא"ג דמת לקוברו קאי דסד"א מלאכה שצריכה לגופה היא כיון דהא הוצאה לא מהני לי' לדילי' מידי משאצל"ג הוא עכ"ל וק"ק דא"כ תיפשוט מינה דקבורה לאו משום כפרה וי"ל דכפרת הנפש איננה צורך גופו של מת ועי"ל דלא בעי למיפשט ממימרא דאמוראי ע' שבת צ"ד א' וב' וע"ש ברש"י ותוס':

שם הא אמר לא בעינא כפרה, נ"ב ע' רש"י והפי' הפשוט דכיון דאפי' קברי לי' לא מכפר לכן אין חיוב קבורה כיון דכל הקבורה רק לכפרה ואולם בשו"מ הרדב"ז ח"ב סי' תש"פ כ' בכוונת רש"י דלקבור בוודאי מחייבינן כיון דהוא מ"ע מה"ת ולא דרשי' טעמא דקרא וכל האיבעי' הוא רק על הכפרה גופא אם הוא מתכפר בקבורה או לא והוי האיבעי' רק לעניין דין נפשו בעוה"ב עש"ה והוא חידוש דהש"ס אמר למאי נפקא מינה ומשמע הלשון דשאל על נפקותא לנו לא לדין העוה"ב ומלבד זה יש צ"ע בגוף הפי' הנ"ל עש"ה:

שם צדיקי לכפרה צריכי אין דכתי' אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, נ"ב כזה לקמן ק"א א' אמר לו עקיבא כלום חיסרתי מן התורה כולה אמר לו למדתנו רבינו כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא:

שם או יקרא דשכבי הוי, נ"ב ע' ס' הפרדס לרש"י סי' ד' שכ' אהך דנשיא שמח כל בתי מדרשות בטילים וז"ל ולכך הם בטילים כי כן מנהג אחרי שמת האדם מספרים בכבודו ובמעשיו הנאים ובכך יהי' לו מנוחה טובה עכ"ל:

שם דאמר לא תספדוהו כו', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' ל"ד:

שם א"נ לאפוקי מיורשין, נ"ב בשאלתות פ' חיי איתא בזה"ל א"נ מישקל מן יתמי ומיעבד אוזינקא (פי' הוצאה) להספידא אי אמרת יקרא דשכבי הוא שקלינא אלא אי אמרת יקרא דחיי הוא יתמי לאו בני יקרא נינהו למישקל מינהון למיעבד להון יקרא עכ"ל נ' דלא מפרש כפירש"י רק מפרש דנ"מ לאפוקי מיורשין אם הניח יתומים קטנים דאי יקרא דחיי לא מפקי' דקטנים לאו בני יקרא נינהו כדאמרי' במגילה כ"ד, א' קטן בר כבוד הוא פי' בתמי' ע"ש ומ"ש השאלתות דיתמי לאו בני יקרא נינהו כוונתו ליתומים קטנים וכמובן והוא כהך דב"ב קע"ד א' יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו דקאי איתומים קטנים וכן בב"מ כ"ב ב' יתמי לאו בני מחילה נינהו וכהנה רבות דיתומים קטנים נקראים סתם יתמי כנלענ"ד כוונת השאלתות והוא פשוט:

דף מז.

ש"מ יקרא דשכבי הוא, נ"ב בשאלתות פ' חיי שם איתא לפני תיבות "שמע מינה" וז"ל מאי לא נספד ולא נקבר אילימא דלא נספד ולא נקבר כלל הא ברשעים גמורים הוא דכתי' לא יספדו ולא יקברו וגו' אלא לא נספד בכבוד ולא נקבר בכבוד עד שנתבזה אלמא הספידא יקרא דשכבי הוא עכ"ל נ' כוונתו דבשלמא אם הי' אפשר לפרש לא נספד ולא נקבר כלל לא הי' ראי' דהספידא יקרא דשכבי די"ל דהוא יקרא דחיי ומ"מ נחשב פרעון למת במה שנהגו בו מנהג רשעים דכתי' בהו לא יספדו וגו' אלא דבאמת הא א"א לפרש כן דא"כ מדוע הוא סימן יפה באמת אם נעשה בו מנהג רשעים וע"כ הכוונה דלא נספד לפי כבודו וא"כ שוב ראי' דהספידא יקרא דשכבי מדנחשב פרעון למת מה שלא נספד וע"ש בשאלתות דאהך דסי' יפה כ' למימרא דדינא זוטא הוא גבי' ובהכי סגי לי' לאיתפרועי מיני' עכ"ל וכוונתו כנ"ל דאילו הי' דינא רבא ועונש גדול לא הי' נחשב סימן יפה וכ"ז מן ההוכחה דהאי לא נספד כו' היינו שלא נספד בכבוד דאי לגמרי הרי הוא דינא רבא ועונש גדול שנעשה בו מנהג רשעים ואמאי חשיב סימן יפה וכנ"ל ע"ש בשאלתות והבן כי כן

כוונתו ברור לענ"ד ומ"ש השאלתות ובהכי סגי לי' לאת רועי מיני' נ' כוונתו דסימן הוא שהיו עוונותיו של מת מועטים וכדאים להתכפר בעונש קל כזה שאילו לא הי' מתכפר בזה לא הי' נענש בזה רק הי' ענשו שמור לגיהנם ושאר עונשין שיש לנפש ומדנענש בזה לכן סימן יפה הוא לו שהי' צדיק ועוונותיו מועטים וכדאים להתכפר בעונש קל כזה וק"ל וע' שו"ת רד"ך בית י"א חדר ב' ג' עש"ה וע' שו"ת מהרי"ו סי' י"ז כ' דאבילות י"ב חודש דעל אב ואם כיון דאינו על שאר מתים א"כ ע"כ משום כיבוד או"ו הוא וע"כ כיון דאב שמחל על כבודו כבודו מחול אם אמרו שלא יתאבל הבנים עליהן אין להם להתאבל אבל אבילות שלשים דנוהג גם בשאר מתים לא נתברר לו אי הוי יקרא דחיי ואינו יכול למחול או יקרא דשכבי ויכול למחול דהא וודאי דאאבילות גופי' אינו יכול למחול דאל"כ בטלו להו דיני אבילות עכ"ל ויש לדון הרבה בדבריו ואכ"מ:

שם א"ל רבא מי קא מדמית נהרג כו', נ"ב ע' שו"ת רד"ך שם בית י"א חדר ב' ג' ע"ש בארוכה וע' שו"ת מהרי"ל סי' ע"ב וע' שו"ת מהרי"ו סי' קי"ד:

דף מז:

הזמנה לאו מילתא היא, נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת שבות יעקב סי' קע"א:

שם תוד"ה איתיבי' החוצב קבר כ' וה"ט דלא בעי למימר משום כבוד אביו כו', נ"ב עמ"ש בזה בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' צ"ד:

דף מח.

נתנתו לספר, נ"ב ע' מה שדיקדק מזה בס' באר יעקב או"ח סי' קנ"ג:

שם רש"י ד"ה צעיף כ' או נשענת ראשה עלי', נ"ב ע' זבים פרק ד' משנה א' ע"ש בר"ש וע"ע שם משנה ד' וע"ש בפיה"מ להרמב"ם ובר"ש וע"ע שם משנה ה' וע' שבת צ"ג א' רש"י ד"ה לרחבן טהורין ע"ש בתוס':

שם תוד"ה משמשין כ' דאע"ג דאסור מדאורייתא, נ"ב ע' שו"ת צמח צדק סי' י"ג וע' שאילת יעב"ץ סי' מ"א:

שם תוד"ה מותר כ' א"נ מעות עדיפי כו', נ"ב ע' ב"ב פ"א א' והכתי' אשר נתת לי דיהבת לי זוזי וזבנית בהו הרי דמה שניתן לו מעות נקרא שניתן לו הדבר הנקנה בעדים ולא חשיב דבר שני וע' פ' מי שאחזו סוגי' דאיצטלנית וע' שו"ת חות יאיר סי' מ"ו במש"ש ואפשר לי לומר דשאני מכיר' מחליפין כו' וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ק"ו דכ' ומיהו אם המעות על הקרקע נשארו קרינן בהו שפיר דאישתייר כו' וע"ע ב"מ מ"ה א' שאני

ירושלים דכתי' בי' כו' ע"ש תוד"ה בכל דמה שפורט סלע במעות מיקרי שלוקח בהסלע בקר וצאן כו' כיון דיוכל ליקח בקר וצאן בהמעות וקרינן בי' ונתת הכסף בבקר ובצאן עש"ה וע"ע דוגמא פלוגתא בכמו זה, בב"מ ק"ה ב' במשנה ר' יהודה אומר אם קיבלה הימנו במעות כו' אינו מנכה לו מחכורו ועניין הפלוגתא דרבנן ס"ל דוודאי היתי כוונתו שימכור התבואה ויתן מהמעות הסך שנתחייב לבעה"ב ולכן הוי המעות ג"כ כאילו נתחייב לו סכום תבואה ויש להמעות ג"כ שייכות לתבואת הקרקע וכיון דעל הקרקע נגזרה גזירה לכן מנכה כו' ור' יהודה ס"ל דמעות מילתא אחריתי הוא ואין לו שייכות לתבואת הקרקע ולכן אם פסק לו מעות אינו מנכה כו':

דף מח:

כגון שכבי דהרפניא, נ"ב וברש"י עניים היו, אולי הי' זה מפאת שלא היו מיוחסים ע' יבמות י"ז א' מה גברא ומה גברא אי לאו דהרפניא מאתי' כו' מאי הרפניא כו' הר שהכל פונין בו תנא כל שאין מכיר משפחתו ושבטו נפנה לשם כו' והיא עמוקה משאול כו' פסולי דהרפניא משום פסולי דמישן כו' ע"ש כולה סוגי' ופסול משפחה גורם מדת עזות כמבואר בקידושין מ"ט ב' עשרה קבין עזות ירדו לעולם תשעה נטלו מישן כו' וברש"י תשעה נטלו מישן, רובן ממזרים כדאמר לקמן גבי יוחסין מישן מתה וביבמות אמרי' נמי פסולי דהרפניא משום פסולי דמישן כו' עכ"ל ועשירות ג"כ גורם עזות וע"כ אילו היו עשירים אז הי' גוברת בהם מדת העזות ביותר ולא הי' אז בכחם לנצח המדה הרעה הזאת וגם הי' הדבר קשה לעולם קובץ של עזי פנים עמ"ש בגליון שבת ל' ב' וע"כ נגזר עליהם להיות עניים:

שם רש"י ד"ה לאפושי ריתחא כ' דדיינין עליו כו' נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' ל"ג:

דף מט.

מ"ט קטלתי' לאבנר כו', נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' צ"ה אות ה' בארוכה וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' קפ"ז:

שם אשכחינהו דפתיח להו במסכתא כו', נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' ל"ח:

דף נא.

או"א איהו הוא דאישתריא לי' שבת לגבי עבודה היא כיון דלא אישתריא שבת לגבה כו',. נ"ב מקשים האחרונים דהיא נמי הא אישתרי שבת לגבה בשחיטה דכשי' בזר ונ' עפ"י גמ' מנחות י"ט א' דס"ל לר' שמעון שם דיציקה פסולה בזר מדכתי' ויצק עלי' שמן

ונתן עלי' לבונה והביאה אל בני אהרן הכהן וקמץ וי"ו מוסיף על עניין ראשון ואמר שם אלא מעתה דכתי' ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם כו' לר' שמעון וי"ו מוסיף על עניין ראשון שחיטה ה"נ בזר תהא פסולה שאני דא"ק וסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים ולפי"ז יומצא דלר"ש שחיטה דכשיר' בזר ה"מ באיש אבל לא באשה כיון דיליף לי' רק מסמיכה דנוהג בזרים וא"כ כיון דסמיכה גופה ליתי' באשה כמבואר שם צ"ג א' במשנה ובכ"ד א"כ שחיטה ה"נ פסולה באשה [ומתני' דריש כל הפסולין דמכשיר שחיטה בנשים דלא כר"ש כי היכא דמתני' דמנחות י"ח א' דמכשיר יציקה בזרים דלא כר"ש עש"ה בגמ'] וא"כ כאן דבאשה קאי וגם מוקי לברייתא אליבא דר' שמעון א"כ שפיר קאמר דהיא לא אישתרי שבת לגבה ואולם לפי מה שנסתפק במנחת חינוך מצוה קט"ו דסמיכה דליתה בנשים בקרבן נשים הדבר תלוי אבל על קרבן איש גם אשה סומכת ומשכחת בבת היורשת קרבן מאבי' דיורש סומך ע"ש א"כ הא איתא לסמיכה גם בנשים ואולם הפשיטות דאין אשה סומכת כלל וכ"כ גם הוא ז"ל שם ע"ש וא"ל דהא ר"ש ס"ל בעירובין צ"ו ב' דנשים סומכות רשות וא"כ אכתי הא איתא לסמיכה גם בנשים דז"א דמ"מ מהיקשא דוסמך ושחט שפיר הא ליתנהו לנשים בשחיטה דוסמך הא לחיובא כתי' ולחיובא הא נתמעטו נשים ואולם זה י"ל דאחרי דהיקישא מורה דשחיטה כשיר' בזרים א"כ הא בטל לי' הוראת וי"ו מוסיף כו' המורה על הצרכת כהונה בשחיטה וכיון דלא דרשי' וי"ו מוסיף ממילא דשחיטה כשיר' גם בנשים דמהיכי תיתי למיעטינהו וא"ל דמהאי היקישא גופי' דוסמך ושחט למיעטינהו הואיל וליתנהו בסמיכה דז"א די"ל דהיקישא אתי רק לריבוי שוחטין ולהכשיר זרים לשחיטה אבל לא למעוטי שוחטין לומר דאשה דאינה סומכת אינה שוחטת והכי דייק וסמך ושחט לומר דכל הסומך ג"כ שוחט אבל לא אתי לומר דמי שאינו סומך אינו שוחט וע' כזה בתוס' קידושין ג' א' ד"ה ואשה בסה"ד דריבוי קניינים גמרי' מהיקישא ולא מיעוט קניינים ע"ש וראיתי לקצת אחרונים שדנו לומר מהך דכאן דאף דשחיטה בזר כשיר' מ"מ אין דוחה שבת במקדש והביאו ראי' ג"כ מרש"י יבמות ל"ג ב' ד"ה שחיטה בזר כשיר' ע"ש ואינה ראי' דרש"י עיקרא דמילתא נקט דאין כאן זרות וממילא דגם משום שבת ליתא ואולם נלענ"ד ראי' מתשובת הרא"ש כלל פ"ב אות א' דכ' ומתני' קאמרה ילדה תאכל בתרומה ואם הוא זכר מקריב ע"ג המזבח ושוחט ומבעיא בשבת כו' ע"ש וא"כ מבואר מתיבת ושוחט דכ' דאם הוא זר אסור לו לשחוט בשבת ואולם בשו"ת ח"צ סי' מ"ד עמד באמת על תיבת "ושוחט" שבשו"ת הרא"ש הנ"ל ע"ש:

שם ומיתתה בחנק, נ"ב יש לעיין מתמר דנידונה לשריפה מפאת היותה בתו של שם ואף דניטלה הכהונה מזרעו מ"מ כיון דהוא הי' כהן נידונה בתו לשריפה ע' חזקוני עה"ת בראשית פרשה ל"ח פסוק כ"ד:

דף נא:

הילכתא למשיחא, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קכ"ה וע' תענית י' א' הלכה כר"ג ע"ש בר"ן: **שם** לפי שמצינו שחילק הכתוב בזכרים בין תמימים לבעלי מומין יכול נחלוק בבנותיהם, נ"ב לכאורה אין מובן ה"א זאת דהא גם בכהן זכר אין מום פסול רק לעבודה דלאכילה גם כהן בע"מ כשר וחולק ורק בעבודה הוא דמצינו שהמום פוגם וא"כ כהנת דבלא"ה פסולה לעבודה אפי' תמימה א"כ הא לא מצינו בה עניין פגם המום כלל ומהיכי תיתי לחלק בה בין תמימה לבעלת מום ונ' סברת ה"א ואת מפאת עבודת במה דבבמה גם זר ואשה כשירין לעבודה ואילו בעל מום פסול לעבודה אף בבמה כמבואר בזבחים ט"ז א' וא"כ הא מצינו עניין פגם המום גם באשה לעניין עבודת במה וא"ל דבבמה הרי אין כהונה וא"כ אכתי הרי לא מצינו בה פגם המום לעניין כהונה ואילו כאן הרי רוצין לומר שיהי' חילוק בבת כהן ובעניין הכהונה דייקא בין תמימה לבעלת מום ז"א דיהי' מכאן ראי' באמת לסברא שכתבתי בחידושי בארוכה דעניין הכשר זר בבמה אינו מפאת דבמה א"צ כהן דגם במה צריכה כהן בעצם ורק דלבמה הכל חשובין כהנים וגם ישראל וישראלית יש בהם כהונה לבמה אבל בעצם גם במה צריכה כהונה וכמו שהארכתי בזה בחידושי מאוד וא"כ הא מצינו שפיר עניין פגם המום בכהונה גם באשה גבי במה ושפיר יש ה"א לחלק בבנותיהם בין תמימה לבעלת מום:

דף נב.

כמאן קרינן כו', נ"ב ע' תה"ד ח"ב סי' רס"ז ושו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קט"ו וע' שו"ת חות יאיר סי' ס"ה דמותר רק לקרות לבן רשע בן רשע אבל לקרות אביו הצדיק בעצמו בשם רשע אסור דהשומע יסבור דמצד עצמו הוא רשע מה שבאמת אינו כאן ע"ש אולם דברי התשב"ץ הנ"ל לכאורה לא משמע כן ע"ש וע"ש בשו"ת חות יאיר עוד חידוש דנסתפק דלאחר מיתת אביו הצדיק אסור לקרות לבנו עוד רשע בן רשע ע"ש וע"ע שו"ת מהר"ם פאדווה סי' פ"ז וע' סוכה נ"ו ב' משום ברתי' קנסי' לי' לדידי' כו' אין כדאמרי אינשי שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאימי' וע"ע רש"י גיטין פ"ח א' ד"ה ז' בתי דינין דכ' דעמרי אביו של אחאב על שם ב"ד של אחאב נקרא ע"ש והיינו ג"כ משום דפגם

הבן בא מפגם האב דמה"ט קרינן לרשיעא בר צדיקא רשיעא בר רשיעא דבהכרח הי' איזה פגם באב דממנו בא פגם הבן אלא שהבן הרשיע ביותר וע"כ גם שם מה שמזכירין קלקול אחאב כולל ממילא גם קלקול אביו וא"צ למיחשבי' בפ"ע ועמ"ש בגליון תענית ט"ז ב' וע"ע שו"ת מהר"י ברונא סי' כ"ו וע' רש"י מגילה כ"ה ב' ד"ה בג' ושי"ן דמאן דסני שומעני' מותר לבזות גם את אמו שילדתו וכן הוא בריי"ף שם והביא ע"ז גמ' דכאן עש"ה וכן הוא עוד בנימוקי יוסף נדרים ריש פ' ר' אליעזר אהך דפותחין לאדם בכבוד אביו ואמו ע"ש שהביא ג"כ גמ' דכאן וע"ע ר"ן פסחים קמ"ח ב' מדפי הריי"ף דהך דכאן כמאן קרינן כו' לית בי' פלוגתא ע"ש וע"ע שו"ת שבות יעקב חלק ב' סי' ב' ע"ש ג"כ דברי חידוש ומהם דמאי דקרינן לי' רשיעא בר רשיעא היינו רק שלא בפני אביו אבל בפני אביו אסור לקרותו כן לבייש אביו בפניו וע"ש שכ' ובפרט שאביו ספק ולא ודאי דדילמא לאו אביו הוא אע"ג דאביו חזקה אפשר דשמקום ריעותא כזו איתרע חזקתו עכ"ל והכוונה דבמקום ריעותא כזו דיצא הבן לתרבות רעה איתרע חזקה וי"ל דלאו אביו הוא והוא ממזר ולכן אירע לו כך כיון דסורו רע ויצירתו בעביר' וי"ל כן ביותר לר"מ דחייש למיעוטא דיש לחוש דדילמא לאו אביו הוא ואין לבייש את אביו ואולם כבר הבאתי דברי הר"ן דהך דהכא הוא לכ"ע וגם סברא הנ"ל דבמקום ריעותא כזו איתרע חזקה ג"כ אין נ' דאין לספק בשביל ריעותא זו על האם שהיא בחזקת כשרות לומר שזינתה וע"ע שבות יעקב ח"ג סי' קי"ב וע"ע כהך דכאן דקרינן לרשיעא רשיעא בר רשיעא ברש"י מגילה הנ"ל דמותר לבזות גם את אמו כו' לקמן פ"ב ב' ברש"י ד"ה גפתה לאמה דכ' שכיון שזינתה קורין אותה זונה בת זונה ע"ש וע' לעיל מ"ט ב' ומאי חומרא שכן מחללת כו' ומשמע לכאורה דרק בבת כהן שזינתה הוא דיש דבר זה שמחללת את אבי' ואינו נוהג בשום שאר עבירה ואפי' לא במגדף ועובד עכו"ם וע"ע תוס' לעיל נ' ב' ד"ה כשהוא אומר וע' רש"י שם ד"ה הא מה אני מקיים את אבי' ודבריו צע"ק דמנ"ל באמת שרצה הכתוב לחדש דבר זה דגם המשפחה מתחללת דילמא המשפחה באמת אין מתחללת וא"כ הרי הוכרח לכתוב אבי' וצ"ע וע"ע שו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' רפ"ז:

שם גליון הש"ס ד"ה ע' תשובת מעיל צדקה סי' מ"ה, נ"ב ושאילת יעב"ץ ח"ב סי' קס"ט:

דף נב:

אבל מה אעשה שהרי אמרה תורה ובחקותיהם לא תלכו, נ"ב כזה חולין מ"א ב' ובשוק לא יעשה כן משום שנא' ובחקותיהם לא תלכו ובתמיד ל"א ב' משום דמהלך בחוקי העכו"ם וע' אריכות מה נקרא חקות עכו"ם במהרי"ק שורש פ"ח וע' שו"ת תשב"ץ ח"ג

סי' קל"ג וש"ע או"ח סי' תקפ"א סעי' ב' וע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ט"ו דבשאו"ת לא שייך חקות העכו"ם וע"ע בסוגין בשו"ת חיים שאל סי' פ"ט אות ו' וע' סי' נ"ז דאזהרה לבן סורר היא מקרא דובחקותיהם לא תלכו דחקות העכו"ם לרדוף אחרי שרירות לבבם להיותם זוללים וסובאים וע"כ הוא אזהרה לבן סורר ע"ש וע"ע שבת ס"ז א' וב' במשנה וגמ' דכל הנאמר שם דהוא דרכי האמורי אסור מלאו דובחקותיהם לא תלכו וכמבואר ברש"י במשנה שם ע"ש וע' ס' יראים סי' פ"ח דאין להוסיף על מה שמנו חכמים בזה ע"ש וע"ע תוספתא שבת פרק ז' ופרק ח' דנשנו הרבה דברים בדרכי האמורי שלא הוזכרו בגמ' שם ויש ביניהם דברים מצויין גם היום ע"כ ראוי ללמוד שם הגמ' והתוספתא כדי לידע להזהר ולהזהיר את בני ביתו והנה מה דנאמר שם בתוספתא פ"ח האומר מרפא ה"ז מדרכי האמורי ר' אלעזר בר צדוק אומר אין אומר מרפא מפני ביטול תורה של בית ר"ג לא היו אומרים מרפא מפני דרכי האמורי עכ"ל התוספתא נ' דלהלכה אין באמירת מרפא מפני דרכי האמורי שכן בברכות נ"ג א' הובא רק של בית ר"ג לא היו אומרים מרפא מפני ביטול בית המדרש ומבואר דאין בו משום דרכי האמורי ונ' דהגמ' הית' גורסת כן בתוספתא הנ"ל בדרבי גמליאל מפני ביטול ביה"מ תחת מפני דרכי האמורי ואי דא"כ היינו דראב"צ י"ל דשל בית ר"ג ס"ל דרק ברבים בביהמ"ד הוא דחיישיי לביטול אם יתעטש אחד ויצטרכו כל היושבים ולומדים להפסיק ולומר תיבת מרפא ומשא"כ יחיד היושב ולומד שפיר יש לו להפסיק ולומר תיבת מרפא בשמעו אדם מתעטש וראב"ץ ס"ל דגם יחיד הלומד אין אומר מרפא מפני ביטול תורה:

דף נג.

בין לאחר מיתת בנו,. נ"ב הטעם דבכל עניין נקראת כלתו דבאשת אב איצטריך לרבות לאחר מיתה משום לשון אישות דמשמע שהאיש קיים משא"כ כלה עבל עניין מיקרי כלה ס' יראים סי', רכ"ד וע' רש"י לקמן נ"ד א' ד"ה וסיים באשת בנו ובתוד"ה לומר ומוכח מדברי היריאים דאין אישות לאחר מיתה עמ"ש בזה באתוון דאוריתא ומ"ש בגליון קידושין י"ג ב':

שם רש"י ד"ה והמקלל אביו ואמו, כ' החמיר מבמכה משום דאיכא תרתי קלון אביו ואמו ומוציא שם שמים לבטלה, נ"ב כוונתו לגמ' תמורה ג' ב':

דף נד.

בתרי קטלי קטלית לי', נ"ב כל' זה לקמן פ"א ב' ותוס' שבת ע' א' ד"ה אם אינו עניין ועמ"ש על הגליון:

שם ועל הבהמה, נ"ב בס' יראים סי' רל"ב נסתפק אם הרובע את העוף חייב מיתה ופשיטא לי' דאיסורא דאוריתא מיהא איכא עש"ה וקצת ראי' מזבחים פ"ה ב' דבעי אי יש נרבע בעופות ליפסל לגבוה מי אמרי' מן הבהמה להוציא את הרובע והנרבע כל דאיתי' ברובע איתי' בנרבע כל דליתי' כו' ע"ש ואמאי לא בעי בפשיטות דכיון דהמיעוט כתי' רק בבהמה דילמא רק בהמה דנעבדה בה עבירי' חמורה דהיא במיתה אימעטא משא"כ עוף דלא נעבדה בו עבירי' חמורה כ"כ לא פסלה תורה:

דף נה.

עכו"ם הבא על הבהמה מהו כו', נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' פ"ד:

דף נה:

ורחמנא הוא דחס עלה, נ"ב מוכח מזה דשוגג הוא פטור בעצם ולאו משום דרחמנא חס עלי' וצע"ק מל' רש"י לקמן נ"ז א' ד"ה כיוצא בו גבי שפיכות דמים כו':

דף נו.

ממאי דהאי נוקב לישנא דברוכי הוא כו', נ"ב ע' שו"ת נחלת שבעה סי' ל"ז מש"ש וכן ראיתי כמה סופרי זמנינו ששאלתי אותם איך נהגו אם אירע איזה קלקול בשם אם מסלקין כל היריעה כו' והשיבו לי שקוברים אותה האזכרה כו' ואפשר שסמכו ע"ז שכתבתי שאין זה בכלל ונוקב שם ד' ח"ו מפני שהוא צורך תיקון וגם אין הקבורה בעצם אותיות הוי' רק סביבותיהם עכ"ל ומ"ש שאין זה בכלל ונוקב שם ד' הוא תימה רבתי דקרא דונוקב הא לא קאי כלל אעשיית נקב רק אברוכי וכדאמרי' כאן ועשיית נקב אזהרתו רק מקרא דלא תעשון כן וגו' וראיתי שכבר תפס עליו בשו"ת שבות יעקב סי' פ"א ע"ש שכ' ומ"ש עוד שם בשו"ת נחלת שבעה בעניין זה דנוקב שם ד' יומת טעה בדבר משנה שתרגם הפסוק כצורתו דהאי נוקב לישנא דקללה הוא כדאיתא בסנהדרין דנ"ו עכ"ל ונ' דבעל הנחלת שבעה נמי לישנא בעלמא הוא דקאמר ואין כוונתו למקרא הנ"ל ממש:

שם שבע מצוות נצטוו בני נח, נ"ב הפשיטות כאן דנצטוו בהכרח ואפי' לא היו רוצין לקבל מ"מ נצטוו בין בטובתם בין שלא בטובתם ואולם מל' הגמ' ע"ז ס"ד ב' איזהו גר תושב כו' כל שקיבל עליו שבע מצוות שקיבלו עליהם בני נח משמע דקיבלום עליהם מדעתם ואלולא קיבלום צא הי' הציווי לבד מחייבם דאל"כ הול"ל שנצטוו עליהם ולא שקיבלו עליהם כיון דאין נ"מ בקבלתם וצ"ע:

דף נו:

על האדם כו', נ"ב ע' חידושי רמ"ה לעיל ל"ח ב' דלר' יצחק דשם נצטוה אדה"ר על המילה:

שם אלו הדינין, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קל"ו:

שם ד' זו ברכת השם, נ"ב דוגמתו לקמן ק"ט א' לד' זו ברכת השם:

שם מאי ביניהו, נ"ב ע' שו"ת רמ"א סי' י':

שם דמפיק ד"ך ועייל ס"ך, נ"ב בס' בנין אריאל פ' נח כ' דמאן דאית לי' סירוס ע"כ לו שלא לסבור דינים מדכתי' וידע נח את אשר עשה לו בנו הקטן וחד מ"ד שסרסו וא"כ מדוע לא המיתו נח על עבירת סירוס וע"כ דלמאן דס"ל סירוס לית לי' דינים ע"ש ובמחכת"ה לא מיחוור דאפי' למאן דלית לי' סירוס היינו לסרס עצמו או בע"ת אבל לסרס אדם חבירו וודאי ב"נ מצווה ע"ז דלא גרע מלהזיקו בממונו דמצווה וגם חשוב זה כחבורה שיש בה ש"פ וודאי ואפי' על פמש"פ ב"נ נהרג כו' וז"פ:

דף נז.

כיוצא בו בגזל מאי היא, נ"ב בריב"א עה"ת פ' תצא ד"ה אשת אפי' אשת איש תימא דמאשת רעהו נפקא פרט לאשת עכו"ם ותי' הר"ר אליקים כדאמרי' בסנהדרין גזל דמאי אילימא גזל דיפת תואר וקרי גזל שגזל אה אשתו להכי איצטריך קרא להתיר עכ"ל וכנראה שכיוון על הגמ' דכאן ואולם אין כאן ל' זה ולא בכולי' סנהדרין ולא בכל הש"ס לפי זכרוני העני:

דף נז:

אחיו אפי' קרוב, נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' פ"ד ומה דנ' שם מרהיטות דבריו דפשיטא לי' דב"נ המעיד על עצמו שרבע שורו רק שורו י"ל דנהרג על פיו דאפי' אי קרוב אצל ממונו בב"נ הא גר קרוב נאמן אבל הוא עצמו אין נהר ע"י עצמו צ"ע מירושלמי קידושין פ"א ה"א דב"נ נהרג גם מפי עצמו וכ"ה ג"כ ברבה נח:

שם מ"ט דר"י דכתי' שופך דם האדם באדם דמו ישפך איזהו אדם שהוא באדם כו'., נ"ב ע"ע דרש בזה בשו"ת ח"צ סי' צ"ג שופך דם האדם באדם וגו' דווקא אדם הנוצר תוך אדם דהיינו עובר הנוצר במעי אמו הוא דחייב עלי' משום שפיכת דמים יצא אדם הנוצר עפ"י ס' יציר' מותר לבטלו ע"ש מאי פריך כאן ות"ק כו' לימא דת"ק מצריך לי' קרא לדרשת הח"צ הנ"ל:

שם ביתו לצדקה, נ"ב ע' חידושי הרמ"ה דפי' לצדקה ממש דב"נ מצווה לתת צדקה וק"ק מהא דשומר אבידה פטור דר' יוסף מטעמא דעוסק במצוה כו' הא דין עוסק במצוה דפטור מן המצוה מק"ש הוא דילפי' לה וא"כ אין ראי' לפטור מצדקה דעדיפא מיני' דנוהגת גם בב"נ ומצאתי עוד ברוקח סי' שס"ו וז"ל כל המצות טעונים ברכה אבל כל דבר שגם בני נח הוזהרו עליו כגון גזל גניבה וחמס והועשו יד עני לא החזיקו וצדקה כו' א"צ לברך עכ"ל ומתבאר גם מדבריו דב"נ מצווה לתת צדקה ומ"ש והועשו יד עני לא החזיקו כוונתו דמדנענשו אנשי סדום על שיד עני לא החזיקו מכלל דמצווין ע"ז וכדאמרי' כזה לעיל נ"ו ב' ומש"ש ברוקח עוד לקט שכחה ופאה אע"ג דב"נ וודאי דפטור מלקט שכחה ופאה רק בצדקה והחזקת יד עני דרך כלל הוא דמצווין מ"מ מחשיב לי' ללקט כו' בסוג צדקה והואיל וצדקה אינה טעונה ברכה ה"ה לקט כו', וע"ש דמתבאר מדבריו דב"נ חייב ג"כ בלווי' להלוות חבירו היוצא לדרך והידור זקן ועשיית מעקה הכל מצד דינים דהם דברים נימוסיים ומניעת נזק ע"ש וגוף דבריו דכ' דלקט שכחה ופאה ועשיית מעקה אין טעונין ברכה הם חידוש ובמעקה קיי"ל דמברכי' והנה העתקתי דברי הרוקח הנ"ל זה זמן כביר שהי' אצלי בשאלה ואינו כעת בידי ומ"ש הרוקח דדבר הנוהג גם בב"נ אין טעון ברכה נזכרתי כעת מגמ' מנחות מ"ב א' כל מצוה שכשיר' בעכו"ם בישראל א"צ לברך ובתוס' בישראל א"צ לברך דמשמע צונו ולא לאחרים עכ"ל וע"ש וקצ"ע דא"כ:

שם ואנו אין לנו אלא נערה המאורסה בלבד, נ"ב דוגמת ל' זה לקמן נ"ט א' ואנו אין לנו אלא גיה"נ ואליבא דר' יהודה וע"ע לקמן פ"ח ב' ואין לנו אלא תפילין ואליבא דר' יהודה ובמכות ט"ז א' אין לנו אלא זאת ועוד אחרת ובברכות נ"א א' אנו אין לנו אלא ארבעה ובשבת מ"ה ב' אנו אין לנו אלא בנר כר"ש ושם קמ"ג א' אנו אין לנו אלא ב"ש כר' יהודה כו' ובעירובין מ"ז א' אנו אין לנו אלא עני ובחולין ע"ז ב' אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד כו' ובנדה ס"ז ב' אנו אין לנו אלא אחת ובב"מ מ"ח א' אנו אין לנו אלא אין רוח חכמים נוחה הימנו:

דף נח:

לא דודתו מן האב, נ"ב מאי דק' הא עכ"פ היית' עתידה תורה לאסרה ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרצ"ו:

שם יצא מכלל עכו"ם ולכלל ישראל לא בא, נ"ב דוגמת ל' זה חולין קכ"א ב' יצתה מכלל חי' ולכלל מתה לא באתה [ויש אמצעיות כזה בין חי למת בבן ח' ע' רש"י ב"ב כ' א' ד"ה עכו"ם ותוספתא שבת פרק י"ו זה הכלל כ"ז שהוא חי אינו לא כחי ולא כמת] ובתוספתא נזיר פרק ד' מפני שיצא מכלל ראשונה ולכלל השני' לא בא וע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקי"ז דגר שמל ולא טבל יצא מכלל עכו"ם ולכלל ישראל לא בא ועמ"ש על הגליון יבמות מ"ו א' וע"ע רש"י חולין כ"ב ב' ד"ה או דילמא דכ' דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו עכ"ל:

שם נקרא רשע, נ"ב ופסול לעדות ולשבועה, נימוקי מהרמ"מ שבסוף המהרי"ו דס"ד ע"ב ד"ה דין שמעון תפס כו' וכ"כ כל הראשונים וע"ע שם דס"ה ע"א ד"ה דין מותר למוכה עש"ה כל הדיבור:

שם ר' הונא קץ ידא, נ"ב ע' תוס' וע' שו"ת שבות יעקב סי' ק"ל:

שם עכו"ם ששבת חייב מיתה, נ"ב הטעם משום דאסור להם להוסיף על ז' מצוות שלהם ע' שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' קל"ג וע' ס' קרבן חגיגה סי' מ"ד דמצדד דלאו דווקא עכו"ם דעוסק בתורה כ"א גם בקיימו שאר המצות הישראליות חייב משום גזל או נערה מאורסה ע"ש וכ"נ גם מחידושי הרמ"ה כאן ע"ש:

שם חייב מיתה שנא' ויום ולילה לא ישבותו, נ"ב ע' רמב"ם פ"י מה' מלכים ה"ט דחייב מיתה לשמים קאמר אבל בידי אדם אינו נהרג רק על ז' מצוות לבד ע"ש בכסף משנה ואולי נפקא לי' מהך דתוספתא פסחים פרק ח' דפסח מצרים אין חייבין עליו כרת רק בפסח דורות ומשמע דבא לומר דיש קולא כזה בפסח מצרים על פסח דורות. ע"ש ותיקשי דאדרבה בפסח מצרים הרי עדיין היו ב"נ דגר צריך מילה וטבילה והטבילה הית' רק בסיני וכמ"ש כמה ראשונים דעד סיני היו ב"נ עדיין וא"כ אדרבה בפסח מצרים הרי הי' עונשן חמור משל דורות דהיו חייבין עליו מיחה בידי אדם. כדין ב"נ דכל עונשן מיתה בידי אדם וע"כ דעונש מיתה ביד"א דב"נ הוא רק על ז' מצוות ומשא"כ על מצוה אחרת חייבין רק מיתה ביד"ש דקילא מכרת ושפיר הוא קולא, בפסח מצרים על פסח דורות:

שם אפי' שני בשבת, נ"ב כזה תוספתא יבמות פ"ט והכוונה שם דיצא ראשו לא לבד בשבת אין נוגעין בו אלא אפי' בשני בשבת היינו ביום חול אין נוגעין ונקט שני בשבת שכן הדרך למינקט כשרוצין לומר לאו דווקא בשבת אלא אפי' ביום חול וכהך דכאן

ובעל תנא תוספאה מחבר פירוש על התוספתא במחכ"ת לא הבין שם הכוונה וע"ע כזה בירושלמי מעשרות פ"ב ה"ג וע' פסחים נ"ח ב' תוד"ה כאילו וע"ע תוספתא חגיגה פרק ב' עצרת שחל להיות בשני כו', וע"ע ירושלמי ר"ה פ"א ה"א הרי עלי עולה להביאה בשני בשבת ובגוף הך דכאן דאמר אפי' שני בשבת ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' ע"ו דכ' דכיון דשבת הוא היקף שביעיי ומצינו בו פרטיות לשוכנים בקצה המזרח ולשוכנים בקצה המערב וכן המהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת דמונה ששה ומשמר יום אחד זהו השבת שלו בפרטיותו ולכן מעניין זה הוא ג"כ דין עכו"ם העושה מלאכה ששה ימים ומשמר יום אחד וקובעהו לשבת לו יהי' איזה יום שיהי' הוא עניין שבת להתחייב עש"ה בארוכה ולפי"ז אם ישבות עכו"ם תמיד לא יתחייב ורק בקובע יום אחד לשבות אפי' קובע לשני בשבת הוא דמתחייב ואולם הלימוד דמקרא דיום ולילה לא ישבותו לא משמע כן:

דף נט.

מ"ד מורשה מיגזל קא גזיל לה, נ"ב מעניין זה לקמן צ"א ב' כל המונע הלכה מפי תלמוד כאילו גוזלו מנחלת אבותיו שנא' תורה צוה לנו משה מורשה כו':

שם התם בז' מצוות דידהו, נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית י"ז חדר ז' דאחרי שהאריך שם דנשים הן בכלל אדם דקרא כ' וז"ל ואע"ג דבקרא דאשר יעשה אותם האדם וגו' דרש"י בסנהדרין דאפי' עכו"ם העוסק בתורה כו' ואילו גבי אשה אמרי' בסוטה דמלמד את בתו תורה כאילו מלמדה תפלות ולא הוי בכלל האדם דכתי' בקרא כי היכא דהוי עכו"ם בכלל אף שלא נצטוה הא ל"ק דהא התם אמרי' דגבי עכו"ם נמי דהוי ככ"ג היינו בז' מצוות שנצטוה ה"נ אית לן למימר גבי אשה דהוי ככ"ג היכא דמקיימת המצוות אשר נצטוית בהן כגון מל"ת ומ"ע שלהז"ג עכ"ל ונ' דהוא ז"ל מפרש הך דכאן התם בז' מצוות דידהו דהכוונה דבקיום ז' מצוות נחשב ככ"ג וצ"ע דאיך מיתיישבא ברייתא בהכי דאמרה להדיא שאפי' עכו"ם ועוסק בתורה כו' ואולי תיבת דמקיימת דכ' הרד"ך הוא לאו דווקא וקאי אלימוד דגם לאשה מותר ללמוד דיני מל"ת ומ"ע שלהז"ג:

שם התם משום דלאו בני מחילה נינהו, נ"ב פי' דהא דפמש"פ לא מיקרי ממון היינו משום דדרך בנ"א למחול על פמש"פ הילכך לא חשיב ולא מיקרי ממון אף למי שאינו מוחל אבל עכו"ם דאין דרכם למחול אף על פמש"פ הילכך גם פמש"פ חשוב ממון לגבייהו, כ"נ מחידושי הרמ"ה כאן וע' ס' יריאים סי' רנ"ז וז"ל והגוזל שתי אגודות בפרוטה והחזיר אחת מהן אמר רבה גזל אין כאן השבה אין כאן פי' שאין השבה פחות

מפרוטה ופרוטה לא כתיבה בקרא יש לומר דאין נקרא גזל אלא בדבר שדרך העולם להקפיד בו וקים להו לרבנן שאין דרך העולם להקפיד בפמש"פ עכ"ל הרי הגם בישראל אין פרוטה שיעור מפורש או מקובל בגזל ורק דממילא בעי' פרוטה לפי שאין דרך ישראל להקפיד בפחות וכל שאין הדרך להקפיד לא חשוב גזל א"כ עכו"ם דדרכן להקפיד שפיר הוי גזל לגבייהו בפשיטות גמור וכמובן וע' שו"ת חוט המשולש טור ע' סי' ד' מ"ש בשה התשב"ץ שכ' עמ"ש הרמב"ם ז"ל שהמקדש בתמרה או אגוז של חבירו וכיוצא דבר שאין מקפידין עליו ה"ז מקודשת מספק וכ' התשב"ץ דהיינו דווקא כשאין בו ש"פ הוא דאמרי' דאינו מקפיד אבל לא ביש בו ש"פ עש"ה ולכאורה ממ"נ אם אינו ש"פ במדי בלא"ה אינה מקודשת ואם יש בו ש"פ במדי שוב הרי מקפידין עליו וה"ל מקדש בגזל וצ"ל דנהי דמקודשת מספק מפאת שמא ש"פ במדי מ"מ אין הדרך להקפיד מפאת זה אם אינו ש"פ כאן ואולם לרמ"ה הנ"ל דכל הטעם דפמש"פ דלא מיקרי ממון הוא לפי שאין מקפידין עליו א"כ ממ"נ א"א שיוחשב ממון לעניין הקידושין ותתקדש בו אם אנו אומרים שאין מקפידין עליו מפאת היותו פמש"פ וה"ז שני היפכיים בנושא אחד וע"כ דשיעורים דפמש"פ ופרוטה דברים עצמיים הן ולא מפאת הקפידא ודו"ק היטיב:

שם תוד"ה אלא כ' וק' דבפ"ק דכריתות כו', נ"ב בס' יריאים סי' של"ג תי' דשאני הכא דכתי' וחי בהם כל הצריכים חיות קאמר ועכו"ם נמי בכלל וכה"ג בפ"ק דקידושין דכיון דכתי' למען ירבו ימיכם א"א למעט נשים דבכל הצריכין ריבוי ימים מישתעי קרא ואטו גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי עכ"ל:

דף נט:

יארוד נאלא, נ"ב ע' פירושו לשבת בשו"ת חות יאיר סי' קנ"ב:

דף ס.

דא"ק את חקותי כו', נ"ב ל' השאלתות פ' קדושים א"ק את חקותי תשמרו חקים שחקקתי לכם כבר מבני נח פי' עוד מהיותכם בני נח, נ"ל] בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך בהרבעה אסור אף שדך בהרכבה אסור מאי טעמא חקותי תרתי משמע ומאי נינהו הרבעה והרכבה אבל זריעה שדך כתי' בארץ אין בח"ל לא ובני נח לאו בני ארץ נינהו ובגד כלאים נמי אפסיק שדך עכ"ל הנה הוסיף ביאור בזה על פירש"י, וע"ע רש"י קידושין ל"ט א' ומ"ש השאלתות וב"נ לאו בני ארץ נינהו כוונתו כיון דכה"כ וכלאי זרעים לא נהגי רק בא"י ע"כ אין סברא לרבות חיובם גם לב"נ דאין לבני

נח שייכות אל ארץ ישראל יותר מאל ח"ל ואין שייך בם עניין זהירות במצות התלויות בארץ וי"ל עוד כוונתו בפשיטות דא"א לומר דחקים שחקקתי כבר קאי גם אכה"כ וכלאי זרעים כיון דהם נוהגים רק בא"י מצד קדושת הארץ והארץ הרי נתקדשה רק ממתן תורה ואיך וא"כ א"א שהיו אלו מחקים שנחקקו לבני נח עוד קודם מ"ת:

שם השומע אזכרה כו', נ"ב בשאלתות פ' אמור ברם צריך השומע אזכרה מפי העכו"ם מיחייב למיקרע או לא מי אמור משום כבוד שמים הוא ואפי' מפי עכו"ם חייב לקרוע א"ד כיון דעכו"ם מעיקרא כפרין וקיימין לאו מילתא חדתא הוא דקא שמע ולא מיחייב למיקרע ת"ש דאר"י אמר שמואל השומע אזכרה כו' ככל האמור כאן עכ"ל ונ' דמפרש פלוגתייהו דשמואל ור' חייא אם חיוב הקריעה מפאת כבוד שמים בלבד וממילא אין חילוק בין ישראל לעכו"ם או חיוב הקריעה והצער הוא על שנפש ישראלית הקדושה בטבעה פקרה כ"כ לעשות ככה וזה לא שייך בעכו"ם:

דף ס:

אבל המגפף כו' עובר בל"ת, נ"ב ע' רש"י דפי' מלא תעבדם וע' ס' יריאים סי' ס"ה דפי' הכוונה אלאו דלא תפנו אל האלילים ובסי' ע"ח שם כ' עוד דהכוונה אלאו דלא תלכו אחרי אלקים אחרים וע' רש"י לקמן ס"ג א' ד"ה אבל המגפף דכ' ואל תלכו וגו' א"נ אל תפנו וגו':

דף סא:

יחיד לא מימלך כו' רבים מימלכי כו'., נ"ב מצינו היפוך זה בעירובין ח' א' והחילוק פשוט דכאן הוא מילתא דאיסורא ובמילתא דאיסורא רבים יותר מימלכי מיחיד וק"ל:

שם דא"ל כך אוכלת כך שותה כך מטיבה כך מריעה, נ"ב ל' המשנה לקמן ס"ז א':

שם העובד עכו"ם מאהבה ומיראה, נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' ק"י וע' ס' יריאים סי' ע"ח דכ' דהכוונה כאן בדבר שלא נעבד מעולם כ"א מאהבת אדם או יראת אדם ופליגי אי נעשית ע"ז בכך ליאסר ולהתחייב ומשא"כ דבר שנעבד לשם אלהות ונעשה ע"ז ע"י כך אז גם העובדו אח"כ מאהבה או מיראה חייב לכ"ע דאל"כ לא משכחת לה יהרג ואל יעבור דע"ז ע"ש בארוכה וע"ע שם סי' ס"ח וע' חידושי רמב"ן שבת ע"ב ב' ד"ה אלא מאהבה ויראה וז"ל פירש"י ז"ל מאהבת אדם ומיראתו ואחרים פירשו מאהבת ע"ז עצמה לפי שהוא נאה בעיניו או מיראתו שלא תריע לו והכל עולה לטעם אחד שכל שאינו חושב שהזוא אלקו"ת ולא נתכוון לעבודת אלקו"ת בע"ז אעפ"י שהוא עובדה לרבא פטור

עכ"ל ופי' האחרים הנ"ל הוא חידוש גדול דנ' מפי' זה דאפי' חושב ומאמין שיש בכח הע"ז להריע ורק שאינו חושבה לאלקו"ת מפני היות לה כח הזה ואינו עובד לה בשביל היותה אלקו"ת רק בשביל שלא תריע לו ואילו הי' יודע שגם בלי העבודה לא תריע לו לא הי' עובד לא הוי עובד ע"ז בעבודה כזאת כיון שאין עובד לה בשביל היותה אלקות רק לשלא תריע לו ואף שמה שמאמין היות בכחה להריע אמונה זאת היא אמונה רעה וכפי' מ"מ רק כפיר' הוא שיש כאן אבל העבודה לא חשובה עבודה זרה דע"ז הוי רק בעובד מפאת אלקו"ת לא מיראה ולפי"ז הא דאמרי' כאן ובמשנה לקמן ס"ז א' כך מטיבה כך מריעה אין הכוונה שאומר לו עבוד לה כי כך מריעה ואם לא תעבוד לה תריע לך דא"כ לא הי' ראוי ליחשב מסית כיון דעבודה כזאת אינה ע"ז וה"ל רק מסית לכפיר' ומסית לכפיר' הא אין מתחייב ורק מסית לע"ז הוא דמתחייב ורק הכוונה כך מטיבה כך מריעה וא"כ זה ראי' היותה אלקו"ת אחרי שבכחה להטיב ולהרע ולכן עבוד לה מפאת היותה אלקו"ת ודו"ק היטיב מאוד וכ"ז חידוש גדול מאוד:

דף סג.

אמר אביי כו' א"ק לא תעבדם הכתוב עשאן כולן עבודה אחת נ"ב כעין זה זבחים ק"ז ב' אביי אמר כו' דא"ק שם תעשה הכתוב עשאן לכולן עבודה אחת:

שם ג' השתחואות בעכו"ם למה אחת לכדרכה ואחת שלא כדרכה כו', נ"ב כעין זה לקמן ס"ד ב' ג' כריתות בעכו"ם למה אחת לכדרכה ואחת שלא כדרכה כו' וע"ע דוגמא בשבועות ז' א' ג' כריתות בשלמים למה כו':

שם שאוו אלקות הרבה, נ"ב כל' זה חולין ס' ב':

שם רש"י ד"ה שאיוו לאלקות כ' אף לאלקות אחרים,. נ"ב ע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קל"ג:

דף סג:

שלא יאמר כו' שמור לי בצד עכו"ם פלונית, נ"ב ע' בעלי התוס' עה"ת פ' בשלח עה"כ נכחו תחנו וע' אריכות בדין איסור הזכרת שם כו"ם בשו"ת חות יאיר סי' א' ד"ה השגה י"א וי"ב:

שם אזהרה למסית ולמדיח, נ"ב בשו"ת חות יאיר סי' קס"ו הקשה דתיפוק לן אזהרתו מקרא דלפני עור וגו' ע"ש:

שם אסור לאדם שיעשה שותפות כו'.. נ"ב ע' חזקוני עה"ת בראשית פרשה כ"א פסוק ל"א ועוד שם פרשה כ"ו פסוק ל"ג וע' ס' בנין אריאל עה"ת פ' תולדות עה"כ ויאמר השבעה לי איך הי' מותר ליעקב לקבל שבועה מעשו ועי' שו"ת הרא"ש כלל י"ח אות י"א:
שם הכי א"ר יוחנן כל עכו"ם הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה, נ"ב בשאלתות פ' יתרו וז"ל ברם צריך ע"ז הכתובה בתורה מהו להזכיר שמה מי אמרי' הואיל ואישתרי למיקרי' בתורה אישתרי א"ד לא אמרי' הואיל ת"ש דכי אתא עולא בת בקלנבו כו' ככל האמור כאן עכ"ל וצ"ע לפי"ז למ"ד בעלמא דלא אמרי' הואיל ואישתרי אישתרי אם לא יחלוק ג"כ אהך דינא דע"ז הכתובה בתירה מותר להזכיר שמה וע' יריאים סי' ע"ה מש"ש טעם אחר בהך דעכו"ם דכתובה כו' מותר להזכיר שמה דהוא משום דכיון שהתורה הזכיר וודאי נתבטלה ומאותה טעם שהתורה מזכרת אותה אנו רשאין להזכיר עכ"ל וכוונתו לדברי המדרש דהקב"ה כביכול שומר מצוות וע"כ אילו הי' אסיר להזכיר לא היתי' גם התורה מזכרת אותה וע"ש ביריאים עוד חידוש דין בזה:
שם תוד"ה אסור כ' דב"נ לא הוזהרו על כך, נ"ב ע' שו"ח מעיל צדקה סי' כ"ב וע' חדושי הרמ"ה כאן בעמוד הקדום אהך דאמר לו רשב"י והלא כל המשתף שם שמים ודבר אחר כו' ע"ש שכ' דלרשב"י שיתוף שם שמים לדבר אחר טפי חמור ממאן דכפר בשם שמים לגמרי וע' ס' יריאים סי' ס"ג דמוכח דשיתוף קיל מכפיר' לגמרי ע"ש:

דף סד.

פלגא מרקיעא לא יהבי, נ"ב בחידושי הרמ"ה היכי נעביד נותבי' פלגא באבר חציו ונשאיר חציו כדי שלא יהא תובע עריות אין חצי ברי' ברקיע אבל בים יש כעין חצי אדם וחצי דג עכ"ל מוכח קצת דגירסתו נותיב פלגא ברקיעא ליכא:
שם אע"ג דמיכוין לבזויי, נ"ב בשו"ת הריב"ש סי' ק"י שעובדי' חושבין שהע"ג ההיא חושקת באותו ביזוי כדאמרי' בפסחים קי"א ב' שרא דעניותא נביל שמי' כו' ע"ש וע' שו"ת מהרי"ל סי' ע"ב מש"ש ומה שכתבת מנ"ל לחלק דכפירת דברים היינו האומר בפיו שהוא כופר בדתו אף שאין כופר בלב) חומר לאינשי טפי מגילוי עריות תא חזי מר היאך הפליג הרא"ש לאסור כו' והפוער עצמו לפעור אע"ג דמכוון לבזויי' וכן למרקוליס אע"ג דמכוון למירגמי' אלמא דלא אזלי' בתר כוונה ובגילוי עריות אמרי' גדולה עבירה לשמה כו' עכ"ל הנה מתבאר מדבריו חומר בע"ז על כל עבירות דבכלהו אמרי' גדולה עביר' לשמה משא"כ בע"ז ואם דראייתו מהך דכאן אע"ג דמיכוון לבזויי' צע"ק כיון דכאן זו היא עבודתו מ"מ הא נפק מפומא דמהרי"ל ועמ"ש בגליון ב"ב קי"ט ב' בשם הרדב"ז

דעובר עביר' ומתכוון למצוה אין לוקה ע"ש ולפי הנ"ל נ' דזהו ג"כ רק בכל התורה משא"כ בעכו"ם ואולי יש ליישב בזה מה שהקשתי עליו שם מהך דמקושש שנידון במיתה אע"ג דלש"ש נתכוון ע"ש ולהנ"ל אולי בחילול שבת ג"כ לא מהני כוונתו למצוה לפטור דמחלל שבת כעובד עכו"ם:

שם פיסא, נ"ב הוזכרה תיבה זאת במשנה כלים פ"כ מ"ב עריבת פיסונות ע"ש בר"ש:

שם אפי' צרור ואפי' קיסם, נ"ב כזה ע"ז מ"א א':

דף סד:

העביר כל זרעו פטור, נ"ב ע' מהרש"א בח"א בשם הסמ"ג טעם לזה וכן הובא הטעם הזה בשם הסמ"ג בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' י"ח ע"ש וע' במהרש"א דכ' דזהו ג"כ טעמא דאעמה"ד וע' בעלי התוס' עה"ת פ' אמור ד"ה לפרוש דכתבו ג"כ כן ומיהו בריב"א שם ד"ה לפרוש מוכח דסברא זאת ואעמה"ד תרי מילי נינהו:

שם בן בנו כו' מניין, נ"ב ע' ס' יריאים סי' ע"ט ומ"ש לחלק בין זרע לבן כן הוא ג"כ בתוס' יבמות כ"ב ב' ד"ה בן אלא דלא הביאו גמ' דכאן וע"ע קידושין ל' א' דגם שם מבואר דבניכם ממעט בני בנים:

שם העביר עצמו פטור, נ"ב עמ"ש בזה בשו"ת רדב"ז ח"ה סי' אלף שצ"ו:

דף סה.

והנשאל בהם באזהרה, נ"ב אם יש איסור לשאול בשאר מכשפים האריכו ז"ל וע' שו"ת רדב"ז ח"א סי' תפ"ה ומש"ש דאוב או ידעוני לא חמור מידי משאר מכשפים ע' לקמן ס"ז ב' ולמה יצאו להקיש אליהן כו' וא"כ כיון דבאוב וידעוני מפורש סקילה ושאר מכשפים מינייהו הוא דגמרי' במדת דבר שהי' בכלל כו' לא ללמד כו', א"כ זהו עצמו החומרא ע' ברכות כ"ש א' רש"י ד"ה שאינו טעון לפניו דעושין מחומרא כזאת ק"ו וכ"ה בכ"ד וע' רש"י זבחים פ"ט א' ד"ה ועל היסוד דמפאת שהמעלה מפורשת חשיב מקודש טפי עש"ה וע' תוס' יבמות ז' ב' ד"ה ואמר עש"ה וכזה במקומות רבות מאוד קיבצתם בכללים שלי ועמ"ש בגליון יומא ל"ד ב' וע"ש ברדב"ז הפלגה דאסור לשאול במכשפים אפי' לצורך חולה שיש בו סכנה דחשיב אביזרא דע"ז עש"ה:

שם תוד"ה והנשאל כ' א"כ יהא בו כרת, נ"ב כ"ה באמת דעת הס' יריאים סי' פ' דהנשאל הוא בכרת מהאי קרא דוהנפש אשר תפנה ומתני' לאפוקי' מסקילה הוא דכיוונה ע"ש:

דף סה:

אמר לו מה יום מיומים,. נ"ב בשאלתות פ' בראשית איתא מעשה בר"ע שהי' יושב בשבת לפני טורנוסרופוס הרשע אמר לו טורנוסרופוס מה יום מיומים כו' וע"ש:

שם אמר רבא אי בעו כו', נ"ב ל' ס' הבהיר סי' נ"ח אמר רבה אי בעי צדיקים ברו עלמא מי מבדיל עוונותיהם דכתי' כי אם עונותיכם היו מבדילים וגו' הא אם לא היו עוונותיכם לא הי' הפרש ביניכם ובינו כו' דהא רבא ברא גברא שדרי' לקמי' דר' זירא הוי קמישתעי בהדי' ולא מהדר אמר להו אלמלא עוונתיכם הוה מהדר כו' עכ"ל:

שם רבא ברא גברא, נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' צ"ג ושאילת יעב"ץ ח"ב סי' פ"ב:

שם מנחש זה האומר פתו נפלה מפיו כו', נ"ב ע' ח"א למהרש"א הוריות י"ב א' ד"ה אי מסיק שתא וע' לעיל כ' א' רש"י ד"ה דרגש ערסא דגדא וע' לקמן ק"ד ב' רש"י ד"ה מכאן לקובלנא מן התורה:

שם רש"י ד"ה קברו של אביו כ' ובשבת פושעי גיהנם שובתין, נ"ב לעניין אי גם מחלל שבת נח בגיהנם בשבת ע' בס' קרבן חגיגה סי' ל"ט עש"ה ובס' כתר שס טוב ראיתי רמז על המשנה שבת מ"ד א' כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת פי' כל הנרות היינו הנשמות ע"ד נר ד' נשמת אדם מטלטלין אותם מגיהנם בשבת שלא ידונו חוץ מן הנר הדולק בשבת היינו חוץ ממחלל שבת עכ"ד בקצרה וע"ש וע' שאילת יעב"ץ סי' מ"א ד"ה ודאתאן עלה וע' ס' משנת חכמים למהר"ם חאגיז ז"ל אות תק"מ:

דף סו.

גליון הש"ס ד"ה נכתוב קרא כ' וע' בתשובת תורת חסד סי' ר"ה, נ"ב וע' חידושי הרמ"ה כאן שכ' אהך דגמר קודש מחול במה מצינו אבל בק"ו דא דאין מזהירין מה"ד וע' ס' באר יעקב חלק חו"מ סי' כ"ז סעי' א':

דף סז.

אמר לאחד הוא אומר יש לי חבירים רוצים כו', נ"ב בס' בניין אריאל עה"ת פ' ראה כ' ויש ראי' דבמסית לא שייך והצילו העדה דהכתי' כי יסיתך אחיך וקשה האיך ידינוהו הלא אעפ"י שיש ב' עדים דמכמינין כו' מ"מ הא קיי"ל אף שלשה אם נמצא אחד מהן קרוב כו' עדותן בטלה וי"ל לר' יוסי מכות ו' א' בד"א בד"נ אבל בד"מ תתקיים העדות בשאר וברש"י בד"א בד"נ דכתי' והצילו העדה ומהדרינן אזכותא וא"כ מסית דלית בי' חיוב והצילו כו' ע"כ גם נמצא אחד מהן קרוב או פסול תתקיים העדות בשאר כו' עכ"ל

ויש לדון הרבה בכ"ז ואכ"מ וע' לעיל ל"ג ב' וחלופא במסית ולעיל ח' ב' תוד"ה בעדה ועמ"ש בס' לקח טוב בכלל דאעמה"ד:
שם ואינו יכול לדבר בפניהם, נ"ב בס' יריאים סי' פ"ג העתיק ואינו רוצה לדבר בפניהם אולי כך הית' גירסתו והיא מכוונת יותר:

דף סז:

האוחז את העינים פטור אבל אסור, נ"ב לאו דווקא אסור לבד שהרי יש בו חיוב ג"כ משום לאו דמעונן וכדלעיל ע"ה ב' דס"ל לחכמים דמעונן זה האוחז את העינים ודתנן במתני' דהאוחז עינים פטור היינו דפטור משום כישוף אבל חייב משום מעונן אי נמי י"ל דתנאי נינהו ולית לי' לתנא דמתני' דאוחז את העינים הוי מעונן, ע' יריאים סי' פ"ב וסי' פ"ט:
שם אפי' כגמלא נמי לא מצי ברי כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת נחלת שבעה סי' כ':

דף סט.

זיל בתר רובא כו', נ"ב ע' שו"ת תמים דעים סי' ק"כ שכ' דפלוגתא דר' חסדא ורבה בהאופה מיו"ט לחול בדוכתא דמטו שלוחין היא דאי בדלא מטו לא מיבעי' אופה מיו"ט ב' לחול שאינו לוקה דה"ל ספיקא אלא אפיי יו"ט ראשון אינו לוקה דספיקא הוא ואעפ"י שרוב השנים אדר ואלול אינן מעוברים אין הולכין במלקות אחר הרוב עכ"ל וצע"ג דהא אפי' בד"נ הולכין אחר הרוב וכ"ש במלקות:

דף ע.

אכל טבל כו', נ"ב בחידושי הרמ"ה כ' דטעות הוא דאו בבשר ליכא טבל ומעשר ואי ביין שתה מיבעי' לי' עכ"ל וי"ל דאגרא דכלהו נקט גם הכא אכל ושפיר שתיית יין בכללו דשתי' בכלל אכילה מיהו אין מבורר אם. גם בל' חכמים שתי' בכלל אכילה ע' ב"ב קמ"ו א' אכל תנן שתה מאי ועמ"ש על הגליון קידושין ל"א ב' וי"ל עוד דאגרא דכלהו נקט אכל ומשכחת לי' ביין קרוש ע' סוכה י"ב א' וממילא נדע דגם בסתם יין הדין כן רק אילו לא הי' לו מציאות לא הי' לו לנקוט דבר שאינו משום גרירא ומשא"כ עתה דיש לו מציאות ביין קרוש וכנ"ל אולם יש להסתפק ג"כ אם מתחייב לגמרי איין קרוש אפי' אינו טבל ואי מיקרי סובא בהכי דאולי ל' סובא שייך רק בשתיית יין רפוי ונזכרתי דבתוס' שבועות כ"ג א' ד"ה שכר נסתפקו דיין קרוש אין ראוי לאכילה רק שורין אותו במים ושותין ע"ש ואולם בש"ס שבת ע"ז א' לא משמע הכי רק דאוכלין אותו בעיני' ע"ש:

דף ע:

רש"י ד"ה בפת דגן כ' ולא ידענא כו', נ"ב בשו"ת חות יאיר סי' ע' כ' דחשש בעל הבריתא שישמיט הכותב אות וח"ו של וקטנית ויהי' המאמר אז בפת קטנית וע"כ הוסיף תיבת דגן וראי' מש"ס ב"מ פ"ז א' דבעי אי פת קטנית תנן או פת וקטנית תנן והשיב האלקים צריכה וא"ו כמורדיא דלברות פי' וא"ו גדולה שאינה נדלגת וע"כ חשש כזה גם תנא דברייתא כאן שידלגו לאות וא"ו ויהי' פת קטנית עכ"ד ז"ל וכבר קדמו בזה הרמ"ה כאן בחידושיו ע"ש שכ"כ בקצרה:

דף עא.

מתרין בו כו', נ"ב ע' רש"י וע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שפ"ד הוסיף להקשות דהא התראה בשעת מעשה בעי' וכן העיר שם בקינוי דסוטה דהיא ג"כ עניין התראה דהא איננה בשעת הסתיר' עש"ה וע' סוטה ג' א' אין קינוי אלא ל' התראה:

דף עא:

ימות זכאי ואל ימות חייב, נ"ב ע' שו"ת לחמי תודה למהר"י באסאן ז"ל סי' ה' וסי' כ"ד:
שם תוד"ה בן נח כ' ונ' שיש לחלק כו', נ"ב ע' מה שדן בכוונת התוס' בשו"ת חיים שאל סי' מ"ט וע"ע שם סי' צ"ו אות א' וע"ע שו"ת חות יאיר סי' ע"ט וע' שו"ת שבות יעקב סי' קע"ז:

דף עב.

הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סו"מ, נ"ב דוגמתו לקמן צ' א' הגיעה תורה לסוף דעתה של עבודת עכו"ם:
שם חזקה אין אדם מעמיד על ממונו, נ"ב דוגמתו שבת קנ"ג א' קים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו:
שם והתורה אמרה אם בא להורגך השכם להרגו, נ"ב ע' רש"י ברכות נ"ח א' דפי' דהתורה אמרה בדין מחתרת עצמו ע"ש ואין הל' מתיישב כ"כ דהל"ל ואמרה תורה דו"ק וע' חזקוני פ' פנחס עה"כ כי צוררים הם לכם כ' מכאן אמרו אם בא להרגך השכם להרגו ולב' הפירושים י"ל דכיון דילפי' לי' מקרא א"כ הא אינו סברא חיצונית וכיון דכה"ת לישראל נאמרה ולא לעכו"ם א"כ ראוי שלא ינהוג דין זה דהבא להורגך כו' בב"נ ואילו בתוס' ע"ז י' ב' ד"ה חד קטיל מבואר דנוהג גם בב"נ וגם צ"ע דבהך דתוס' ע"ז לא חשב

העבד כלל להורגו רק שהי' מסתבב ממנו כך וא"כ הרי אין לימוד ע"ז מהך דכי צוררים הם לכם דחשבו להורגם וגם אמחתרת גופי' ק' כן דאיך יש ללמוד מהך דכי צוררים הם שחשבו להורגם אבא במחתרת שאין בא להרוג כלל רק שאילו הי' קם בעה"ב נגדו הי' הורג אבל אין ביאתו להרוג ע' תוס' ב"ב ז' ב' ד"ה לפי שבח ממון דבא במחתרת אין נחשב בא על נפשות רק על ממון ולא חשיב סכנת נפשות עש"ה ואולם ביומא פ"ה ב' חשיב לי' וודאי סכנת נפשות ע"ש דאמר אמחתרת אשכחן וודאי ספק מנלן וע"ש ברש"י:

דף עב:

כאן באב על הבן כו', נ"ב דיותר רחמי האב על הבן מלהיפוך מה שמצינו להיפוך גבי מורדת בפ' המדיר דמקללת לאבי בעלה בפני בעלה הויא מורדת משא"כ במקללת לבן בעלה בפני בעלה ע' שו"ת חות יאיר סי' קכ"ב:

שם שאני החם דמשמיא כו', נ"ב ע' שו"ת גאונים בתראי סי' מ"ה:

שם רש"י ד"ה יצא ראשו כ' התם משום דאפי' לא מסרוה כו' נ"ב ע' חידושי הרמ"ה מה שהקשה ע"ז מתרומות ותי' כמסתפק דשאני התם דאחת סתמא קא בעו מיניהו כו', ע"ש וחידוש גדול הוא דכן מפורש בירושלמי שם יחד להם אחד כו' והובא בר"ש שם פרק ע' משנה י"ב:

דף עג.

ואלו הן כו', נ"ב ע' שו"ת הרא"ש כלל י"ז אות א' ומש"ש ומחמרינן להציל נפשות אביונים נקיים מספק אין כוונתו על ספק שקול דאין סברא דספק רודף יהי' ניתן להצילו בנפשו רק הכוונה דמעיקר הדין אינו ספק כלל דמוקמי' לי' אחזקת רשעותו ולא, מספקי' לי' בשב רק בקידושין משום חומרא דא"א היא שלא לפי הדין וע"כ שם מסתבר יותר להחמיר להיפוך להציל כו' וע"ע שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' כ"ו עש"ה וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שס"ז עשה":

שם מניין לרואה כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ג סי' אלף נ"ב שאין חייב להניח לחתוך לעצמו אבר עבור הצלת חבירו ממיתה אפי' כשאין סכנה בחתיכת האבר אבל מדת חסידות איכא ואולם להכניס עצמו בספק סכנה עבור וודאי הצלה דחבירו זהו חסיד שוטה דספק דידי' עדיף מוודאי דחברי' ע"ש ומש"ש סברא דאעמה"ד לא יתכן לאיזה טעמים שנאמרו בהך דאעמה"ד וכמובן וע' נימוקי מהרמ"מ שבסוף המהרי"ו דס"ה ע"א כ' וודאי אם יכול להצילו באחד מאיבריו יעשה כר' הונא דקץ ידא או שמא יותר טוב

שיגיד לשופט ויפסיד ממון מלחסרו אחד מאיבריו והא רפיא עכ"ל הנה מסופק חסרון ממון וחסרון אבר מה גדול יותר וא"כ כאן דמצווה להציל חבירו בממונו כ"ש בחסרון אבר אי נימא דזוטר מחסרון ממון אולם נ' דכוונת המהרמ"מ שם רק אחסרון כל ממונו עש"ה ועדיין צ"ע:

שם ומיגר אגורי אימא לא קמ"ל, נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר בדוך סי' ל"ט כ' דהדבר פשוט דאפי' צוח הטובע אל תצילני שמצילו וחוזר ומוציא ממנו מה שהוציא וה"ה בנשבה לעכו"ם ופדאו אחד מממונו דחוזר וגובה ממנו מה שהוציא אף שאמר הנשבה שלא לפדותו ע"ש וע' עוד שו"ת מהרי"ו סי' קמ"ח עש"ה מש"ש בסוגיין וע"ע תוספת הרא"ש ברכות ס' א' אהא דאמר ורפוא ירפא מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות וז"ל הקשה הר"י מאורליינש פשיטא הא כתי' והשבותו לו ודרשי' זהו השבת גופו וכתי' לא תעמוד על דם רעך ותי' שניתן רשות לרפאות בשכר דסד"א שחייב לעשות בחנם מטעמא דפרישית עכ"ל ונ' דאם אין החולה רוצה לתת שכר לרופא דוודאי דמחויב לרפאותו ולא יניחנו למות ורק דמוציא ממנו אח"כ שכר טרחו ברפואתו כפי שומת הב"ד או כפי מה שרגילין לתת אל הרופא באותו מקום וע' עוד שו"ת הרא"ש כלל פ"ה אות ב' עש"ה וע"ע שו"ת חות יאיר סי' קמ"ו דכ' דהי' אפשר לומר דאינו מחויב להשכיר אגורי משלו אם יודע שאין לחבירו להחזיר לו דלא ריבתה תורה רק לטרוח עבורו ומ"מ ר"ל משל חבירו כמו כיבוד אב דמשל אב לולי שכל הפוסקים כתבו להיפוך דמחויב לשכור מממונו להציל חבירו ע"ש וע' שו"ת מהרי"ו סי' קנ"ז דנ' שם דמפרש האי דמיטרח ומיגר אגורי דכאן דהכוונה משל עצמו ושכל ייתור קר דלא תעמוד וגו' אתי רק לזה דמחייב להצילו משל עצמו ולהוציא ממון עליו מלהצילו משל חבירו אפי' למיטרח ולמיגר אגורי הייתי יודע מקרא דוהשבותו לו עש"ה וע"ע שו"ת חות יאיר סי' קס"ה דלהציל ממון חבירו אין חייב לטרוח אפי' לשכור משל חבירו ע"ש שנסתפק בזה וזה וודאי פשיטא לי' דלהפסיד ממון עצמו אפי' מעט אין מחויב כדי להציל ממון חבירו אתי' מרובה ע"ש [ויל"ע בזה בירושלמי פאה פ"ה ה"ג אם הזיקו מרובה על של עני כו' עש"ה וע' תוס' ע"ז כ' א' ד"ה ור' מאיר עש"ה וע"ע ירושלמי דמאי פ"א ה"ב מצוה היא להשיב אבידי בדבר מועט ע"ש ברידב"ז ד"ה רבב"ח] וי"ל דזהו הטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב דאין מחויב להפסיד זכותו אשר בדבר לפי המיעוט עבור זכות חבירו בדבר לפי הרוב אף דזכות חבירו גדול יותר באיכות כי הוא לפי הרוב ולא דמי לדיני נפשות דמפסיד זכות נפשו בדבר לפי המיעוט עבור זכות נפשו בעצמו לפי הרוב כיון דלפי הרוב חייב המיתה לכפרתו א"כ הרי הרוב ג"כ הוא זכות עצמו ומשא"כ בדיני ממונות ההפסד הוא זכותו לפי המיעוט עבור זכות

חבירו לפי הרוב וזה אין מחויב ודו"ק היטיב וכעין זה כתוב בשו"ת הרי"ם בהא דספק ממון להקל ולא חשיב ספק איסור מפאת איסור גזל דכיון דהאיסור הוא רק עבור ממון חבירו ע"כ לא דמי לאיסור עצמותי דאין מחויב להפסיד ספק זכותו עבור ספק זכות חבירו דשלך קודם כו' ע"ש וא"כ לדברי החות יאיר הנ"ל דאין חיוב להפסיד אפי מעט שלו עבור המרובה של חבירו א"כ היינו נמי טעמא דאין הולכין בממון אחר הרוב ודו"ק היטיב מאוד ובעניין שו"ת מהר"ם בר ברוך הנ"ל דבנשבה לעכו"ם ופדאו אחד מממונו חוזר ומוציא ממנו מה שהוציא ע"ע בזה בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' תכ"ו וע"ע שו"ת הר"י ברונא סי' רל"ה ע"ש אריכות:

דף עג:

וחזר ובא עלי' כדרכה, נ"ב ע' תוס' יבמות נ"ט א' ד"ה אלא לאו שלא כדרכה וע' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' שע"ז:

דף עד.

ולא מן הדין כו', נ"ב ע' מה שדן מזה בשו"ת מהרי"ו סי' קמ"ח וסי' קמ"ט ועוד שם בנימוקי מהרמ"מ שבסוף הספר דס"ה (דפוס קאפוסט) ד"ה דין מותר למזכה כו' וע' מ"ש בגליון הרי"ף ב"ק מ"ז מדפי הרי"ף ד"ה אמר המדפיס והמגיה כו' עש"ה:
שם אבל בשעת גזירת כו', נ"ב בשאלתות פ' וארא וז"ל מ"ט כיון דגזיר' למיעקרא למילתא הוי קידוש השס וקרינן בי' ולא תחללו את שם קדשי עכ"ל והוא טעם אחר ממה שפרש"י כאן וראיתי בתוספתא שבת פרק י"ו בד"א שלא בשעת הגזיר' אבל בשעת הגזיר' אפי' מצוה קלה שבקלות אדם נותן נפשו עלי' שנא' ולא תחללו את שם קדשי וגו' ואומר כל פעל ד' למענהו עכ"ל התוספתא וה"ז כדברי השאלתות ועוד לימוד מחודש מקרא דכל פעל ד' וגו' וע' שו"ת הרא"ש כלל ל"ב אות ח' עש"ה:

דף עד:

אפי' לשנויי ערקתא דמסאנא, נ"ב ל' השאלתות פ' וארא אפי' ערקתא דמסאנא מאי פירושא כדאמרי' (פ"ק דע"ז) נתפזרו לו מעות בפני ע"ז לא ישוח ויטלם מפני שנראה כמשתחוה לע"ז כו' כגון אילו דומה התרת ערקתא דמסאנא דבשעת השמד אם יאניסו את ישראל עבוד ע"ז ואינו רוצה ואח"כ יעמידוהו בפני ע"ז ויאמרו לו כפוף עצמך והתר ערקתא דמסאנא שלא תשתחוה לע"ז אלא כפיפתך הוא להתיר ערקת מסאנא ובלבד

רואיך יאמרו שהשתחויות אסור הוא וזה הוא איסורא דרבנן הואיל ונראה שוחה בפני ע"ז שכ"מ שאמרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור עכ"ל:

שם ט' ישראל ועכו"ם אחד מהו, נ"ב בשאלתות פ' וארא שם איתא כיון דרובא דישראלים מי מצטרף עכו"ם או לא עכ"ל וצע"ק דא"כ ה"ל למיבעי בששה ישראלים וד' עכו"ם ואי משום דזה פשיטא לי' דבעי' רובא דמינכר א"כ ה"ל למיבעי בשבעה ישראלים וג' עכו"ם ע' ברכות מ"ח א':

שם מה להלן כו', נ"ב ע' רוקח ה' סעודה סי' של"ד מש"ש לעניין קטן המוטל בעריסה לעשותו סניף לעשרה בביהמ"ז וז"ל וקטן סניף כו' לית הלכתא הכי דדווקא י' גדולים כו' וקטן היודע למי מברכים (פי' דאמרי' דמצטרף) הגיע לכלל שנים אך מספקא לן בשערות (פי' דאיירי בהגיע לכלל שנים אך מספקא בשערות) כגון מופלא סמוך לאיש שנדריו נדר ולא ממש (פי' דאין הקטנה קטן ממש) ובבן סורר זמורה גבי פרהסיא נמי ממעטי' כותים וקטנים דילפי' תוך ומינה מה להלן כולן גוים כותים וזכרים ולא עבדים אף למזון עכ"ל ויש כאן שיבוש מבואר וצ"ל מה להלן גדולים ישראלים וזכרים כו' וכוונתו דכיון דילפי' תוך תוך ממרגלים וע"כ בעי' דומיא דהתם כלהו ישראלים וכדאמר כאן א"כ ה"נ לעניין זה תלמוד מינה דמה התם כולם גדולים וזכרים אף כאן כן וע"כ ה"ה לעניין ביהמ"ז בעשרה דגמרי' ג"כ לימוד הנ"ל תוך תוך ממרגלים כמבואר במגילה כ"ו ב' ע"כ בעי' ג"כ כולם גדולים וזכרים כו' זה תוכן דבריו ז"ל והם חידוש דלא יהי' חיוב קידוש השם רק בפני עשרה זכרים דייקא ול' הש"ס דכאן דאמר תחלה אין פרהסיא פחותה מי' בני אדם פשוט דגם אשה בכלל בן אדם וא"כ הרי לא חידש הש"ס אח"ז רק דבעי' ישראלים אבל לא דניבעי נמי זכרים ומיהו לעניין קטנים י"ל מסברא דבפני קטנים לא הוי קדושת השם כיון דאין להם דעת ומדברי הרוקח הנ"ל יש לדון קצת דבפני קטן מופלא סמוך לאיש או שהגיע לכלל שנים ולא הביא ב' שערות יש חיוב קידוש ואכ"מ להאריך:

שם קרקע עולם הית', נ"ב בשאלתות פ' וארא שם וז"ל ומפריק אביי דאסתר לא דמיא לע"ז ולחילול שבת דנשים לכך נוצרו כשם שהארץ נוצרה לזריעה ולעבוד בה כך אשה נוצרה לבעילה עכ"ל וצריך פירוש לפירושו:

שם הנאת עצמן שאני, נ"ב ע' שו"ת חות יאיר סי' קפ"ג היכא דאין העכו"ם מתכוון להנאתו וגם לא להעבירו על דת אי יהרג כו':

דף עה.

ימות ולא תעמוד כו', נ"ב ע' ר"ן פ' כל שעה ד"ה בכל מתרפאין וע' מה שתמה עליו בשו"ת חות יאיר סי' קפ"ב:

דף עה:

אי מה היא כו', נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' שנ"ב:

דף עו.

הכא אדינא דמאן מוקמית לי' אדינא דפנוי' מיקמית לי', נ"ב הכוונה דא"א דהיא תתחייב והוא יופטר ותהי' אשה חמורה מאיש וכמבואר בפירש"י כאן וזה דלא כמ"ש האחרונים דבלאו הניתק לעשה שהז"ג נשים לוקות הואיל וליתא לעשה גבייהו ונמצאת לפי"ז אשה חמורה מאיש וע' ס' בכור שור קידושין ל"ד ב' דכ' ג"כ כאחרונים הנ"ל וכ' ואל תתמה שנמצא חומר בנשים מבאנשים לעניין עונש דה"נ אשכחן בת כהן אפי' נבעלה לכהן בזנות היא בשריפה ובועלה בחנק עכ"ל וצ"ע מכאן וכנ"ל ובשלמא לראשונים ז"ל דס"ל דביאת פנוי' מותרת מה"ת י"ל דאמר כאן רק דאין סברא דהיא תתחייב והוא יהי' מותר לגמרי ואין ראי' מכאן ללאו הנל"ע כו' דגם האיש אסור אלא שאין לוקה וכזה לעיל נ"ט א' תוד"ה ליכא דלא שייכא סברא דמי איכא מידי דלעכו"ם אסור ולישראל שרי רק במותר לישראל משא"כ בדבר האסור לישראל רק דעונש ליכא שפיר אפשר שיהי' עונש בב"נ אף שאינו בישראל ע"ש ואולם לדעת הרמב"ם דגם ביאת פנוי' במלקות מה"ת הדרא הראי' מכאן לדוכתה דא"א דתוחמר אשה מאיש אף לעניין עונש וק' באמת לרמב"ם הנ"ל קושית התוס' לעיל ק"ט מעוברין כו' דאין לתרץ תי' התוס' הנ"ל דהא אמר כאן דא"א דתוחמר אשה מאיש גם לעונש וכ"ש דא"א שיוחמר עכו"ם מישראל ויש לחלק והנה ראית התשב"ץ מבת כה ג"כ צ"ע דהא דבת כהן בשריפה חומר השריפה הוא בשביל איסור בפ"ע מה שחיללה כהונתה בזנותה וכמ"ש את אבי' היא מחללת היינו שמחללת כהונתה הבא לה מאבי' ושבטו ע' מפרשי התורה וא"כ בועלה גם אם הוא כהן מ"מ כיון דאין כהן מתחלל בזנות כמבואר בסוטה כ"ג א' לכן אין חייב שריפה ואין כאן חומר באשה מבאיש רק שהאשה עברה עביר' שלא עבר האיש וא"ל דגם הבועל ג"כ הרי חילל כהונתה די"ל דאחילול כהונת עצמו הוא דקפיד קרא:

שם זה המשיא את בתו לזקן, נ"ב ע' שו"ת חיים שאל סי' ע"ד אות מ"ח:

דף עו:

סמוך לפירקון שאני, נ"ב ע' רש"י וע' בליקוטים שבסוף שו"ת ח"צ אות ט"ז וע' שו"ת הרשב"א דנפקא מיני' חורבא דזמנין דהוי קטן ונראה גדול ואין קידושין ושמא יבואו הרואים לומר שהוא גדול ואם קבלה קידושין מאחר לא יחושו להם כו' ע' גיטין פ"ט ב' דגם קטן הנראה כגדול מ"מ ניכר ונודע לבריות במעשיו שהוא קטן ע"ש ברש"י ד"ה עדיין לא הגיע לפלגות ראובן:

שם שהברזל ממית בכל שהוא, נ"ב ע' שו"ת הריב"ש סי' ש"ח:

דף עז:

הרי יצא מב"ד זכאי, נ"ב כזה רש"י ב"ב ד' ב' ד"ה דת"ק סבר ותוס' שם ד"ה שנייי:

שם ה"ס הוא, נ"ב חולין פ"ב ב' וש"נ:

דף עח.

בגוסס בידי שמים שהוא חייב, נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרצ"ה דכ' דההורג גוסס האיסור רק שמא הוא מן המיעוט גוססין שחיים ע"ש וצ"ע דא"כ אמאי חייב מיתה ועש"ה כל התשובה כי יש צ"ע בכולה:

דף עח:

מגדף הוראת שעה הית', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ו סי' ב' אלפים רי"א:

שם רש"י ד"ה חד אמדוהו כ' דלא תימא הואיל ויצא מב"ד חייב נקטלי' דהא דהדר חיי חס רחמנא עלי', נ"ב דוגמתו ב"ק צ"א א' האי מאן דאמדוהו לכולי' יומא ואיתפח לפלגא דיומא כו' יהבינן לי' דכולי' יומא מן שמיא הוא דרחמי עלי' ועמש"ש בגליון:

שם תוד"ה לא כ' דמחלל שבת בפרהסיא כו', נ"ב ע' גליון הגרע"א ז"ל ולענ"ד אין כוונת התוס' כלל דהית' סברת משה לספק שיהי' חילוק במיתת מחלל שבת דבפרהסיא יהי' בסקילה ובצינעא בחנק דוודאי אין לחלק במיתה כלל דהא קרא סתמא כתי' מחללי' מות יומת וקאי בין אצינעא ובין אפרהסיא ועל כל גווני וודאי הכוונה על מיתה אחת שוה דאותה מיתה שכיוון עלי' הכתוב היא לכל מחללי בין בצינעא ובין בפרהסיא וכמובן ורק דספיקו של משה הי' דנהי דסתם מיתה היא חנק מ"מ כאן דבפרהסיא יש סברא שיהי' בסקילה דומי' דע"ז ע"כ זה מכריע דלא לפרושי קרא על חנק כסתם מיתה דעלמא כיון דקרא כולל גם פרהסיא ובפרהסיא הא הסברא נותנת שיהא בסקילה וכל מחלל

שבת בסקילה ממילא גם בצינעא דכך ניתנה מיתת סקילה לחילול שבת דכוונת מות יומת דקרא הוא לסקילה ובזה הוא שהי' ספיקו של משה אם סברתו זאת דפרהסיא ראוי שיהי' בסקילה צודקת וא"כ ממילא ההכרח לפרש המקרא על סקילה וממילא הכל בסקילה באמת או אין סברתו זאת צודקת והכל בחנק דכוונת מיתה סתם הוא אחנק וכיון דהושב לו דמקושש בסקילה א"כ כוונת מות יומת אסקילה וא"כ הכל בסקילה שפיר ואפי' צינעא כנלענ"ד פשוט:

דף פ.

ושור שנגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים מעליא סוקלין אותן ר' יהודה אומר כו', נ"ב וברש"י דרבנן ס"ל דכיון דעל כרחך כלהו אסירי בהנאה ואין הפסד לבעלים בסקילה הילכך סוקלין אותם כדי שתתקיים מצות סקילה במחויב בה ור' יהודה ס"ל דא"צ לסוקלן שלא להטריח ב"ד אלא כונסין אותן בחדר כו', ע' קונטרס ע' פנים לתורה אות ד' דדנתי צד סברא דבחיוב עשה לא שייך ביטול וכשנתערב דבר שיש חיוב לאכלו בדברים שאין חיוב לאכלם אז לא סר החיוב מהדבר שבו החיוב מטעם ביטול וצריך לאוכלם כולם כדי שיאכל את המחויב והטעם לדעת האומר דביטול לא מהני רק בזא"ז אבל בב"א מה"ת לא אמרי' ביטול וע"כ לגבי חיוב קיום עשה דאי נימא ביטול ויהי' שאו"ת מכח הביטול א"כ השוא"ת הרי הוא בב"א ולכן ל"ש ביטול עש"ה וי"ל דבזה פליגי ר' יהודה ורבנן כאן דלרבנן בב"א מה"ת לא אמרי' ביטול ולכן לא אהני הביטול ליפטר מהסקילה דהפטור הא יהי' בב"א וכנ"ל ור' יהודה ס"ל דגם בב"א אמרי' ביטול ואי דבע"ח מדרבנן לא בטלי לעניין הדרבנן שפיר י"ל דלא החמירו כאן להטריח הב"ד לסקול כולם וע"כ ס"ל לכונסין לכיפה:

שם תוד"ה בשור כ' יותר משאר אדם, נ"ב ע' נוב"י חאו"ח סי' י"ט:

שם תוד"ה ואחרים כ' אפי' גדולה כאנטוכיא, נ"ב ל' הגמ' עירובין ס"א ב':

דף פ:

ור' יהודה כו' הוראת שעה הית', נ"ב בחידושי הרמ"ה כ' ואית דמפרשי הוראת שעה הית' לפי שלא הי' אפשר להן להודיעו באיזה מיתה הוא נהרג ואין דנין אפשר משא"א עכ"ל וצע"ק דהא ר' יהודה ס"ל ביבמות מ"ו ב' דסגי בגר במילה או טבילה לחודה ובטבילה ע"כ דיליף מאמהות וס"ל דדנין אפשר משא"א ע"ש ותבן:

דף פא.

תוד"ה ונגמר דינו כו' כ' תימא כו', נ"ב ע' מ"ש בגליון כתובות ל"ב א' דצער הגוף דינו רק כדין ממון וא"כ לסברא דבממון לא בעי' יכול להזימה, א"כ ה"נ כאן דבלא"ה נהרג רק דמיתה השני' חמורה יותר ויש בה צער הגוף א"כ ה"ל רק כאילו העידו על ממון ובממון הא לא בעי יכול להזימה ובפשיטות י"ל כן דעדות על צער הגוף לא בעי' יכול להזימה ורק במיתה או מלקות דבמקום מיתה עומדת הוא דבעי' יכול להזימה וכאן הוי רק עדות על צער הגוף מה דסקילה לדמיון יש בה יותר צער מחנק וממ"נ אם יוזמו או יתכחשו עדים הראשונים הא לא הי' גברא קטילא ויתחייבו השניים שפיר מיתה אם יוזמו ואם לא יוזמו עדים הראשונים נמצא שהעידו רק על צער הגוף ובזה לא בעי' כלל יכול להזימה וגם י"ל דלגבי צער הגוף מיקיים הזמה במלקות שיולקו העדים ע' תוס' מכות ב' א' ד"ה מעידין וגם י"ל דיכולין הב"ד לאמור הצער אשר בעודף הסקילה על חנק ולצער העדים בערך כזה בהכאה וכדומה והוי יכול להזימה ממש דו"ק מאוד ויל"ע לפי"ז אם עבירה השני' הית' צריכה התראה דכיון דהחיוב עלי' רק צער הגוף לא מצינו התראה רק במיתה או במלקות דבמקום מיתה אבל בחיוב צער לא מצינו הצרכת התראה וכבר כתבתי מזה בגליון ב"ק צ"א ב' עש"ה וגם יל"ע אם הי' צריך כלל ב"ד של כ"ג ויל"ע עוד בכמה פרטיים ובאתי רק להעיר ויש להביא ראי' דעודף הצער אפי' שבמיתה היותר חמורה על היותר קלה אינו כמו מלקות דהא מקלל אביו בסקילה משא"כ מכה דבחנק משום דמקלל הוא מש"ש לבטלה ג"כ ע' רש"י לעיל נ"ג א' ד"ה והמקלל אביו ואמו מש"ש לבטלה גרידא הוא רק עשה ואין בו מלקות דאין מלקות רק אלאו החמור מעשה ואולם י"ל דכיון דעשה שתים כאחת נחמרים גם שתיהם עי"ז והוי שפיר גם חטא הוצאת השש"ש לבטלה בעונש אפי' חמור טפי ממלקות אף דמש"ש לבטלה גרידא אין בו אפי' מלקות:

שם כ' ועי"ל כיון דאי מיתזמי קמאי כו', נ"ב ע' שבת צ"ד ב' אי חשיב אהני מעשיו מפאת דאי מישתקלא חדא אחריתי כו' עש"ה וכבר האריכו האחרונים בזה וגם אני בכללים שלי הבאתי מקומות רבות וע' תה"ד סי' מ"ח עש"ה וע"ע חולין פ' ב' סד"א שחיטת קדשים שחיטה ראוי' היא דהא אי נחר וזרק דם כו' אולם זה עניין אחר הוא דהוא חלק טתיר ואינו דומה לכאן ולהך דשבת רק דומה להך דיומא ח' ב' דגם אחת מהזאות חשיבא מתקן ושבות ע"ש והנה ראיתי עוד בשו"ת רדב"ז ח"ג סי' תתקנ"ח שכ' וז"ל שוב ראיתי בשו"ת הרא"ש דלא אמרי' אין דנין בדייני אותה העיר אלא בזמן שאין להם אלא אותו ס"ת כו' אבל אם יש להם ס"ת אחר אפשר להסתלק שלא יקראו באותו ס"ת כו' ואפי'

אם יקראו בו בעודו בביהכ"נ לא מיקרי הנאה כיון שאפשר שיקרא כס"ת אחר כו' ודבר זה הוא בשו"ת הרא"ש כלל ג' אות י"ג וכ' ע"ז הרדב"ז וז"ל וא"ת ואפי' שיהי' להם ס"ת אחר ניחוש שמא ימצא פסול כו' וי"ל שכיון שבשער הסילוק הי' בחזקת כשר כו' עכ"ל ע"ש וע' סוכה ל"ג ב' דאית לי' הושענא אחריתי ואע"ג דאפשר שיופסל ויצטרך לזה לא חשיב מתקן או ניחותא ע"ש וע"ע שבועות ל"ז ב' עדים עבידי דמייתי עש"ה וע"ע כי הך דשו"ת הרא"ש הנ"ל דכיון דיש להם ס"ת אחר לקרות בו לכן אם גם קורים בזה אין זה הנאה ברש"י ב"מ קי"ז א' במשנה ד"ה ויושב בבית דכיון דיש לו עלייתו לדור בה לכן אם גם דר בבית אין נחשב נהנה ממנו עש"ה וע"ע לעיל כ"ג ב' רש"י ד"ה נמצאת כת שני' קרובין כו' דכ' דחשוב נוגע מפאת שמא יופסלו עדים השניים עש"ה ואולם באמת נוגע עניין אחר הוא דבכל דהו אפשריות מיקרי נוגע ואין לו עניין לכאן וע' ס' גור ארי' שבת צ"א א' ד"ה אי לעניין שבת דכ' דמוציא חצי כזית מכזית ומחצה דחשוב אהני מעשיו הוא רק משום דסוף טומאה להוציא עש"ה כל הדיבור וצ"ע אם שייך טעם זה גם בהך דתולש אחת משלש בסימני טומאה ועש"ה בגור ארי':

דף פא:

הכא במלקיות של כריתות עסקי', נ"ב ע' שו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תשצ"ו ד"ה כתב עוד ואחר שנתבטל עיקר דינו כו' שכ' וז"ל דהא מי שחילל את המועד בעדים בלא התראה דלא מלקינן לי' מי לא הוי מחלל המועדות ומענישים אותו כפי ראות ב"ד ואם שנה ושלש מכניסים אותו לכיפה עכ"ל וצע"ג מגמ' דכאן וע"ע שם בתשובה ד"ה כתב עוד כתב הרב ז"ל וז"ל ואסור להחיותם דאפי' מי שלקה ושנה כו' ועוד שם ד"ה גם מה שכתב שהצדוקים לא שייך בהו לקה ושנה כו':

שם חכה, נ"כ הוזכר לקמן ק"ה ב':

שם הגונב את הקסוה והמקלל בקוסם כו' כהן ששמש כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרל"א מש"ש בהסברת הדברים ויש שם כמה דברי חידוש ומהם דטמא ששימש דמוציאין כו' ומפציעין את מוחו כו' היינו רק אם הוא עדיין בעזרה ואית בי' משום ביאת מקדש אבל אם כבר יצא ואין עובר עוד אין רשאין להמיתו דומי' דבועל ארמית דאחרי שפירש אין קנאין פוגעין בו עוד וכן המקלל בקיסס קנאין פוגעין רק בשעה ששמעו היינו בתוך כדי דיבור אבל לאחכ"ד אין רשאין לפגוע בו רק מביאין אותו לב"ד עש"ה וע"ע נימוקי מהרמ"מ שבסוף שו"ת מהרי"ו דס"ו ע"ב דכ' וז"ל דין דגואלי הדם רדפוהו עד חובה והשיגוהו כדין עשו גואלי הדם שנקמו נקמת אביהם דגברא קטילא קטלו ואין לו

דמים מצינו בפנחס שהרג זימרי על שבעל ארמית והכתוב משבחו וכ"ש זה ואין להוציא לעז עליהם עכ"ל ז"ל ונ' מלשונו דהך קנאין פוגעין בו דבועל ארמית נוהג גם בכל חטא החומר מבועל ארמית דילפי' לי' מבועל ארמית בק"ו וע"ש בדיבור שלאחריו ד"ה דין אשה הרה לזנונים שלשונו שם סותר זה קצת ע"ש כל הדיבור:

שם ומפציעין את מוחו בגזירין, נ"ב כל' זה תענית י"ח

שם מאי קסוה כו' כלי שרת, נ"ב כזה ג"כ כנים פ"ד מ"ג ושולי קוסים הצדוניים היינו מין כלים הבאים מצידן ונקראים קוסים כמו כאן קסוה ע"ש בר"ש וע"ע שם פט"ז מ"ו קסיי' של זורי גרנות וע"ש בר"ש דהביא ג"כ קרא דקשות הנסך דמייתי כאן ועש"ה בר"ש:

שם רש"י ד"ה התרו בו ושתק כ' ומיהו לא התיר עצמו למלקות כו', נ"ב ע' תוס' תמורה ז' א' ד"ה אלא וע' שו"ת חוט השני סי' י"ז דכ' אהך דמלקין על החזקות סוקלין ושורפין על החזקות דאין לומר דהוא רק כשהבע"ד מודה אבל לא במכחיש ומה שלא אמרו בגמ' חילוק זה היינו מפני שהוא פשוט שהרי אין מיתה אלא במתיר עצמו למיתה בשעת התראה וא"כ הרי מודה ממילא דהא ליתא דהתינח גבי מיתה דבעי' שיתיר עצמו למיתה כדילפי' מיומת המת אבל גבי מלקות מאי איכא למימר דהתם לא בעי' שיתיר עצמו למלקות עכ"ל ז"ל והנה כ' כן דרך פשיטות ואישתימיטו לי' במחכת"ה רש"י דכאן ותוס' תמורה הנ"ל וע' שו"ת הרשב"א ח"ד סי' ק"ט שכ' ומה שהוקשה לך אם נאמן לומר אנוס הייתי היאך נמצא לאו דשבועה מסור לב"ד שלעולם יאמר כן כו' אף אנו נקשה בהוציא פת חטין ונתכוון להוציא פת שעורים שאנו אומרים שלא חלה שבועתו ומותר בשניהם א"כ לא מצינו לאו דשבועה בשלא אוכל פת כו' ועוד כי באמת אין מלקות אלא בעדים והתראה ואם זה התרו בו ואפ"ה לא חשש לומר להם בשעת התראה וכ"ש כשאמר אעפ"כ ודאי אינו נאמן לפטור את עצמו מן המלקות לאחר מכאן כו' עכ"ל ומדכ' הרשב"א וכ"ש כשאמר כו' משמע דעתו דא"צ קבלת התראה למלקות ודלא כרש"י ותוס' הנ"ל:

דף פב.

בת יתרו מי התיר' לך, נ"ב ע' חידושי רמ"ה כאן דכ' דהו"ל למימר לי' ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ולא אסרה תורה אלא מכאן ואיליך אבל מי שהי' נשוי ועומד קודם מתן תורה לא נאסרה עליו עכ"ל ודבריו צע"ג דהא פשיטא דנתגיירה במתן תורה והוצרכה קידושין מחדש וע' פירש"י כאן וגם גוף הדבר שכ' דע"י מ"ת לא נאסרה הנשואה מקודם

לכן יל"ע בו מאיבעי' דר' ירמיהו חולין י"ז א' וע' נזיר נ"ד א' או בקבר לרבות קבר שלפני הדיבור ע"ש בתוס':

דף פב:

מי איכא מידי דרחמנא פטרי כו', נ"ב ע' ר"ש כלים פ"א משנה ט':

דף פג:

דכתי' והזר הקרב יומת, נ"ב הא דלא מפרשי' לי אחנק ככל מיתות האמורות בתורה סתם היינו לפי שלא מצינו מיתת ב"ד בקודש ומקדש הילכך נראה הדבר להעמידו במיתה בידי שמים, ס' יריאים סי' של"ז:

שם והוו להו זרים כו', נ"ב שמעתי להקשות דא"כ כהן שלבש פעם אחת הבגדים והי' אז כהן אז אפי' עובד אח"כ מחוסר בגדים לא יוחשב זר ולא יתחייב מיתה כיון דאינו זר מעקרא כמבואר כריתות ו' ב' לר' יהודה ע"ש ואני הוספתי להקשות דאפי' לא לבש הבגדים מעולם ועבד עבודה ראשונה מחוסר בגדים ג"כ אין ראוי שיתחייב הואיל דהוא ראוי ועומד ללבוש הבגדים דהא בכריתות שם אמרי' לעניין מלך וכ"ג דלא חשיבי זרים לגבי שמן המשחה אחרי שנמשחו בו פעם אחת הואיל ואינן זרים מעיקרא ואף שמעתה לא יומשחו בו עוד לעולם וא"כ כ"ש היכא דראוי ועומד להיות כהן בעתיד אף דלא הי' זה עוד בעבר דאין לו להחשב זר דהא חזינן לעניין טומאה בחולין ע"ג ב' רש"י ד"ה קמ"ל ע"ש דכ' דאע"ג דכל שסופו לטמא טומאה חמורה א"צ הכשר מ"מ דווקא סופו אבל דבר שתחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר משפירש ע"ש הרי דסופו עדיף מתחלתו וכל שסופו להיות כן אף שאינו עדיין יש לו התייחסות יותר לדבר ההוא ממה שהי' כן פעם בתחלתו ועתה אינו וא"כ אם אמרי' דכל שאינו זר מעיקרא לא מיחשיב זר אף שאין סופו להיות כן עוד כ"ש שאין לו להחשב זר אם סופו להיות כהן אף שלא הי' עוד כהן מעונש ודו"ק היטיב וכאן עוד עדיף מהך דסופו לטמא טומאה חמורה כנבלת עוף טהור ע"ש דשם הוא רק אפשריות רחוק שיאכלנו ומשא"כ כאן דהוא מצווה ללבוש הבגדים ולעבוד בעתיד כדינו וה"ז סופו שעומד לכך וכנ"ל ובחידושי הארכתי ואכ"מ:

דף פד:

בן מהו שיקיז דם לאביו,, נ"ב בשאלתות פ' משפטים הזכיר בספק זה גם לעקור לו שינו אי שרי או לא ולמסקנא דכאן דאסור מדרבנן גם זה אסור מדרבנן ע"ש:

דף פה.

דמקשינן הכאה לקללה, נ"ב בגליון הרי"פ ציין יבמות ק"א א' והוזכר מזה עוד במכות ט' א' וע"ש ביבמות דר' יהודה הוא דס"ל שם דמקשינן הכאה לקללה עש"ה ונ' דר' יהודה לטעמי' אזיל בזה לפמ"ש ברש"י כאן ד"ה מקשינן ואיכא דאמרי היקישא דכתי' מכה אביו ומקלל אביו גבי הדדי באלה המשפטים אלא שמקרא אחד מפסיק בנתיים עכ"ל וע"כ נ' דזה הוא הפלוגתא אי מקשי' כו' והיינו דפליגי אי יש להחשיב זה לסמוכים הואיל ויש מקרא מפסיק בנתיים וע"כ ר' יהודה לטעמי' דס"ל ביבמות ד' א' דאנוסת אביו אסורה מקרא דלא יגלה כנף אביו ע"ש דאמר כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתי' מעילי' דקרא דכתי' ונתן האיש השוכב עמה וגו' ורבנן אי הוי סמיך לי' כדקאמרת השתא דלא סמיך לי' דכתי' לא יקח איש את אשת אביו בנתיים בשומרת יבם הכתוב מדבר כו' וע"כ ר' יהודה לטעמי' דמחשיב סמיכות אף דקרא דלא יקח וגו' מפסיק בנתיים לכן גם כאן שפיר מקיש הכאה לקללה אף דיש מקרא מפסיק בנתיים:
שם תוד"ה הכהו כו' תימא אמאי לקי כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתי"א:

דף פה:

לכל אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו כו', נ"ב בשו"ת רד"ך סי' כ"ו חדר ה' כ' דאף דאין הבן רשאי לנדות אביו מ"מ אם הי' אביו מחויב, נידוי ועבר הבן ונידהו נידויו נידוי וכן התלמיד לרב ע"ש:
שם משמע שניהן כאחד ומשמע אחד בפ"ע כו', נ"ב ע' שו"ת חכם צבי סי' ד' וע' תוס' נדה נ"א ב' ד"ה וליכתוב:
שם דאוקמא באפי זיקא, נ"ב ע' נדרים ל' ב' ומ"ש בגליון שם:
שם רש"י ד"ה אביו קילל כ' בראש המקרא סמך קללה לאביו ובסוף סמך לאמו, נ"ב דוגמתו סוטה ל"א א' האי לדסמיך לי' והאי לדסמיך לי' ע"ש וע' אתוון דאוריתא כלל כ"ג ד"ה והנה מש"ש לעניין אי קאי קרא אדפתח בי' או אדסמיך לי' וע"ע בזה חולין כ"ז ב' דאמר מסתברא משום דסליק מיני' עש"ה וע"ע ב"ב קי"א ב' ואומר ושגוב הוליד את יאיר ויהי לו עשרים ושלש ערים וגו' וברשב"ם ויהי לו ליאיר ולא לשגוב כו' ע"ש

שהביא ראיות לזה ומשמע דלולא זה אין לומר מסברא דקאי קרא אדסליק מיני' ולעניין ל' בני אדם אי קאי יותר אדפתח בי' או אדסליק מיני' ע' גיטין פ"ג א' עש"ה וע' יומא יו"ד א' איני יודע אם נינוה העיר הגדולה כו' ועמש"ש בגליון:

דף פו.

סתם סיפרא ר' יהודה, נ"ב ע' מסורת הש"ס ויש עוד כוונה זאת בבכורות י' ב' ע"ש דאמר ספרא חברך ולעניין סתם בריתא ע' רש"י ב"מ צ"ה ב' ד"ה איבעית אימא דמשמע דיותר אתי' סתם בריתא כר' יהודה מכר' מאיר וע"ש תוד"ה איב"א:

שם תוד"ה דבר כ' ואפי' מקצת בכור, נ"ב וע"ע לעיל י"ג א' פלוגתא אי חג היינו כולי' חג או מקצת חג ובשבועות י"ט ב' אי מקצת ידיעה ככל ידיעה וכזה פלוגתא בנדרים פ"ז ב' יודע אני שיש נדרים כו' ע"ש בר"ן במשנה ובגמ' ובזבחים ל"ב ב' אי ביאה במקצת שמה ביאה ושם צ"א ב' אי כיבוי במקצת שמי כיבוי ולעיל ע"ח א' רש"י ד"ה אלא כח כחוש הוא דמחויבין אמקצת כח וע' ירושלמי שבת פי"ט ה"ג מת"ל זכר עד שיהא כולו זכר כו' מת"ל ערל אפי' מקצתו ערל כו' ע"ש:

דף פו:

זקן ממרא כו', נ"ב אם דין זקן ממרא נוהג גם בזה"ז ע' רי"ף ע"ז פ' אין מעמידין דהביא ירושלמי א"ל שמואל לרב אכול משחא ואי לא כתיבנא. עלך זקן ממרא וכן ברי"ף יבמות פ' האשה רבה (דל"ג ע"ב מדפי הרי"ף) הביא ירושלמי כזה חזור בך דאי לא כתיבנא עלך זקן ממרא וע' שו"ת הרא"ש כלל כ"א אות ט' ד"ה שלומך יהי' נצח עש"ה וע' ר"ן במכלתין פ' ד' מיתות דף רע"ב ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה בזמן שיש כהן עש"ה וע' שו"ת חיים שאל סי' ע"ד סעיף ז':

דף פז.

פוק תרגמה לי' כו', נ"ב ע' שו"ת שבות יעקב סי' נ"א הביא ראי' מכאן דבאיסור אין אדם יכול לומר קים לי' כפלוני דא"כ ה"נ יאמר הזקן ממרא קים לי כיון דהוא פלוגתא ואינה ראי' דהגמ' נקטה רק דמיון דאילו הי' בכזה פלוגתא בין הזקן ממרא והב"ד לבד הי' חייב כיון דהוא דבר שיש בו חיוב כרת אף גוף הדבר הנ"ל דלא שייך קים לי באיסור אין צורך לראי' כלל דאין לו התחלה כלל וכן מש"ש בטעם החילוק שבין ממון לאיסור דממון הוא שוא"ת שלא להוציא הממון מתחת ידו משא"כ באיסור לאכול ולעשות האיסור בקו"ע

לא אמרי' קים לי ט"ש ותמהתי דא"כ במידי דשוא"ת כגון להשהות חמצו ושלא לקיים עשה וכדומה יוכל. לומר קים לי כיחיד ואין התחלה לזה:

דף פח:

כדי שלא ירבו מחלוקת בישראל, נ"ב ע' שו"ת מהרי"ו סי' קנ"ב באחד שבזה ת"ח בפרהסיא ע"ש שכ' ומאחר שעשה המעשה בפרהסיא יש לו להתודות בפרהסיא ולבקש מחילה בשביל תיקון העולם שלא ירבו המחלוקות זכר לדבר דאמרי' פ' אלו הן הנחנקין סנהדרין שרצו למחול לזקן ממרא אינם יכולים למחול מהאי טעמא וטובא אשכחן. כה"ג כגון בעובדא דר"א פ' הזהב עכ"ל כוונתו לגמ' שם נ"ט ב' עמד על רגליו ואמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקת בישראל ומשמע מדברי מהרי"ו דכל כה"ג שנוגע במחלוקת אין הת"ח יכול למחול על כבודו שלא ירבו המחלוקת דומי' דזקן ממרא וכנ"ל:

שם ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל, נ"ב בתוספתא חגיגה פ"ב איתא בשבתות ובימים טובים נכנסין לבית המדרש שבהר הבית וכ"ה בתוספתא במכילתין פרק ז' בקצת וע' רש"י כאן דכ' א"נ שלא יהיו נראים כיושבין בדין כו' וע' שו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' י"ד:

שם יהבו בי' רבנן עינוה, נ"ב כל' זה מכות י' א' ובחולין פ"ו א' ונתנו חכמים עיניהם בר' חייא כו':

שם אי סבירא לן דלולב א"צ אגד האי לחודי' כאי והאי לחודי' נ"ב היינו דאי א"צ אגד אין האגוד מחבר ודוגמתו רש"י שבת נ"ח ב' ד"ה שלא בשעת מלאכה דכ' הואיל ואין צריכין להיות מחוברין הוו להו כשני כלים ואין חיבור ואעפ"י שמחוברין עכ"ל:

דף פט.

הכובש את נבואתו כגון יונה וגו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתמ"ב:

דף פט:

אליהו בהר הכרמל היכי סמכי עלי' ועבדי שחוטי חוץ אלא היכא דמוחזק שאני, נ"ב בס' בנין אריאל עה"ת פ' נשוא הקשה איך שמע מנוח לדברי המלאך לשחוט בחוץ שהרי לא ידע כי מלאך ד' הוא וצ"ל שעשה על תנאי אם דבר ד' אמת בפי המגיד לו יהי' קודש ואם לאו יהי' חולין כו' עכ"ל וע' זבחים קי"ט ב' והוא עצמו הביא ז"ל שם גמ' ההוא:

דף צ.

בכל אם יאמר לך נביא עבור שמע לו כו', נ"ב ע' שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרנ"ב דנשאל דאין סברא שאם יאמר נביא להרוג את פלוני או עיר פלונית או לשלול שלל ולגזול ולחמוס נשמע לו כו' וכ' דעלה בדעתו לומר דהך דכאן אי תאמר רק על מצוות שב"א למקום לא על שב"א לחבירו ואח"כ סתר זה שם עש"ה מש"ש בזה:

שם ואלו שאין להם חלק לעוה"ב, נ"ב ע' אדר"נ פרק ל"ו שבעה אין להם חלק לעוה"ב ואלו הן לבלר וסופר וטוב שברופאין ודיין לעירו וקוסם חזן וטבח ע"ש בגליון ובפי' בניין יהושיע וע"ע פירושו בשאילת יעב"ץ ח"ב סי' ס"ח ע"ש בתשובתו אות ה' וע' שו"ת מהרי"ו סי' קי"ד וז"ל ומ"ש בספרים שכל הגונב כו' לא ידענא פירושו ובוודאי שיש לו כפרה וחלק לעוה"ב דאפי' הרוגי ב"ד יש להם חלק לעוה"ב ואפי' עובדי כו"ם כדאיתא במתניתין פ' נגמר הדין אומרים לו התוודה שכל המתוודין יש להם חלק לעוה"ב וה"נ מסתמא התוודה כמו שכתבתי עכ"ל ע"ש וכוונתו באמרו ומ"ש בספרים כו' הוא על מס' שמחות פ"ב הי"א והי"ת הבנתו מנוסחא הכתובה שכל הגונב כו' דאין לו חלק לעוה"ב וע"ש במס' שמחות פ"ב ג"כ בהלכה ט' וע"ש בב' ההלכות בהגהות הגר"א:

שם רש"י ד"ה ה"ג האומר כ' ואפי' יהא מודה ומאמין כו', נ"ב כתוב בגליון בשם הבאר שבע שאין זה מדברי רש"י ואולם ראיתי בשו"ת מהרי"ל סי' קצ"ד כ' ג"כ כן וז"ל ואמרי' התם המודה בתחיית המתים עפ"י הקבלה, אלא שאומר שאינה מן התורה אין לו חלק לעוה"ב כו' ע"ש:

דף צב.

כל אדם שיש בו דיעה לסוף מתעשר, נ"ב דוגמתו ב"ב כ"ה ב' שמתוך שמתחכם מתעשר:

שם אינן חוזרין לעפרן כו', נ"ב ע' אריכות בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תתל"ט:

דף צב:

הקב"ה עושה להם כנפים, נ"ב ע' שו"ת הלכות קטנות סי' רכ"ג טעם למה לא נבראו כנפים לאדם:

דף צג.

על סוס אדום ביקש הקב"ה להפוך את כל העולם כולו לדם, נ"ב אולי הדרש הוא מיתור חיבת אדום דבלאה"נ סתם סוס הוא אדום כמבואר ברש"י בכורות ו' א' ד"ה קמ"ל וא"כ תיבת אדום מיותר וע"כ דריש לי' שביקש להפוך את העולם לדם:

שם לאתויי חזירי דאלכסנדריא של מצרים,, נ"ב ע' ר"ף סוף פרקין וע' שו"ת חיים שאל סי' צ"א אות ג':

שם ודניאל אמר איזיל מהכא דלא לקיים בי פסילי אלהיהם תשרפון באש, נ"ב וברש"י שהמקרא הזה הי' צווח עליו לשרפו, צ"ע דהא נעבד בע"ח מותר דהדיוט ולא קאי עלי' כלל קרא דפסילי אלהיהם תשרפון וגו' ואולי כיון דלגבוה ולמזבח הוא אסור הרי דלמדריגה גבוה נחשב היות בו תיעוב ואיסור נעבד ולגבי הדיוט הוא דאין בו איסור וע"כ אילו הושלך דניאל בכבשן האש והי' נצרך לנס שלא יושרף ונס וודאי הא בא רק ממדריגה גובה ביותר שהיא למעלה מעניין הטבעי וע"כ במדריגה. גבוהה ההוא שוב שפיר יש בו איסור נעבד ושפיר קאי עלי' שם במדריגה ההיא קרא דפסילי וגו' ולא הי' אפשר שיבוא לו הנס משם וא"כ ממילא הרי הי' נשרף בדרך הטבע ודו"ק היטיב מאוד ויש עוד צ"ע דהא אין אדם אוסר דשא"ש ולא נעשה נעבד ע"י השתחואת נבוכדנצר אליו שהרי לא הי' שלו ואולי מכאן ראי' ומקור באמת לרמב"ם פ"ד מאיסורי מזבח ה"ו דלגבי גבוה גם דבר שאינו שלו נאסר בנעבד ויתורץ ג"כ כנ"ל ודברי הרמב"ם יש להם מקור ג"כ בירושלמי והארכתי בחידושי:

שם שנאמר ויהושע הי' לבוש בגדים צואים כו' אלא מלמד שהי' בניו נושאין נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן, נ"ב ע' חידושי הר"ן ר"ה ח' א' ד"ה לבשו כרים הצאן דכ' ובב"ר אמרי' לבשו דוכריא ולשון נקי' היא לומר שמתלבשות מהזכרים העולין עליהן עכ"ל הרי דהזווג נקרא לבוש שהנקיבה לובשת הזכר וה"ה שהזכר לובש הנקיבה ולכן מה שהיו נשותיהם בלתי הגונות כו' נקרא זה שהיו לבושים בגדים צואים ומצד שהוא לא מיחה בהן נתייחס זה לו בעצמו ונאמר ויהושיע הי' לבוש בגדים צואים:

דף צד.

קרי לי' למאני' מכבדותי, נ"ב דוגמתו מס' דרך ארץ פרק י' הדר בני אדם כסותן:

דף צד:

אף ממונם של ישראל כיון שנפל כו', נ"ב ע' שו"ת מהר"ם בר ברוך סי' תתר"ט וממ"ש שם ועי"ל דדמי לאבידה כו' מוכח דלא הי' גורס כאן הך כדר' פפא כו' דלפי גירסא זאת הרי מפורש כתירוצו הראשון דטעמא דעמון ומואב כו' הרי הוא משום חזקה דכיבוש מלחמה כמבואר בגיטין ל"ח א' וע' שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קל"ו וסי' קל"ז דהביא ראי' מכאן דשבאי עכו"ם קונה ממון של ישראל אפי' לפני יאוש ע"ש ולא ראה תשובת מהר"ם בר ברוך הנ"ל וע"ע שו"ת חוט המשולש טור ג' סי' כ"ד:

דף צה.

על ידך נהרג נוב כו', נ"ב ע' רש"י סוטה ל"ה א' ד"ה נענש דוד וע' שו"ת צמח צדק סי' ה' וסי' ו' ומש"ש בשם שו"ת הרמב"ן סי' ב' כן הוא במהרי"ק שורש קל"א בשם שו"ת הרשב"א ע"ש וע"ע שם שורש קנ"ה וע' נוב"י חאו"ח סי' ל"ד וע"ע שו"ח תשב"ץ ח"ג סי' קפ"ו:

שם אתא שטן ואידמי לי' כטביא פתק בי' גירא, נ"ב דוגמתו לקמן ק"ז א' אתא שטן אידמי לי' כציפרתא פתק בי' גירא:

שם אמר אבישי שם אוקמי' לדוד בין שמיא לארעא נ"ב דוגמת זה בכורות ח' ב' אמר שם תלא בין רקיעא לארעא:

דף צה:

רש"י ד"ה שגלונות כ' מלכות, נ"ב ע' ר"ה ד' א':

דף צו.

אותו מלאך שנזדמן לו לאברהם לילה שמו, נ"ב מעין זה נדה ט"ז ב' אותו מלאך הממונה על ההריון לילה שמו:

דף צו:

אימה יתיר' היתי' לו ממנו ודומה כמי שעומד לפניו, נ"ב מזה נקח טעם למ"ש בירושלמי שקלים פ"ב ה"ז האומר שמועה בשם אומרו יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו כו' והיינו דדבר זה שלמד ממנו הנה הוא רבו בעניין זה ומורה רבן כמורא שמים ולכן מפאת

מורא צריך לראות כאילו עומד לנגדו כהך דכאן דמשום אימה יתיר' הי' דומה לו כאילו עומד לפניו:

שם ואין כסף אלא צדיקים, ג"ב ע' רש"י וע' גליון הגרע"א ז"ל וע"ע לקמן צ"ז ב' ולא בכסף תגאלו לא בתשובה ומעשים טובים והיינו דכמו דצדיקים קרוין כסף כך מעשי הצדיקים דהוא תשובה ומעשים טובים ג"כ קרוין כסף:

דף צז.

והגבלן יאשם ואנשי גבול יסובבו כו', נ"ב בחידושי הרמ"ה גריס והגויל יאשם כלומר גויל של ספרי תורות יכלה מחמת שנתמעטו לומדיו ואנשי גויל כלומר כותבי ס"ת ומוכרי גוילים יסובבו מעיר לעיר למצוא פרנסתן ולא יחוננו עכ"ל:

דף צז:

רא"א כו', א"ל ר' יהושיע כו', נ"ב עמ"ש בזה בס' בכור שור יומא פ"ו ב':

דף צח.

מאי ליוצא ולבא כו' אף תלמידי חכמים כו', נ"ב ע' רש"י וי"ל הפי' בפשיטות דת"ח קרוים יוצא ובא על שכשהם יוצאים מביהכ"נ הם באים לביהמ"ד ללמוד ומשא"כ בשאר כל אדם דהכל מתפללים בביהכ"נ דהכל חייבים בתפלה בציבור ואף שאר כל אדם יוצאים מביהכ"נ לבתיהם ולעסקיהם ות"ח אינם כן רק הם יוצאים מביהכ"נ ובאים לביהמ"ד ללמוד ולכן קרוים יוצא ובא ע' ל' הגמ' ברכות ס"ד א' היוצא מביהכ"נ ונכנס לביהמ"ד ועוסק בתורה זוכה ומקבל פני שכינה שנא' ילכו מחיל את חיל (מביהכ"נ לביהמ"ד) יראה אל אלקי"ם בציון וע"כ קרוי הת"ח ע"ש זה יוצא ובא כי הוא הולך מחיל אל חיל יוצא מביהכ"נ ובא לביהמ"ד מה שאינו בשאר כל אדם וז"פ ונכון בס"ד:

שם אישדר לי' סוסיא ברקא כו' א"ל מי אית לך בר חיוור גווני, נ"ב ע' פירש"י וע' ירושלמי, ב"ב פ"ח ה"ד א"ל ארכבי' אתרי ריכשי ברקי א"ר חזקי' לא אמרין אלא מייתו תרין סוסיין חיוורין כו' עש"ה שיש להבין משם הפי' גם כאן דסוסיא ברקא היינו סוס משובח שיש לו מרוץ כברק (ווי איין בליטץ בל"א) והשיב הוא האם יש לו בר חיוור גווני הוא עוד רץ במהירות הרבה יותר דהוא סוס פראי ומשתגע ורץ במהירות גדול מאוד בפראותו והשתגעותו והוא ממש כהך דירושלמי דהזכיר ריכשי ברקי וסוסיין חיוורין עש"ה ובפני משה:

דף צח:

מי שכל גבורה שלו', נ"ב בחידושי הרמ"ה פי' אפי' גבור שבגבורים של בני אדם נתונה לו באותה שעה ידיו על חלציו כעניין שנאמר עמוס ב' ואמיץ לבו בגבורים ערום ינוס ביום ההוא עכ"ל:

דף צט:

כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו כו', נ"ב מעניין זה ל' הגמ' תענית ה' ב' מה משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם ע"ש ברש"י דהכוונה על יהושיע ונקרא מעשה ידיהם של משה ואהרן מפאת שהי' תלמידם ע"ש:
שם המבזה חבירו בפני ת"ח, נ"ב משום דלא פליג יקרא לח"ח להתבייש ממנו שלא לבייש חבירו בפניו נקרא אפיקורוס, מהרי"ק שורש קפ"ט ועמ"ש בסוגין בשו"ת מהרי"ל סי' קצ"ד:
שם רש"י ד"ה שנא' כי נעים כי תשמרם כ' אימתי תשמרם בבטנך בזמן שיכונו יחדיו על שפתיך ל' הגמ' עירובין נ"ד א':

דף ק.

הא מגילת אסתר לא בעי מטפחת, נ"ב ע' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ג:

דף ק:

זלדקן, נ"ב ע' ביאור תיבה זו בגליון יבמות מ"ז ב' בשם החות יאיר:

דף קב.

עובר בעשה, נ"ב בחידושי הרמ"ה הביא גירסא עובר בלאו וכ' עלה ולא ידענא מהיכא נפקא ואולי הכוונה דדרשי' טעמא דקרא דתלי בל תאחר דקרבנות בג' רגלים דהטעם מפאת דברגל יש לו לעלות לירושלים ויכול אז להביא קרבנו עמו ולכן משעברו ג' רגלים ולא הביא הוחזק זה במאחר כסברת רשב"ג דבתלתא זימני הוי חזקה ולכן אז הוא דאיכא לאו דבל תאחר וא"כ הרי נשמע מלאו דבל תאחר חיוב העלי' לרגל ולכן נקרא החיוב ההוא לאו כי היכא דאמרי' דלאו הבמכ"ע עשה דמפאת דנשמע מכלל עשה הוא עשה וה"נ עשה הנשמעת מכלל לאו הוא לאו ולפי"ז יהי' בעלי' לרגל לאו ועשה דהא עשה ג"כ מפורשת בו וא"כ הא יש בו לאו ועשה וק"ק ע"ז מגמ' קידושין כ"ט ב' ר' יהודה אומר

עולה לרגל ואח"כ פודה את בנו שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת ול"ל להאי טעמא תיפוק לי' דעלי' לרגל עשה ול"ת ואילו פדיון הבן הוא עשה גרידא ואולם ר' יהודה לטעמי' דלא דריש טעמא דקרא ואחר אין בעלי' לרגל לאו כלל ועדיין יש צ"ע בזה להלן בגמ' שם עש"ה ואולם נתיישבתי די"ל יותר דמדתלי קרא בל תאחר דקרבנות בג' רגלים הרי נשמע עכ"פ שבג' רגלים יש לאדם לעלות באחד מהם עכ"פ ולהביא קרבנותיו וא"כ נלמד מן הלאו דבל תאחר חיוב עלי' באחד מהג' רגלים עכ"פ ואילו העשה ישנה בכל רגל בעצמו והא דמייתי כאן לאו דהג' רגלים ולא עשה דכל רגל עצמו נכון בפשיטות דכאן הא בא לומר דהם העמיקו כו' ולאו הא חמור מעשה וע"כ אמר דאני אמרתי לכל היותר לאו ואילו הם אמרו ידקר בחרב ודו"ק [והך דכל שאינו עולה לרגל דאמר כאן הכוונה לרגל אחד מהג' רגלים] ולפי"ז בהך דקידושין דקאי על רגל אחד עצמו שפיר ליכא רק עשה כפדיון הבן דלאו הא ליכא רק באם עברו כל הג' רגלים ולא עלה ודו"ק ונכון בס"ד:

שם רש"י ד"ה מפיתקה של ירושלים כ' ולא ליטול חלק בעבודה, נ"ב אין לזה מובן כלל דהא ירבעם הי' משבט יוסף ולא הי' לא כהן ולא לוי ומה חלק הי' לו ליטול בעבודה וגם הרי אין זה מעניין המכוון כאן כלל דקיימינן כאן אהא דאין לו חלק לעוה"ב וזהו הכוונה דיצא מפיתקה של ירושלים כלומר מכלל הכתובים לחיים בירושלים וכמובן בפשיטות ונ' ברור דטעות נפל כאן בדברי רש"י ותחת תיבת "בעבודה", צ"ל "בכבודה" כ' תחת הע' וכוונת רש"י ג"כ כנ"ל דכבודה של ירושלים שיתגלה לעתיד בב"א הוא כינוי לעוה"ב כעניין שמכונה העוה"ב בירושת הארץ במשנה ריש פרקין דיליף דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב מקרא דלעולם ירשו ארץ וירושלים וא"י חדא אינון כמו שכתבתי בכמה דוכתי וכך אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה דגילוי כבודו ית' לעתיד מיקרי שמחת ירושלים וכן המקרא הנ"ל כל הכתוב לחיים בירושלים וכזה הרבה בכתובים ומדרשות וזהו שכ' רש"י שיצא מפיתקא של ירושלים מכללה שלא לחזור בה לעולם ולא ליטול חלק בכבודה שיגלה בב"א והכוונה בכלל על שאין לו חלק בעוה"ב וע' לקמן ק"י ב' במשנה דברי ר"ע דעשרת השבטים אין עתידין לחזור מ' שם מייתי מבריתא דברי ר"ע דאין להם חלק לעוה"ב והכל אחד יכך כאן הל' שאין עתיד לחזור לירושלים לעולם ולא ליטול חלק בכבודה היינו שאין לו חלק לעוה"ב וו"פ וברור ועיינתי בח"א למהרש"א וראיתי שהביא פי' הערוך כאן דפי' שיצא ירבעם מן הכתב הכתוב לצדיקים שיחיו וישמחו בירושלים כו', ע"ש ותלי"ת שכיוונתי מדעתי לפי' זה

בפשיטות וברור דכך הוא ג"כ פירש"י ותחת בעבודה שברש"י צ"ל בכבודה והמהרש"א ז"ל לא עמד כלל על הזרות אשר בדברי רש"י לפי הגי' שלפנינו:
שם רש"י ד"ה אין אביו אלא הקב"ה כ' כדאמר התם ברכות דל"ה) כל הטועם ואינו מברך נקרא גזלן שנא' לד' הארץ ומלואה עכ"ל ושם בברכות לא נאמר "נקרא גזלן" רק "כאילו נהנה מקדשי שמים וצ"ל דחדא אינון דאיסור מעילה מטעם גזל וע' מה שהארכתי בזה באתוון דאוריתא כלל ג' ובקונטרס אחרון לשם והנה יש ראי' מרש"י דכאן כנ"ל:

דף קג.

ד' כיתות אין מקבלות פני שכינה, נ"ב ע' ס' בית אלקי"ם להמבי"ט שער התשובה פ"א דכ' דאפי' אחר התשובה אינן מקבלות כו' ויש להם תענוג בעוה"ב אבל לא שיזכו להקביל פני שכינה כו' עכ"ל ולפי"ז מצינו דוגמא למ"ש בזוהר דחוטא בהוצאת ז"ל לא חמי אפי שכינתא ולית לך חובא דלית לי' תשובה בר מהאי וי"ל הכוונה דאין תשובתו מועלת להיות חמי אפי שכינתא וכהנך דכאן ולפי"ז הזוהר פליג אהך דכאן וכמובן אילם אחרי בקשת המחילה רבה מכת"ה של המבי"ט ז"ל נלענ"ד שאין דבריו נראין והך דהכא הכוונה רק כשלא עשו תשובה כנלענ"ד ברור ואין הגליון מספיק להאריך:

דף קג:

כיון שנעשה אדם, נ"ב כיון שנעשה אדם ראש מלמטה נעשה רשע מלמעלה, כך היא גירסת הרמ"ה וע"ש:

דף קד.

אבא לא מזכי ברא, נ"ב ע' יומא פ"ז א' אשריהם לצדיקים לא דיין שהן זוכין אלא שמזכין לבניהם, ולבני בניהם עד סוף כל הדורות כו' וע' שו"ת שבות יעקב ח"ב סי' צ"ג:
שם מפני מה לקו באל"ף בי"ת מפני שעברו על התורה שניתנה באלף בי"ת, נ"ב פי' דלקו באל"ף בי"ת לפי שעברו על כ"ב אותיות התורה ונזכר מזה בתענית ה' א' כי שתים רעות עשה עמי תרתין הוא דהויין עשרים ותרתי (ע"ש בגליון) שביקא והיינו ג"כ תרתין הוא דהויין הלא עברו על כל כ"ב אותיות התורה ע"ש בח"א למהרש"א:

דף קה.

חשובה נצחת השיבה כנס"י, נ"ב כל' זה לקמן ק"ח ב' תשובה נוצחת השיבו עורב:

דף קז.

מוטב יעבוד עכו"ם ואל יתחלל ש"ש בפרהסיא, נ"ב דוגמא לזה יבמות ע"ט א' מוטב שתעקר אות אחת מה"ת ולא יתחלל ש"ש בפרהסיא ועמש"ש בגליון:

דף קח:

מכאן שדירתם של עופות טהורים עם הצדיקים, נ"ב ע' מועד קטן כ"ה ב' קאת וקפוד הוכפלו לראות בשוד ושבר כו' ובגליון בשם הערוך אפי' עופות רעות באות לראות כשמתו ונ' דזהו הרבותא דלא מיבעי' עופות טובים שדירתם גם בחייהם עם הצדיקים דוודאי הם גם בפטירתם רק גם עופות רעות דאינם עם הצדיקים בחייהם עכ"ז באים גם הם להשתתף בצער פטירתם וע' רש"י כאן דכ' שמכירים בצדיקים כדאמרי' בדוכתא אחריתא ולא ידעתי מקורו ואולי כוונתו ג"כ לגמ' מ"ק הנ"ל דעופות מכירים בצדיקים דאל"כ מניין יודעים לבוא לכבודם אחרי פטירתם וע"ע ב"מ פ"ו א' חזו צפרי דמטללי וקיימי וע' סוטה. ל"ח ב' מניין שאפי' עופות מכירין בצרי העין כו' וע' ס' בכור שור ב"ק צ"ב ב':

שם א"ל אליעזר לשם רבא למשפחותיהם יצאו כו', נ"ב אע"ג שעדיין לא ניתנה תורה גמרא הוי בידייהו דהכי הוי ואיב"ע כולה אוריתא מיכתב הוי כתיבא גבי אבהם ואיפקודי הוא דלא הוו מיפקדו עלי' עד דאתא משה, חידושי הרמ"ה:

שם אישתא זינתי', נ"ב יבמות ע"א ב':

דף קי.

עובר בלאו שנא' ולא כקרח וגו', נ"ב בשאלתות פ' קרח שאילתא דאסיר להו לדבית ישראל למיעבד פלוגתא דכיון דקיימי בפלוגתא אתו למיסנא הדדי ואמר רחמנא לא תשנא את אחיך בלבבך כו' ואר"י אמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנא' ולא יהי' כקרח וכעדתו עכ"ל נ' דס"ל להשאלתות דהאי עובר בלאו שנא' כו' אסמכתא הוא או דהשאלתות טעמא דקרא קדרש דאיסור המחלוקת הוא משום סייג דלא תשנא וכבר הארכתי בלקח טוב דשייך סייג בדאוריתא:

שם שנא' בהצותם וגו', נ"ב ע' שו"ת שארית יוסף סי' י"ט מה שתפס על הגאון מפוזנא שאין הלימוד כאן מקרא דלא עלינו תלונותיכם כ"א מקרא דבהצותם וגו' עש"ה ואולם ממ"ש ברש"י כאן ד"ה אשר הצו תיבות בעדת קרח צדקו דברי הגאון מפוזנא עש"ה ותבן:

דף קי:

אשר לא יעזב לתם שורש וענף שורש בעוה"ז וענף לעוה"ב, נ"ב ע"ז ד' א':

דף קיא.

מי שמייר אפי' חוק אחד, נ"ב מעין זה ברכות ס"ג א' ואפי' מצוה אחת וע' כתובות ע"ז ב' לאפוקי ממאן דלא קיים אפי' אות אחת ועמ"ש בזה בשב דנחמתא ומש"ש דכה"ת אחדות אחד מהך דגיטין פ' הניזקין תורה חתומה ניתנה ע"ע בירושלמי בפרקין ה"א חד אמר לכיפה של אבנים כו' ע"ש בפני משה ד"ה לכיפה כו', וע"ע דוגמת פלוגתא דכאן דר"ל בעי שלא יהא שיור אפי' חוק אחד ור' יוחנן אמר להיפוך דאפי' למד רק חוק אחד כו' בב"ק ל' א' א"ר יהודה האי מאן דבעי למיהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין רבא אמר מילי דאבות כו' ופליגתתם אי גם מפאת חסידות בפרט אחד מיקרי חסיד או בעי' דליהוי חסיד בכל מילי דחסידותא דאבות כולל כל מילי דחסידותא ע"ש בב"ק בנימוקי יוסף דהוזכר בו מזה בשינוי קצת:

שם א"ל ר"י לא ניחא כו', נ"ב ע' כלבו סי' ז' שכ' שע"כ אומרים בקדיש בחייכון וביומיכון לפי שקאי על גאולה העתידה ולפי שבאותה גאולה לא ישארו כ"א אחד מעיר ושנים ממשפחה כו' ולפיכך הם מתברכין בברכת חיים כו' עכ"ל ע"ש וצ"ע דנקט כר"ל דאמר דברים ככתבן והרי קיי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל:

דף קיא:

אם אתם עושים דין בעיר הנדחת מעלה אני עליכם כאילו אתם מעלים עולה כליל לפני, נ"ב היינו דסילוק וביעור רשעים מן העולם הוי כהקרבת קרבן ודוגמתו עירובין "ט א' מידת הקב"ה אדם מתחייב הריגה למקום שותק כו' ולא עוד אלא שדומה לו כאילו מקריב קרבן כו' וע"ש ברש"י דפי' באופן אחר ולולא דבריו לענ"ד הכוונה כפשוטו דמיתת המחויב מיתה הוי כקרבן וזה שמקבל המיתה שחייבו המקום באהבה הוי כאילו הקריב קרבן זה מעצמו ומדעתו והו דוגמת הך דכאן דמיתת אנשי עיה"נ הוא כהקרבת עולה:

שם הן ונח שלוחן, נ"ב שאם עשו שליח שלא מאותה העיר אינה נעשית עה"נ דאין שליח לד"ע ובעינא מדיחי' מאותה העיר, חידושי הרמ"ה ומוכח דס"ל דבשליח לד"ע השליחות בטל וצע"ק דאם הטעם מפאת דאשלד"ע א"כ קרא ל"ל:

דף קיב.

בהמה כמאן דלא פליגא דמיא, נ"ב ע' חידושי הרמ"ה דפי' פי' אחר מפירש"י עיין עליו:
שם אי דמחובר בגופה כגופה דמיא, נ"ב מבואר כאן דמלבוש של האדם חשיב גוף וכזה בתוס' חולין ע"א ב' ד"ה למאי הילכתא דמלבושי האדם בטילים לגופו ומכחו בא להם הטומאה בהיותו בבית המנוגע ולכן צריכים שהי' ע"ש וע"ע ירושלמי שבת פ"כ ה"ה אבל אם ישן עליו מאתמול כגופו הוא ובק"ע כאילו הוא מלבושו של אדם כו' ומבואר ג"כ דהמלבוש קרוי גוף וע"ע חולין קכ"ה ב' מת בכסותו מבטל לי' כו' ומוכח לכאורה דהמלבוש נחשב גוף רק כשמבטלו לגופו טומאות נמי בעי' שיגע בגופו ממש לא במלבושו כמבואר ברש"י עירובין ל"ה א' ד"ה טמאים ותוס' ב"מ ק"ה ב' ד"ה על אדם ועוד בכמה דוכתי וע"ע רש"י, ב"מ ט' א' ד"ה ובית פגי' דכ' מה שבראש החמור וכחמור דמי והיינו ג"כ משום דהוא מלבוש לו ובטל לגופו וע"ע ב"מ ק' ב' סד"א כסות עבד כעבד דמי עש"ה וע' רש"י ב"ב ט' ב' ד"ה טומאה בחיבורין דכ' כגון בגדי לבושו הרי הן כמוהו וע"ש בתוס' והנה סברא דאמרי' כאן א"ד כיון דעיילה ונפקה כלבושה דמי דהיינו דכיון דרגילה ללבש לכן גם בשעה שאינה לבושה. נחשב כאילו הי' לבושה בו ולעניין מגע והוא על גופה ולכן ניצול גם אז בכלל גופה ע' יומא ז' ב' פלוגתא אי ציץ מרצה כשאין עודהו על מצחו דחד מ"ד דריש על מצח ונשא הא אינו על מצח אינו מרצה ואידך מ"ד דריש תיבת תמיד דתמיד מרצה עש"ה וי"ל דאלו ואלו דא"ח דבאמת רק על מצח ונשא ואך כיון דרגיל ללבשו על מצחו ואינו מסירו משם רק בשינה והליכה לביה"כ וכדומה. לכן גם בשעה שאינו על מצחו נחשב שהוא על מצחו וכהך דכאן ודו"ק היטיב ויש להאריך בזה שם ואכ"מ:

דף קיב:

רי"א זבח רשעים תועבה, נ"ב ע' שו"ת רד"ך בית י"א:

דף קיג.

עוד לכמה שהית', נ"ב ערכין כ"ו א' ע"ש דשם דרשי' כן לכ"ע וע' ס' יריאים סי' שמ"ו דאקרא דומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד דרשי' ג"כ מדכתי' עוד דלעבודה שהית' מיוחדת לו מקודם הוא דאינו חוזר אבל חוזר לשאר עבודות ע"ש והיינו ג"כ דדרשי' עוד לכמות שהי' ולא לגמרי:
שם לא יריחו על שם עיר אחרת כו', נ"ב ע' שו"ת ח"צ סי' קכ"ד:

דף קיג:

מאן רשעים א"ר יוסף גנבי, נ"ב אין לזה הבנה כלל לכאורה ועמ"ש בזה בשאילת יעב"ץ סי' עינו וע' חידושי הרמ"ה כאן וע' ביצה כ"ה ב' חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא ע"ש דקורא ג"כ לגוזלי ממון רשעים סתם: